

VIHDIN KUNNAN
OPETUSSUUNNITELMA

VUOSILUOKILLE 1-9

YLEINEN OSA
päivitetty 2013

Sisällys

1. OPETUSSUUNNITELMA OPETUKSEN PERUSTANA.....	6
1.1 Opetussuunnitelman laatiminen	6
1.2 Opetussuunnitelman sisältö	7
2. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Perusopetuksen arvopohja.....	8
2.2 Perusopetuksen tehtävä.....	10
2.3. Perusopetuksen järjestäminen.....	10
2.4. Perusopetuksen rakenne	11
2.5. Perusopetuksen toiminta-ajatus	12
2.6. Yleiset kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet.....	13
3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	14
3.1 Oppimiskäsitys.....	14
3.2 Oppimisympäristö.....	15
3.3 Toimintakulttuuri.....	17
3.4 Opetusmenetelmät ja työtavat	17
3.5 Vihdin kieliohjelma.....	19
3.7 Oppilaan käyttäytymiselle asetetut tavoitteet	21
3.8 Opetus Vihdin ruotsinkielisessä koulussa (1-6), Nummela skola.....	21
4. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI	22
4.1 Yleinen tuki	25
4.2 Tehostettu tuki	27
4.3 Erityinen tuki.....	29
4.4. Yksilölliset suunnitelmat	32
4.4.1 Oppimissuunnitelma.....	32
4.4.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).....	36
Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) Vihdissä.	38
5. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT	39
5.1 Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki	39
5.1.1 Tukiopetus	39
5.1.2 Osa-aikainen erityisopetus.....	41
5.1.3 Erityisopetus	43
5.1.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen.....	45
5.1.5 Pidennetty oppivelvollisuus	47
Pidennetty oppivelvollisuus Vihdissä	48

5.1.6 Toiminta-alueittain opiskelu	49
5.1.7 Hoidollispedagogisen (Hope) luokan toiminta	52
5.2 Ohjauksellinen ja muu tuki	56
5.2.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö	56
5.2.2 Ohjauksen järjestäminen.....	59
5.2.3 Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden järjestäminen.....	63
Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden järjestäminen	65
5.2.4 Perusopetusta tukeva muu toiminta.....	66
Perusopetusta tukeva muu toiminta Vihdissä.....	67
5.3 Joustavan perusopetuksen toiminta.....	68
Oppilasvalinta.....	70
Toiminnan kuvaus.....	71
Ohjausryhmä.....	73
5.4 Oppilashuolto	73
Oppilashuolto Vihdissä	76
5.4.1.Turvallisuuden edistäminen	86
Turvallisuuden edistäminen Vihdissä.....	88
5.4.2 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen	92
5.4.3 Oppilashuollon ja turvallisuuden edistäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa.....	94
6. KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS	95
6.1 Saamelaiset	95
6.2 Romanit	96
6.3 Viittomakieliset	96
6.4 Maahanmuuttajat.....	97
6.4.1 Perusopetukseen valmistava opetus	98
6.4.1.1 Perusopetukseen valmistavan opetuksen lähtökohdat.....	98
6.4.1.2 Opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt.....	99
6.4.1.3 Oppilaan oman opinto-ohjelman laatiminen.....	104
6.4.1.4 Opiskelun ja hyvinvoinnin tuki	105
Kodin ja koulun yhteistyö	105
Kodin ja koulun yhteistyö Vihdissä.....	106
6.4.1.5 Oppilaan arviointi.....	108
Oppilaan arviointi Vihdissä	109
6.4.1.6 Todistukset.....	109
6.4.1.7 Perusopetuksen oppimäärään sisältyvien opintojen suorittaminen valmistavan opetuksen aikana	110
7. OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT	110

7.1 Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet.....	110
Ihmisenä kasvaminen	111
Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys	111
Viestintä ja mediataito	112
Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys	113
Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta.....	114
Turvallisuus ja liikenne.....	114
Ihminen ja teknologia	115
Ihmisenä kasvaminen	116
Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys	117
Viestintä ja mediataito	117
Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys	117
Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta.....	118
Turvallisuus ja liikenne.....	118
Ihminen ja teknologia	118
8. OPPILAAN ARVIOINTI	119
8.1 Arviointi opintojen aikana.....	119
Arvioinnin tehtävä.....	119
Arvioinnin periaatteet	119
Arviointi opintojen aikana Vihdissä.....	120
Opinnoissa etenemisen periaatteet vuosiluokittain	124
Opinnoissa eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan.....	124
Arvioitavat oppiaineet.....	125
Työskentelyn arviointi.....	126
Käyttäytymisen arviointi.....	126
Oppilaan itsearviointi.....	126
Tukea tarvitsevan oppilaan arviointi	130
8.2 Päättöarviointi.....	132
Arvioinnin tehtävä.....	132
Arvioinnin periaatteet	132
Arvioitavat oppiaineet.....	133
8.3 Todistukset	133
Perusopetuksen päättötodistus	134
Muut todistukset.....	135
Todistusten arkistointi.....	136
9. TIETOSTRATEGIA	137
9.1 Tiedot ja taidot, jotka oppilaan tulisi hallita eri luokka-asteilla	137

Yleiset tietokoneen käyttötaidot.....	138
Tiedonhankintataidot.....	138
Tekstinkäsittely.....	139
Kuvankäsittely.....	140
Julkaisun teko.....	140
Graafinen esitys.....	140
Tietokoneavusteinen musiikki.....	140
10. TOIMINNAN ARVIOINTI JA JATKUVA KEHITTÄMINEN.....	141
Arvioinnin tavoitteet.....	141
10.1 Arvioinnin keskeiset kohteet.....	141
10.2 Vihdin kunnan arviointimatriisi.....	143
LIITE 1. Valtakunnallisten opetussuunnitelmaperusteiden määräämä paikallisen opetussuunnitelman sisältö.....	144
LIITE 2. Vihdin kunnan koulujen toimintasuunnitelman sisältö.....	145
Liite 3 Valtakunnallisten opetussuunnitelmaperusteiden määräämä oppilashuollon sisältö paikalliseen opetussuunnitelmaan.....	147
LIITE 4 Oppiainekokonaisuudet.....	148

1. OPETUSSUUNNITELMA OPETUKSEN PERUSTANA

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Opetussuunnitelman perusteet on kansallinen kehys, jonka pohjalta paikallinen opetussuunnitelma laaditaan. Opetuksen järjestäjällä on vastuu opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatus- ja opetustyöstä ja täsmennetään perusteissa määritellyjä tavoitteita ja sisältöjä sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Perusopetuksen opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon esiopetuksen opetussuunnitelma ja perusopetuksen yhtenäisyys sekä muut kunnassa tehdyt lapsia, nuoria ja koulutusta koskevat päätökset.

Valtakunnalliset ja paikalliset perusopetusta koskevat päätökset muodostavat perusopetusta ohjaavan kokonaisuuden. Nämä päätökset ovat

- perusopetuslaki ja -asetus
- valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta
- esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet
- opetuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- opetussuunnitelmaan perustuva perusopetusasetuksen 9 §:n mukainen vuosittainen suunnitelma.

Opettajan tulee opetuksessaan noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa. Opetussuunnitelma voidaan laatia siten, että siinä on kuntakohtainen osio, alueittaisia tai koulukohtaisia osioita sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Perusopetuksen opetussuunnitelman yhtenäisyys edellyttää eri opettajaryhmien yhteistyötä opetussuunnitelmaa laadittaessa. Oppilaan huoltajien on voitava vaikuttaa varsinkin opetussuunnitelman kasvatustavoitteiden määrittelyyn. Myös oppilaita voidaan ottaa mukaan opetussuunnitelmatyöhön.

Opetussuunnitelma tulee oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevalta osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Vihdin kunnan opetussuunnitelma on laadittu opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden pohjalta. Valtakunnallisten opetussuunnitelmaperusteiden luvussa 1.2 määrittää perusopetuksen opetussuunnitelman sisältö on tämän asiakirjan liitteenä 1. Perusteet ovat opetuksen järjestäjää sitovia.

Opetussuunnitelma antaa kokonaiskuvan kasvatuksen ja opetuksen tavoitteista ja sisällöstä sekä luo perusteet arvioinnille ja koulujen toiminnan jatkuvalle kehittämiselle. Opetussuunnitelman tehtävänä on turvata koulutyön suunnitelmallisuus sekä antaa perusteet kasvatuksellisille ja opetuksellisille ratkaisuille. Opetussuunnitelma luo pohjan oppimateriaalin valinnalle, opetuskäytäntöjen monipuolistamiselle ja opetuksen eheyttämiseksi. Opetussuunnitelma toimii opettajan työvälineenä tukien häntä opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Vihdissä on kuntakohtainen opetussuunnitelma, jonka pohjalta koulut laativat omat toimintasuunnitelmansa (Liite 2). Osa valtakunnallisten perusteiden määrittämistä osista sisältyy koulukohtaisiin-toimintasuunnitelmiin. Koulukohtaisten toimintasuunnitelmien sisällysrunko on sähköisessä muodossa Wilma – järjestelmässä*. Koulut uudistavat toimintasuunnitelmiaan muuttuneilta osin vuosittain.

Vihdin opetussuunnitelma jakautuu yleiseen osaan ja aineosaan. Yleisessä osassa ovat kaikki koko kunnan yhteiset opetussuunnitelman velvoittamat asiat. Vihdin kunnan opetussuunnitelman aineosuudessa tarkennetaan perusteissa määritellyjä oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Kunnan opetussuunnitelmaa täydentää turvallisuuskansio. Kansio sisältää oppilashuoltoon liittyviä kriisi- ja turvallisuussuunnitelmia, joita koulut täydentävät omilla koulukohtaisilla osuuksillaan.

* Vihdin kouluissa on käytössä internetpalvelu Wilma. Sen kautta huoltajat saavat tietoa lastensa opetuksesta ja opetusjärjestelyistä. Oppilaat käyttävät Wilmaa omien opintojensa seurantaan ja lukiossa mm. kurssi-ilmoittautumisiin. Vihdissä myös koulunsa aloittavien ilmoittautuminen tapahtuu Wilma -järjestelmän kautta.

2. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Perusopetuksen arvopohja

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Ihmisoikeuksia määrittäviä keskeisiä asiakirjoja ovat Yk:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista.

Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa. Opetuksessa on otettava huomioon kansalliset ja paikalliset erityispiirteet sekä kansalliskielet, kaksi kansankirkkoa, saamelaiset alkuperäiskansana ja kansalliset vähemmistöt. Opetuksessa otetaan huomioon suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen myös eri kulttuureista tulevien maahanmuuttajien myötä. Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista sekä hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Sen avulla edistetään myös suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä.

Perusopetuksen avulla lisätään alueellista ja yksilöiden välistä tasa-arvoa. Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset oppijat ja edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa antamalla tytöille ja pojille valmiudet toimia yhtäläisin oikeuksin ja velvollisuuksin yhteiskunnassa sekä työ- ja perhe-elämässä.

Perusopetuksessa eri oppiaineiden opetus on poliittisesti sitoutumatonta ja uskonnollisesti tunnukseton.

Perusopetuksen paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee tarkentaa opetuksen perustana olevia arvoja. Niiden tulee välittyä opetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin sekä jokapäiväiseen toimintaan.

Vihtiläisen perusopetuksen arvoja

Toisen ihmisen kunnioittaminen

Oppilasta ohjataan hyväksymään ihmisten erilaisuus ja kunnioittamaan toisen ihmisen ihmisarvoa. Yhteisiin arvoihin pohjautuva hyväksymisen ilmapiiri luo edellytyksiä myönteiselle yksilöllisyydelle ja yhteisöllisyydelle. Oppilaan omaa kasvua ohjaavat myös toisten mielipiteiden kuunteleminen, pohtiminen ja arvostaminen.

Oppilasta ohjataan ottamaan vastuuta omista teoistaan ja arvioimaan tekojaan ja niiden seurauksia. Hyvä käytös ja hienotunteisuus ovat tärkeitä kanssakäymisen edellytyksiä. Oppilas oppii kunnioittamaan toisen ihmisen henkistä ja fyysistä koskemattomuutta. Koulukiusaamisen estämiseen paneudutaan voimakkaasti.

Työn arvostaminen

Opetus- ja kasvatustyössä korostetaan työn loppuun saattamisen tärkeyttä. Lisäksi opetellaan arvostamaan sekä omaa että toisen työtä. Työn arvostamisessa on olennaista yritteliäisyys sekä pettymysten ja epäonnistumisten sietäminen ja vastuullinen asenne. Oppilasta kannustetaan pitkäjänteiseen työhön ja annetaan jatkuvaa palautetta opinnoissa edistymisessä. Vastuun ottaminen omasta työskentelystä, ohjeiden kuunteleminen sekä omaehtoinen työn suunnittelu ja toteuttaminen ovat keskeinen osa koulutyötä.

Elinikäinen oppiminen

Opetus tukee oppilaan persoonallisuuden rakentumista, kykyä oppia ja toimia yhteiskunnassa sekä yhteisöllisyyden ja yhteisvastuun merkitystä ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Opetus kasvattaa oppilaan halukkuutta kehittää itseään, vastata aktiivisesti muuttuvan elinympäristön haasteisiin ja ottaa vastuu omasta oppimisestaan. Opetus ohjaa kriittiseen tiedon hankkimiseen ja käsittelyyn. Perusopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että hän kykenee edistämään opiskeluvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Opetuksessa korostetaan oppimisen ja työnteon iloa.

Vihtiläisyys

Perusopetus antaa pohjan oman maailmankuvan rakentumiseen ja tutustuttaa oppilaan suomalaiseen, uusmaalaiseen ja vihtiläiseen kulttuuriperintöön. Tällä lisätään oppilaiden kotiseututietoutta ja kotiseutuhenkeä sekä oman elinympäristönsä tuntemista. Vihdin kunta sijaitsee ainutlaatuisella luontoalueella: Lohjanharju, Hiidenvesi ja pienet järvet, maaseutumiljö, metsäalueet ja Nuuksion kansallispuisto. Tämä mahdollistaa monipuolisen oppimisympäristön käytön.

Vihdin erinomaiset liikenneyhteydet ja sijainti ovat houkutelleet kuntaan myös monipuolista teollisuutta ja teknologiayrityksiä. Opetuksessa on hyvät mahdollisuudet hyödyntää kunnan alueella olevia yrityksiä.

2.2 Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on osa koulutuksen perusturvaa. Sillä on sekä kasvatus- että oppimistehtävä. Sen tehtävänä on toisaalta tarjota yksilölle mahdollisuus hankkia yleissivistystä ja suorittaa oppivelvollisuus ja toisaalta antaa yhteiskunnalle väline kehittää sivistyksellistä pääomaa sekä lisätä yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa.

Perusopetuksen on annettava mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja terveen itsetunnon kehittymiseen, jotta oppilas voi hankkia elämässä tarvitsemiaan tietoja ja taitoja, saada valmiudet jatko-opintoihin ja osallistuvana kansalaisena kehittää demokraattista yhteiskuntaa. Perusopetuksen on myös tuettava jokaisen oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen kehitystä. Tavoitteena on myös herättää halu elinikäiseen oppimiseen.

Yhteiskunnan jatkuvuuden varmistamiseksi ja tulevaisuuden rakentamiseksi perusopetuksen tehtävänä on siirtää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle, kartuttaa tarvittavaa tietoa ja osaamista sekä lisätä tietoisuutta yhteiskunnan perustana olevista arvoista ja toimintatavoista. Sen tehtävänä on myös kehittää kykyä arvioida asioita kriittisesti, luoda uutta kulttuuria sekä uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja.

2.3. Perusopetuksen järjestäminen

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa ja opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaalla on lain mukaan oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaalla on myös oikeus saada

maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.

Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Suomi on myös sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, ohjelmiin ja julistuksiin, jotka edellyttävät opetuksen järjestämistä siten, että lasten ja nuorten oppiminen voidaan turvata yhteisessä koulussa.

Opetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana on huolenpito hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Koulutyö järjestetään siten, että oppilaan hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle on mahdollisimman suotuisat edellytykset. Koulu yhteisön tulee olla turvallinen, ilmapiiriltään kunnioittava sekä ystävällinen. Oppimisympäristön turvallisuutta tai terveyttä vaarantaviin tekijöihin puututaan heti. Koulupäivän tulee rakenteellaan, sisällöillään ja toimintatavoillaan luoda mahdollisuudet rauhalliseen työskentelyyn ja asioihin syventymiseen, yhdessä oppimiseen ja tekemiseen sekä oppimisen ilon ja mielekkyyden kokemuksiin.

Perusopetus edistää kannustavaa vuorovaikutusta, yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Erytystä huomiota kiinnitetään oppilaiden mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan ja yhteiseen työskentelyyn sekä toimintaympäristöön. Osallisuuden kautta tuetaan oppimista, hyvinvointia sekä vastuulliseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamista. Oppilasta tukeva yhteisöllinen koulu arvostaa oppilaiden, opettajien, muiden koulu yhteisön jäsenten ja asiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassaan.

Koulu tekee yhteistyötä esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, muiden perusopetusta antavien koulujen, jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden lasten kasvua ja kehitystä tukevien toimijoiden kanssa.

2.4. Perusopetuksen rakenne

Perusopetus on opetussuunnitelmallisesti yhtenäinen kokonaisuus. Opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt määritellään opetussuunnitelman perusteissa oppiaineittain tai aineryhmittäin tuntijaon (A 1435/20.12.2001, 6 §) mukaisten nivelkohtien välisille osioille. Kunkin osion päätteeksi on laadittu oppilaan hyvän osaamisen kuvaus. Taide- ja taitoaineiden (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta) opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt, hyvän osaamisen kuvaukset sekä päättöarvioinnin kriteerit on laadittu oppiainekohtaisille vähimmäistuntimäärille. Opetuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa tuntijako sekä opetuksen tavoitteet ja sisällöt määritellään vuosiluokittain valtioneuvoston asetuksen ja opetussuunnitelman perusteiden pohjalta.

Vuosiluokkien 1–2 opetuksessa tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen, erityisesti esiopetuksen, antamat valmiudet. Esi- ja perusopetuksesta on rakennettava ehyt ja johdonmukainen kokonaisuus. Alimpien vuosiluokkien opetuksen erityisenä tehtävänä on kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten.

Vuosiluokat 8–9 muodostavat perusopetuksen päättövaiheen, jonka tehtävänä on myös ohjata oppilasta jatko-opintoihin ja kehittää valmiuksia toimia yhteiskunnassa ja työelämässä.

Mikäli opetussuunnitelmassa perusopetusasetuksen 11 §, 3 mom. mukaisesti on päätetty, että oppilas voi edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelmansa mukaisesti, määritellään tuntijako sekä opetuksen tavoitteet ja sisällöt opintokokonaisuuksille. Opintokokonaisuudet muodostetaan valtioneuvoston määrittelemien oppiaineiden ja aineryhmien osioiden pohjalta. Osiot voidaan tarvittaessa jakaa kahdeksi tai useammaksi opintokokonaisuudeksi, joita voidaan myös yhdistää eri oppiaineiden ja aineryhmien kesken ehytetyiksi opintokokonaisuuksiksi. Opetussuunnitelmassa on määrättävä, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia. Oppilaan opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista tulee seurata järjestelmällisesti.

Mikäli yhdysluokkaopetuksessa yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Yhdysluokan oppimäärä voidaan opetussuunnitelmassa määritellä myös opintokokonaisuuksiksi jakamatta sitä vuosiluokkiin. Tällöin noudatetaan perusopetusasetuksen 11 §, 3 mom. säännöksiä.

Vihtiläisten koulujen yhdysluokkien opetuksen järjestämisestä kerrotaan tarkemmin jokaisen koulun toimintasuunnitelmassa. Elämänkatsomustiedon opetus järjestetään luokilla 6-9 kursseina. Tarvittaessa annetaan vuosiluokkiin sitomatonta opetusta ja se mainitaan vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen antavan koulun toimintasuunnitelmassa.

2.5. Perusopetuksen toiminta-ajatus

Vihdin kunnan perusopetuksessa oppilaat kasvatetaan vastuuntuntoisiksi ja aktiiviksi kansalaisiksi turvallisessa, myönteisessä ja avoimessa ilmapiirissä. Näin luodaan pohja

hyvälle itsetunnolle ja hyvälle elämän hallinnalle. Oppilaat oppivat yhdessä työskennellen elämässä tarvittavia perustietoja ja – taitoja. Kasvatuksessa ja opetuksessa korostetaan hyviä tapoja, tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta.

2.6. Yleiset kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet

Perusopetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarpeelliset tiedot ja taidot, jotka ovat perustana yleissivistykselle, maailmankuvan avartumiseen sekä antavat mahdollisuuden monipuolisiin jatko-opintoihin. Opetuksessa painotetaan sellaisia oppisisältöjä, jotka tukevat ihmisenä kasvamista ja terveen itsetunnon kehittymistä. Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka edistävät kasvua oikeudenmukaisuuteen, suvaitsevaisuuteen ja rehellisyyteen.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy yhteistyössä lasten ja nuorten palveluja tuottavien kunnan muiden organisaatioiden ja muiden tahojen kanssa.

Opetukselle ja kasvatukselle asetetut tavoitteet Vihdissä

Vihtiläiselle opetukselle ja kasvatukselle asetetut tavoitteet:

- huomioida jokaisen oppilaan mahdollisuus onnistua oppimisessa ja kehittyä oppijana
- kehittää oppimaan oppimisen taitoja
- motivoida ja kannustaa oppilaita sosiaalisuuteen ja yhdessä toimimiseen
- tunnistaa oppimisen esteet ja oppimisvaikeudet mahdollisimman varhain
- hyödyntää monipuolisia opetusmenetelmiä ja opettajien välistä yhteistyötä

- antaa oppilaalle oikeanaikaista, -muotoista ja –tasoista tukea
- hyödyntää moniammatillista yhteistyötä opinpolun eri vaiheissa
- kehittää siirtymävaiheyhteistyön käytänteitä
- hyödyntää nykyaikaisen teknologian suomat mahdollisuudet oppimisessa
- luoda perusta elinikäiselle oppimiselle
- huomioida kansainvälisyyden mahdollisuudet opetuksessa

3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen ymmärretään yksilölliseksi ja yhteisölliseksi tietojen ja taitojen rakennusprosessiksi, jonka kautta syntyy kulttuurinen osallisuus. Oppiminen tapahtuu tavoitteellisenä opiskeluna erilaisissa tilanteissa itsenäisesti, opettajan ohjauksessa sekä vuorovaikutuksessa opettajan ja vertaisryhmän kanssa. Opittavana on uuden tiedon ja uusien taitojen lisäksi oppimis- ja työskentelytavat, jotka ovat elinikäisen oppimisen välineitä.

Oppiminen on seurausta oppilaan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hän aiempien tietorakenteidensa pohjalta käsittelee ja tulkitsee opittavaa ainesta. Vaikka oppimisen yleiset periaatteet ovat kaikilla samat, oppiminen riippuu oppijan aiemmin rakentuneesta tiedosta, motivaatiosta sekä oppimis- ja työskentelytavoista. Yksilöllistä oppimista tukee vastavuoroisessa yhteistyössä tapahtuva oppiminen. Oppiminen on kaikissa muodoissa aktiivinen ja päämääräsuuntautunut, itsenäistä tai yhteistä ongelmanratkaisua sisältävä prosessi. Oppiminen on tilannesidonnaista, joten oppimisympäristön monipuolisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Opittaessa avautuu uusia mahdollisuuksia ymmärtää kulttuuria ja kulttuurin sisältämiä merkityksiä sekä osallistua yhteiskunnan toimintaan.

3.2 Oppimisympäristö

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat.

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat erityisesti koulun rakennukset ja tilat sekä opetusvälineet ja oppimateriaalit. Siihen kuuluu lisäksi muu rakennettu ympäristö ja ympäröivä luonto. Opiskelutilat ja -välineet tulee suunnitella ja järjestää siten, että ne mahdollistavat monipuolisten opiskelumenetelmien ja työtapojen käytön. Työvälineiden ja materiaalien sekä kirjastopalvelujen tulee olla oppilaan käytettävissä niin, että ne antavat mahdollisuuden aktiiviseen ja myös itsenäiseen opiskeluun. Oppimisympäristön varustuksen tulee tukea myös oppilaan kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi ja antaa tilaisuuksia tietokoneiden ja muun mediatekniikan sekä mahdollisuuksien mukaan tietoverkkojen käyttämiseen. Fyysisen oppimisympäristön esteettisyyteen tulee myös kiinnittää huomiota.

Psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön muodostumiseen vaikuttavat toisaalta yksittäisen oppilaan kognitiiviset ja emotionaaliset tekijät, toisaalta vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin liittyvät tekijät.

Oppimisympäristön tulee tukea oppilaan kasvua ja oppimista. Sen on oltava fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen, ja tuettava oppilaan terveyttä. Tavoitteena on tukea oppilaan oppimismotivaatiota ja uteliaisuutta ja edistää hänen aktiivisuuttaan, itseohjautuvuuttaan ja luovuuttaan tarjoamalla kiinnostavia haasteita ja ongelmia. Oppimisympäristön tulee ohjata oppilasta asettamaan omia tavoitteita ja arvioimaan omaa toimintaansa. Oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus osallistua oppimisympäristönsä rakentamiseen ja kehittämiseen.

Oppimisympäristön tulee tukea myös sekä opettajan ja oppilaan välistä että oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Sen tulee edistää vuoropuhelua ja ohjata oppilaita työskentelemään ryhmän jäsenenä. Tavoitteena on avoin, rohkaiseva, kiireetön ja myönteinen ilmapiiri, jonka ylläpitämisestä vastuu kuuluu sekä opettajalle että oppilaille.

Oppimisympäristö Vihdissä

Kunnan alueella toimivat seuraavat koulut:

- Perusopetuksen vuosiluokat 1-6
  1. Haimoon koulu
  2. Huhmarnummen koulu
  3. Jokikunnan koulu
  4. Nummelan koulu
  5. Nummela Skola
  6. Oinasjoen koulu
  7. Ojakkalan koulu
  8. Pappilanpellon koulu
  9. Tervalammen koulu
  10. Vanjärven koulu
  11. Vihtijärven koulu
- Perusopetuksen vuosiluokat 1-9
  1. Kuoppanummen koulukeskus
  2. Otalammen koulu
- Perusopetuksen vuosiluokat 7-9
  1. Nummelanharjun koulu
  2. Vihdin yhteiskoulu

Esikouluryhmät toimivat alueen päiväkodeissa ja koulutiloissa. Alueen koulutiloja käytetään joustavasti, jolloin jokaiselle oppijalle turvataan asianmukainen oppimisympäristö. Oppimisympäristön laajentaminen koulun lähiympäristöön tuo lisämahdollisuuksia opiskeluun. Opetuksessa hyödynnetään ympärillä olevaa luontoa ja yhteistyötahoja.

Psyykkinen oppimisympäristö muodostuu vuorovaikutuksesta. Oppilaan hyvinvointia tukevat ikäkauteen sopivat oppimis-, työskentely- ja arviointimenetelmät. Hyvässä oppimisympäristössä jokainen kokee olevansa tärkeä ja arvokas. Hyvä yhteishenki edesauttaa oppimista.

Kouluja kannustetaan suosimaan muuttuvia ja joustavia opetusjärjestelyjä. Koulut esittelevät omissa toimintasuunnitelmissaan tarkemmin omaa oppimisympäristöään. Koulut muodostavat opetusryhmät siten, että vältetään ylisuurien opetusryhmien muodostamista.

3.3 Toimintakulttuuri

Koulun toimintakulttuuri vaikuttaa merkittävästi koulun kasvatukseen ja opetukseen ja sitä kautta oppimiseen. Tavoitteena on, että koulun kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuriin kuuluu myös oppituntien ulkopuolinen koulun toiminta kuten juhlat, teemapäivät sekä erilaiset tapahtumat. Koulun kasvatustavoitteiden ja arvojen sekä aihekokonaisuuksien tulee konkretisoitua toimintakulttuurissa. Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä niin koulun sisällä kuin kotien ja muun yhteiskunnan kanssa. Myös oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin luomiseen ja sen kehittämiseen.

Koulun toimintakulttuurilla tarkoitetaan käytännön tulkintaa koulun kasvatus- ja opetustehtävästä. Koululla on oma historiansa, omat tapansa ja omaleimaisuutensa sekä moniammatillinen henkilöstö. Koulujen toimintakulttuurien kuvaukset on kirjattu jokaisen koulun toimintasuunnitelmaan.

3.4 Opetusmenetelmät ja työtavat

Opetuksessa käytetään oppilaiden edellytykset huomioon ottavia, eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistehtäviin ja -tilanteisiin soveltuvia menetelmiä ja monipuolisia

työtapoja. Niiden avulla tuetaan ja ohjataan koko opetusryhmän ja yksittäisen oppilaan oppimista. Menetelmien ja työtapojen valinnalla luodaan sellaisia vuorovaikutteisen oppimisen sekä yhdessä ja yksin työskentelyn tilanteita, joissa oppilaat voivat kehittää oppimisen ja oman tulevaisuutensa kannalta tärkeitä taitoja. Näitä ovat mm. ajattelun ja ongelmanratkaisun, työskentelyn ja vuorovaikutuksen, itsetuntemuksen ja vastuullisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen sekä ilmaisun ja käden taidot. Työskentelyn tulee edistää monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikan sekä verkossa toimimisen taitoja. Menetelmien ja työtapojen tulee antaa mahdollisuuksia myös eri ikäkausille ominaiseen luovaan toimintaan, elämyksiin ja leikkiin.

Opettaja valitsee opetusmenetelmät ja suunnittelee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa. Työtapojen valinnan perusteita ovat, että ne

- virittävät halun oppia
- ottavat huomioon oppimisen prosessuaalisen ja tavoitteellisen luonteen
- ottavat huomioon eri oppiaineiden ja oppiainekokonaisuuksien lähtökohdat ja tavoitteet
- aktivoivat työskentelemään tavoitteellisesti
- edistävät jäsenyteen tietorakenteen muodostumista sekä taitojen oppimista ja niissä harjaantumista
- kehittävät tiedon hankkimisen, soveltamisen ja arvioimisen taitoja
- tukevat oppilaiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista
- edistävät sosiaalista joustavuutta, kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuun kantamista toisista
- kehittävät valmiuksia ottaa vastuuta omasta oppimisesta, arvioida sitä sekä hankkia palautetta oman toiminnan reflektointia varten
- auttavat oppilasta tiedostamaan omaa oppimistaan sekä mahdollisuuksiaan vaikuttaa siihen.
- kehittävät oppilaan oppimisstrategioita ja taitoja soveltaa niitä uusissa tilanteissa

Opetuksen eriyttäminen on kaikkeen opetukseen kuuluva ensisijainen keino ottaa huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Huomiota kiinnitetään eri oppilaille ominaisiin oppimistapoihin ja työskentelyn rytmiin, erilaisiin valmiuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon kytkeytyviin emotionaalisiin tarpeisiin. Tyttöjen ja poikien väliset sekä oppilaiden yksilölliset kehityserot ja taustat otetaan huomioon.

Eriyttämisellä vaikutetaan oppimismotivaatioon. Opetusta eriyttämällä oppilaille voidaan tuottaa sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjota mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omien vahvuuksien mukaisesti. Tällöin on tärkeää hyödyntää samassa opetusryhmässä olevien oppilaiden erilaista osaamista ja harrastuneisuutta. Eriyttäminen edellyttää opettajalta kasvun ja oppimisen prosessien tuntemista, opetusryhmän toiminnan ja ilmapiirin sekä oppilaiden kehittymisen seuranta ja oppimisen arviointia. Opettajien keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö huoltajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa tukee eriyttämistä.

Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät opiskelun laajuuden, syvyyden ja etenemisnopeuden vaihteluun. Eriyttäminen voi kohdistua muun muassa opetuksen sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja -menetelmiin, työtapoihin sekä koulu- ja kotitehtävien määrään ja käytettävissä olevaan aikaan. Oppimisympäristöä ja työtapoja voidaan muokata esimerkiksi luomalla tilaisuuksia oppilaiden osallistumiseen, tarjoamalla

valinnanmahdollisuuksia, säätelemällä tilankäyttöä, ryhmittelemällä oppilaita joustavasti ja hyödyntämällä koulun ulkopuolella tapahtuvia oppimistilanteita. Oppilasta ohjataan oppimaan itselleen parhaiten soveltuvalla tavalla. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kiinnostuksen kohteet kytkemällä opittavat tiedot ja taidot oppilaille merkityksellisiin kokemuksiin ja toimintamuotoihin. Oppilaat voivat tarvita erilaisia mahdollisuuksia osaamisensa ja edistymisensä näyttämiseen ja hyötyvät aina yksilöllisestä palautteesta.

Kun opetusta toteutetaan yhdysluokissa tai yhdessä esiopetusryhmän kanssa, oppilaiden ikä ja kehitysvaihe sekä eri vuosiluokkien tavoitteet ja omaleimaisuus tulee ottaa huomioon.

3.5 Vihdin kieliohjelma

Koodi	Kieli	Aloitustaso	Vähimmäistuntimäärät	
			1-6	7-9
A1	EN Englanti	3. lk	8	8
B1	RU Ruotsi	7. lk		6
B2	SA Saksa RA Ranska	8. lk		4

TAULUKKO 1: Vihdin perusopetuksen kieliohjelma

3.6 Perusopetuksen tuntijako Vihdissä

Valtioneuvoston antaman asetuksen pohjalta tehty Vihtin kunnan perusopetuksen tuntijako:

Aine	Vuosiluokat									Yht
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Äidinkieli ja kirjallisuus	7	7	5	5	4	5	3	3	3	42
A-kieli			2	2	2	2	2	3	3	16
B-kieli							2	2	2	6
Matematiikka	3	3	5	4	4	4	3	3	4	33
Ympäristö- ja luonnontieto	2	2	3	3						10
Biologia ja maantieto					2	1	2	2	3	10
Fysiikka ja kemia					1	1	2	3	2	9
Terveystieto							1,5	0,5	1	3
Uskonto/ET	1	1	1	2	1	2	1	1	1	11
Historia ja yhteiskuntaoppi					2	1	2	3	2	10
Musiikki	1	1	1	1	2	2	1			9
Kuvataide	2	2	2	2	2	2	2			14
Käsityö	1	1	2	2	2	2	3			13
Liikunta	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18
Valinnainen mu-ku-kä-li					1	1				2
Kotitalous							3			3
Oppilaanohjaus							0,5	0,5	1	2
Valinnaiset aineet							0	7	6	13
Oppilaan tuntimäärä	19	19	23	23	25	25	30	30	30	224
Valtakunnallinen tuntijako	19	19	23	23	24	24	30	30	30	222

TAULUKKO 2: Perusopetuksen tuntijako Vihdissä

3.7 Oppilaan käyttäytymiselle asetetut tavoitteet Vihdissä

Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen (Perusopetuslaki 2§). Oppilaan käyttäytymiselle asetetaan tavoitteet, ohjataan niihin pyrkimistä ja arvioidaan niiden saavuttamista.

Vihdin kunnassa oppilas

- oppii hyvät tavat (mm. kohtelias, huomaavainen, auttavainen, oma-aloitteinen ja rehellinen).
- käyttäytyy myönteisesti ja toiset huomioiden.
- noudattaa koulun ja luokan sääntöjä.
- arvostaa omaa ja toisten työtä.
- on vastuuntuntoinen ja huolehtii ympäristöstään.
- sallii erilaisuuden.

3.8 Opetus Vihdin ruotsinkielisessä koulussa (1-6), Nummela skola

Vihdin kunnassa järjestetään ruotsinkielistä perusopetusta vuosiluokille 1-6 Nummela skolassa. Nummela skola on suomenruotsalainen koulu, joka palvelee koko kunnan alueella asuvia ruotsinkielisiä oppilaita. Ruotsinkielisellä perusopetuksella on oma tuntijakonsa ja kieliohjelmansa, jotka on esitetty kunnan ruotsinkielisessä opetussuunnitelmassa. Opetuksen järjestämistä kuvataan koulun omassa toimintasuunnitelmassa, jonka sisältö on rakenteeltaan yhteneväinen kunnan muiden koulujen toimintasuunnitelmien kanssa.

4. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKEA

Tässä luvussa kuvataan oppimisen ja koulunkäynnin tuen keskeiset tavoitteet ja järjestäminen sekä tuen rakenne. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasot, yleinen, tehostettu ja erityinen tuki kuvataan luvuissa 4.1, 4.2 ja 4.3. Luvussa 5 esitetään tarkemmin eri tukimuodot ja niiden käyttö tuen eri tasoilla. Lukujen 4 ja 5 ja niiden alalukujen muodostama kokonaisuus on perustana paikallisen opetussuunnitelman laadinnalle sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön toteuttamiselle.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Koulutyössä tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä oppilaiden kulttuuritausta. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, tarjotaan haasteita kehittymiselle ja annetaan onnistumista edistävää ohjausta ja tukea. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. On tarpeen havaita sekä oppilaaseen että kouluun ja toimintaympäristöön liittyvät tekijät.

Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä (5). Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että oppilaan oikeus tukeen voi toteutua käytännössä, mm. määrittelemällä tuen tarpeen toteuttamiseen ja tuen toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden tarpeita tulee arvioida jatkuvasti ja aloittaa tuen antaminen riittävän varhain. Tämä ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää oppilaalle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia (6). Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista.

Koulun johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista ja niiden huomioon ottamisesta kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen

suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle ja oppilaalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle tai perusopetuksessa koulusta toiseen.

Tuki erityisissä tilanteissa

Oppilas saattaa tarvita tukea erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Opetusta voidaan järjestää tällöin mm. sairaalaopetuksena ja koulukodeissa. Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista (7). Koulukotiin sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa koulukodissa toimiva koulu, jos koulukodilla on opetuksen järjestämislupa. Oppilaan kotikunnalla on velvollisuus kotikuntakorvauksen maksamiseen sairaalakoulussa ja koulukotiopetuksessa olevista lapsista ja nuorista (8). Muiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa oppilaan asuinkunta (9). Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen osalta oppilaan kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus (10).

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

Jos oppilas opiskelee sellaisessa yksityisen opetuksen järjestäjän opetuksessa tai valtion koulussa, jossa ei anneta erityistä tukea, opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa erityistä tukea tarvitsevasta oppilaastaan oppilaan asuinkunnalle. Oppilaan asuinkunta päättää erityisen tuen antamisesta ja osoittaa oppilaan sellaiseen kouluun tai muuhun soveltuvaan paikkaan, jossa erityistä tukea annetaan. (11)

Näissäkin tapauksissa oppilaalla on oikeus kaikkeen perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen tukeen. Opetusta antava taho arvioi tuen tarpeen ja päättää tuesta edellä mainittujen normien mukaan.

5 Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

6 Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus) (380/2009) 9 §

7 Perusopetuslaki 4 § 3 mom.

8 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (1704/2009) 41 § 1, 2, ja 4 mom.

9 Perusopetuslaki 4 § 1 mom. (1288/1999)

10 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 41 § 3 ja 4 mom.

11 Perusopetuslaki 17 § 5 mom. (642/2010)

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana Vihdissä ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsevät yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.

Tuen järjestämistä Vihdin perusopetuksessa ohjaavat seuraavat periaatteet:

- Erilaisten oppijoiden ja erilaisten oppimistapojen huomioiminen koulutyössä.
- Oppilaan kasvuun ja oppimisen tukeminen mahdollisimman varhain.
- Lähikouluperiaatteen noudattaminen.
- Oppilaan pienryhmätarpeen arvioiminen alueellisessa moniammatillisessa työryhmässä.

Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää opettajan ja erityisopettajan oppilaistaan tekemiä havaintoja, kartoituksia, seuloja ja testejä, arviointimateriaalia sekä hyödyntää huoltajan antamaa tietoa oppilaan terveyttä koskevista tiedoista. Tuen oikea-aikaisuus, tuen taso sekä tuen muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Tutkimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä.

Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö korostuvat tuen tarpeen havaitsemisessa, tuen suunnittelussa sekä toteuttamisessa. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle ja oppilaalle on annettava tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen tarve välttämättä edellytä oppilaan opetuksen järjestämistä toisessa opetusryhmässä tai koulussa. Tuen jatkumisesta huolehditaan erityisesti siirtymävaiheissa. Tiedot oppilaasta kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin sähköisessä Wilma –järjestelmässä.

Perusopetuksen alkuvaiheessa tehtävät seulat ja kartoitukset ovat osa tuen tarpeen tunnistamista. Siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen Vihdissä erityislastentarhanopettaja, luokanopettaja ja /tai erityisopettaja tekevät kouluvalmiuden kartoituksia sekä kielellistä ja matemaattista valmiutta mittaavia tehtäviä. Näitä opintojen aikana tehtäviä kartoituksia tekevät sekä erityisopettajat että luokan- tai aineenopettajat tarpeen mukaan. Oppimisvaikeuksia kartoittavia tutkimuksia tehdään yleensä oppilashuoltoryhmän tai huoltajien aloitteesta, mutta aina yhteistyössä huoltajien kanssa. Tutkimuksia tekevät erityisopettajat tai terveyskeskuspsykologit lähetteen perusteella.

4.1 Yleinen tuki

Laadukas opetus sekä mahdollisuus saada ohjausta ja tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin kaikkina työpäivinä on jokaisen oppilaan oikeus. Koulutyössä tulee ottaa huomioon kaikkien oppilaiden edellytykset ja tarpeet. Koulun toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään niin, että yhteistyötä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista voidaan hyödyntää ja oppilaiden erilaisuus voidaan kohdata mahdollisimman hyvin. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri koulu yhteisössä edistävät oppilaan kehitystä ja tukevat hyvää oppimista.

Opettajalla on vastuu opetusryhmän ja sen jokaisen oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioonottamisesta opetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista. Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää oppimista. Opettaja ohjaa oppilaita tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehityshaasteensa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilaan oppimisen valmiuksiin ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelusta, sen suunnittelusta, tavoitteenasettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Oppilaiden itsetuntoa, opiskelumuotiota sekä oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa ja oppiaineissa.

Opetustyöhön sisältyy myös ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu opettajan työhön ja kaikkiin opetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa oppilaan ja huoltajan kanssa.

Oppimisessa ja koulunkäynnissä ilmeneviin tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Yhdysluokkaopetuksessa näiden järjestelyjen merkitys korostuu. Koulu käyttää erityisesti tukiopetusta, sen lisäksi voidaan käyttää myös oppimissuunnitelmaa, osa-aikaista erityisopetusta tai avustajan työpanosta keinoina vastata opetusryhmän tai yksittäisten oppilaiden tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä.

Oppilaan hyvinvointiin ja oppimismotivaatioon voidaan vaikuttaa myös koulun kerhotoiminnan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan avulla, mikäli opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa. Suunnittelemalla ne osaksi oppilaan päivää voidaan lisätä myös turvallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

Yleinen tuki Vihdissä

Yleinen tuki kuuluu kaikille oppilaille osana hyvää kouluarkea. Opettajilla on vastuu sekä opetusryhmän että oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioon ottamisessa opetuksessa. Opettajan on arvioitava kaikissa opetustilanteissa oppilaan tuen tarpeita sekä tarjottava tarvittava tuki. Arjen tilanteiden havainnointi ja Vihdissä yhteisesti sovitut havainnointimenetelmät ja seulat ohjaavat tukimuotojen suunnittelua. Seula- ja testikalenteri löytyy Oppilashuollon käsikirjasta.

Oppilaiden tuen tarpeisiin tartutaan varhain. Tuki suunnitellaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Yleisellä tuella mahdollistetaan oppilaan oppivelvollisuuden suorittaminen edellytystensä mukaisesti ikätovereidensa joukossa sekä ennalta ehkäistään tehostetun tai erityisen tuen tarpeen syntymistä.

Yleisen tuen muotoja ovat mm.

- koulun toimintakulttuuri, huolehtiva ja välittävä ilmapiiri
- monipuoliset opetusmenetelmät
- oppilaiden osallisuuden lisääminen
- yhteistyö huoltajien kanssa
- oppilashuollolliset tukitoimet
- oppilaanohjaus
- joustavat opetusjärjestelyt (esimerkiksi oppimisryhmät)
- samanaikaisopetus
- ennakoiva tukiopetus
- ajoittainen tukiopetus
- osa-aikaisen erityisopettajan lyhytaikainen tuki
- eriyttäminen
- aamu- ja iltapäivätoiminta
- kerhotoiminta

4.2 Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti (12).

Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä. Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä oppilasta varten kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta, joka kuvataan luvussa 5.1.3. Tehostetun tuen vaiheessa oppiaineiden oppimääriä ei voida yksilöllistää. Sen sijaan osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja joustavien opetusryhmien käytön sekä kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. On tärkeää huolehtia oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä sekä tukea oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä.

Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli oppilaan tilanteessa tapahtuu muutoksia, oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan oppilaan tuen tarvetta.

Pedagoginen arvio tehostettua tukea varten

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Pedagogisessa

arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea

Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion.

Tarvittaessa, ja etenkin silloin kun kyse on oppilaan hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvistä ongelmista, arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua

oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa oppilaan siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti oppilashuoltoryhmässä tai muulla tavalla järjestettävässä moniammatillisessa oppilashuoltotyössä siten kuin yksittäisen oppilaan asian käsittelystä säädetään (13). Tämän käsittelyn jälkeen oppilaalle annettava tehostettu tuki kirjataan oppilaalle laadittavaan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma käsitellään tarkemmin luvussa 4.5.1.

12 Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)
13 Perusopetuslaki 31 a § 4 mom. (642/2010)

Tehostettu tuki Vihdissä

Kun oppilas ei saavuta vuosiluokan tavoitteita yleisen tuen avulla, annetaan oppilaalle tehostettua tukea. Tehostettu tuki rakentuu edellä kuvatuille perusopetuksen yleisesti käytössä oleville tukimuodoille. Tehostettu tuki on kuitenkin yleistä tukea vahvempaa, pitkäkestoisempaa ja saattaa sisältää useampia eri tukimuotoja. Tehostetulla tuella ehkäistään ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista. Tehostetun tuen vaikuttavuutta tarkistetaan säännöllisesti esimerkiksi oppimissuunnitelman päivityksen yhteydessä.

Osa-aikainen erityisopetus, joustavat opetusjärjestelyt, oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut, oppilashuollon tuki ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö korostuvat tehostetun tuen aikana. Joustavia opetusjärjestelyjä ovat oppimisryhmätyöskentelyn lisäksi esimerkiksi työpainotteiset sekä toiminnalliset opiskelumenetelmät, joita voidaan käyttää eri oppimisympäristöissä.

Ennen tehostettuun tukeen siirtymistä oppilaalle laaditaan kirjallinen pedagoginen arvio. Pedagogisen arvion oppilashuollollinen päävastuu on luokanopettajalla tai luokanvalvojalla. Aineenopettaja vastaa siitä, että hän kirjaa pedagogiseen arvioon oppilaan oppimista tai kasvua koskevan huolen sekä saattaa tiedon huolestaan myös luokanvalvojalle ja tarvittaessa osallistuu oppimissuunnitelmapalaveriin. Pedagoginen arvio sisältää havainnointia oppilaan koulunkäynnistä, tietoja oppimistuloksista sekä mahdollisia testien ja seulojen tuloksia.

Luokanopettaja/ luokanvalvoja tai aineenopettaja keskustelee tuen tehostamisen tarpeesta huoltajan kanssa sekä tarvittaessa konsultoi myös muita opettajia / oppilashuollon

asiantuntijoita. Luokanopettaja/luokanvalvoja vastaa siitä, että tehostetun tuen aloittaminen käsitellään oppilashuoltoryhmässä pedagogiseen arvioon perustuen. Huoltajien on tiedettävä asian käsittelystä. Koulun oppilashuoltoryhmässä käsitellään myös oppilaan mahdollinen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin tai erityisen tuen tarpeen selvittämisen aloittaminen.

Tehostetun tuen alkaessa oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma Wilmassa.

Tehostetun tuen aikana tukimuotojen käyttöä tehostetaan esimerkiksi siten, että tuen intensiteettiä lisätään, vaihdetaan opetusmenetelmää, tehostetaan edistymisen seuranta, lisätään osa-aikaista erityisopetusta sekä tiivistetään yhteistyötä huoltajien kanssa. Myös oppilashuollon osuutta lisätään oppilaan hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tehostetun tuen vaiheessa ei oppiaineiden oppimäärää yksilöllistetä. Tehostetun tuen aikana on kuitenkin mahdollista määritellä oppimissuunnitelmaan opiskelun painoalueita. Niiden avulla voidaan auttaa oppilasta oppimaan opintojensa etenemisen kannalta välttämättömät sisällöt. Painoalueista on sovitaan huoltajan ja oppilaan kanssa. Lisäksi huoltajaa informoidaan, miten suurta osaa oppiaineen sisällöistä oppimissuunnitelmaan kirjatut painoalueet edustavat ja miten niiden hallinta suhteutuu hyvän osaamisen kuvauksiin (tasoon kahdeksan). Painoalueet eivät voi olla aiempien vuosiluokkien oppimäärien sisältöjä.

4.3 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista perusopetuksen tukimuodoista (14). Käytettävissä ovat perusopetuksen kaikki tukimuodot.

Erityisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa ja opiskelumotivaatiota vahvistetaan ja häntä kannustetaan ottamaan edellytystensä puitteissa vastuuta opiskelustaan.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä (15). Päätös tehdään hallintolain mukaisesti (16). Oppilaan oikeusturvan ja opetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava

järjestäminen (17). Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisen tuen päätöstä.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten(18). Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Pedagoginen selvitys erityistä tukea varten

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys (19).

Pedagogisen selvityksen laatimista varten opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä
- moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä, esimerkiksi oppilashuoltoryhmässä, tehdyn selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta

Selvitysten perusteella opetuksen järjestäjä tekee arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Näiden kahden selvityksen ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.(20)

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea
- perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetus- ja ohjaushenkilöstöön, oppilashuoltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin, opiskelumenetelmiin sekä materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa lain edellyttämässä vaiheissa sekä aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisen tuen jatkamisesta tehdään päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea.

14 Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

15 Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642 /2010)

16 Hallintolaki (434/2003)

17 Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

18 Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

19 Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010) ja Hallintolaki 34, 35 ja 36 §

20 Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010)

Erityinen tuki Vihdissä

Mikäli oppilaan edistyminen ei enää ole mahdollista yleisen ja tehostetun tuen avulla, annetaan hänelle erityistä tukea. Tällöin kaikki perusopetuksen tukimuodot ovat käytettävissä. Erityisen tuen ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet voidaan saavuttaa. Jos oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita, oppimäärä yksilöllistetään. Yksilöllistäminen vaatii hallinnollisen päätöksen, jonka tekee pedagoginen sihteeri. Yksilöllistämispäätöksen tueksi suositellaan psykologin lausuntoa.

Erityisen tuen päätöksen tekemiseen liittyvä menettely:

Ennen erityistä tukea koskevan hallinnollisen päätöksen tekemistä oppilaan kokonaistilanne, oppiaineissa eteneminen ja tuen tarpeet arvioidaan moniammatillisessa oppilashuoltotyöryhmässä. Erityisen tuen päätöksen tekemistä varten laaditaan pedagoginen selvitys. Kyseisen ryhmän tehtävänä on myös huolehtia sekä oppilaan että huoltajan tai laillisen edustajan kuulemisesta asiassa.

Erityisen tuen päätöstä varten laaditaan moniammatillisesti pedagoginen selvitys kunnan yhteiselle lomakkeelle Wilmassa. Lomake sisältää opettajien laatiman pedagogisen osuuden ja oppilashuollollisen osuuden. Huoltajien kuuleminen vahvistetaan allekirjoituksin pedagogisessa selvityksessä ja oppilasta kuullaan ikäkauden mukaan.

Selvitykseen on kirjattava selkeästi huoltajille järjestetty kuulemistilaisuus tai –tilaisuudet päivämäärineen sekä huoltajien kanta erityisen tuen päätökseen. Asiakirjan laatineet vastaavat antamansa tiedon oikeellisuudesta (huoltajien kuuleminen asiassa ja kanta erityiseen tukeen on kirjattava varsinkin silloin, kun huoltajien allekirjoituksia ei ole saatu). Tarvittaessa hankitaan myös muita lausuntoja esimerkiksi psykologin tai lääkärin lausunto. Asiakirjat lähetetään allekirjoitettuina koulutoimistoon. Pedagogisen selvityksen pohjalta pedagoginen sihteeri tekee kirjallisen erityisen tuen päätöksen, johon liitetään valitusosoite. Erityisen tuen päätös on määräaikainen hallinnollinen päätös.

Perusopetuslaissa tarkoitettut tukimuodot on säädetty oppilaan oikeudeksi ja niihin ovat oikeutettuja sekä yleisopetuksessa että erityisopetuksessa olevat oppilaat silloin, kun laissa mainitut edellytykset niiden järjestämiselle täyttyvät. Joissakin tilanteissa oppilaan huoltaja saattaa vastustaa oppilaan ottamista tai siirtämistä erityisopetuksen piiriin sekä sitä varten tarvittavien tutkimusten tai selvitysten tekemistä. Oppilaan huoltajalla on perusopetuslain 42 § 2 momentin nojalla mahdollisuus hakea muutosta vastoin huoltajan tahtoa tehtyyn erityisopetuspäätökseen. On tärkeää pyrkiä neuvottelemaan asiasta huoltajan kanssa niin, että päästäisiin yksimielisyyteen. Jos päätös tehdään huoltajan tahdon vastaisesti, kysymyksessä on tällöin kuntalain 14 §:ssä mainittu hallinnollisen pakon käyttäminen. Päätöstä ei voi tällöin tehdä yksittäinen viranhaltija, vaan se on tehtävä monijäsenisessä toimielimessä. Vihdissä tällä tarkoitetaan kasvatus- ja koulutuslautakuntaa.

Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) kunnan yhteiselle lomakkeelle Wilmassa.

Erityisen tuen päätös tarkistetaan 2. vuosiluokan kevätlukukaudella sekä 6. vuosiluokan aikana. Lisäksi erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistus etenee yllä kuvatun erityisen tuen siirtymisprosessin mukaisesti. Pedagogisen selvityksen pohjalta erityisen tuen päätöstä jatketaan tai tehdään päätös erityisen tuen lopettamisesta. Jatkamisesta tai lopettamisesta tehdään hallinnollinen päätös. Erityisen tuen lopettamisen jälkeen oppilas siirtyy oppimissuunnitelman turvin tehostetun tuen piiriin.

4.4. Yksilölliset suunnitelmat

4.4.1 Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin etenemisestä ja siinä tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta. Se on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen

asiakirja. Sitä voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea ja sitä tulee käyttää tehostetun tuen aikana. (23)

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata oppilaalle hyvät edellytykset edetä opinnoissaan. Suunnitelma lisää opettajien tietoisuutta oppilaan tilanteesta ja helpottaa siten kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelman tarkoituksena on myös, että oppilas oppii vähitellen ottamaan vastuuta opiskelustaan ja saa oppimiseensa enemmän tavoitteellisuutta. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille. Oppimissuunnitelman avulla ei kuitenkaan oppiaineen oppimäärää voida yksilöllistää. Oppimäärän yksilöllistäminen vaatii erityisen tuen päätöksen.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelman laativat opettajat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille.

Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana oppilaan oppimisen tueksi. Viimeistään kuitenkin tehostetun tuen alkaessa oppilaalle tulee laatia kyseinen suunnitelma. Siinä määritellään tehostetun tuen muodot, vastuuhenkilöt ja seuranta. Vastuu oppimissuunnitelman tekemisessä on ensisijaisesti oppilaan opettajalla. Oppimissuunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä huoltajan sekä oppilaan kanssa oppilaan ikä- ja kehitystaso huomioiden. Tarvittaessa voidaan käyttää asiantuntijoiden lausuntoja apuna ja hyödyntää huoltajien suostumuksesta kuntoutussuunnitelmaa. Oppimissuunnitelma päivitetään tarpeen mukaan.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Suunnitelman laadinnassa hyödynnetään oppilaalle mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa sekä pedagogista arviota ja sen yhteydessä kerättyä tietoa. Mikäli oppilaalle on laadittu kuntoutussuunnitelma, myös sitä

voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Ensimmäisen luokan oppilaiden oppimissuunnitelma voi rakentua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman pohjalta, jos sellainen on tehty.

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Opetussuunnitelmassa voidaan päättää, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oppilaan oman opintoohjelman mukaisesti (24). Jos tällainen hallintopäätös tehdään yksittäisen oppilaan kohdalla, tulee hänelle laatia oppimissuunnitelma. Siinä on mainittava opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan, ja määriteltävä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu sekä mahdolliset erityistavoitteet.

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää erityisin opetusjärjestelyin, jos oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä (25). Erityisistä opetusjärjestelyistä tulee tehdä hallintopäätös, minkä jälkeen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma.

Perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien oppilas voidaan ottaa joustavan perusopetuksen toimintaan (26), minkä jälkeen hänelle tulee laatia oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi siinä kuvataan oppilaan joustavan perusopetuksen järjestäminen koulussa ja muissa oppimisympäristöissä.

Oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Jokaiselle oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Oppilasta varten pohditut tavoitteet ja tukitoimet hyödyttävät oppilaan oppimista ja kasvua. Oppilaan opiskelua voidaan myös syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua oppilaan valmiuksien kannalta.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. (27) Oppimissuunnitelma laaditaan aina oppilaalle, joka saa tehostettua tukea. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa (28). Tehostetun tuen vaiheessa opiskelun ja tukitoimien järjestelmällinen suunnittelu tukee oppilaan oppimista, kasvua ja kehitystä.

Eriytinen tuki

Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan oppimissuunnitelman sijasta henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

23 Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

24 Perusopetusasetus (852/1998) 11 § 3 mom

25 Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

26 Perusopetusasetus 9 b § 1 mom. (1768/2009).

27 Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

28 Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Oppimissuunnitelma Vihdissä

Oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma jo yleisen tuen aikana. Oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Oppilasta varten pohditut tavoitteet ja tukitoimet hyödyttävät oppilaan oppimista ja kasvua. Oppilaan opiskelua voidaan myös syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua oppilaan valmiuksien kannalta. Oppimissuunnitelma laaditaan kunnan yhteiselle lomakkeelle sähköiseen Wilma-järjestelmään.

Oppimissuunnitelma osana tehostettua tukea

Tehostetun tuen aikana oppilaalle tulee laatia oppimissuunnitelma kunnan yhteiselle lomakkeelle sähköiseen Wilma-järjestelmään. Lomake sisältää opetussuunnitelman perusteiden edellyttämät tiedot. Luokanopettaja /-ohjaaja vastaa oppimissuunnitelman laatimisesta yhteistyössä oppilasta opettajien sekä huoltajien ja oppilaan kanssa. Oppimissuunnitelmaa seurataan tehostetun tuen aikana säännöllisesti. Päivityksen yhteydessä arvioidaan valittujen tukimuotojen toimivuutta ja tarkennetaan suunnitelmaa tarvittaessa.

4.4.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.(29)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena yhteistyönä.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia. HOJKS on oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma opetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

HOJKS:n tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät
- opiskelun erityiset painoalueet niissä oppiaineissa, joissa oppilaalla on yleinen oppimäärä
- oppilaan muuhun kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastualueet
- kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/ tai erityisopetuksen ryhmässä

* kuvaus siitä, miten ja millä oppitunneilla erityisopetuksen ryhmässä pääsääntöisesti opiskeleva oppilas opiskelee yleisopetuksen ryhmässä

- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus oppilaan koulukuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan oppilaan ohjauksesta ja valvonnasta
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä sekä näiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi niissä oppiaineissa, joissa oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- kuvaus toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilöllisistä tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä toiminta-alueittain
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi toiminta-alueittain

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa sekä pedagogista selvitystä ja sen yhteydessä kerättyä tietoa. Mikäli oppilaalle on laadittu kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKS-asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat. HOJKSiin ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakekeinoilla.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi (30). Henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Kokemukset käytetyistä opetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista voidaan kirjata HOJKSiin, ja hyödyntää tätä tietoa suunnitelman toteutumista arvioitaessa. Jos oppilas siirtyy tehostetun tuen piiriin, hänelle laaditaan oppimissuunnitelma.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) Vihdissä

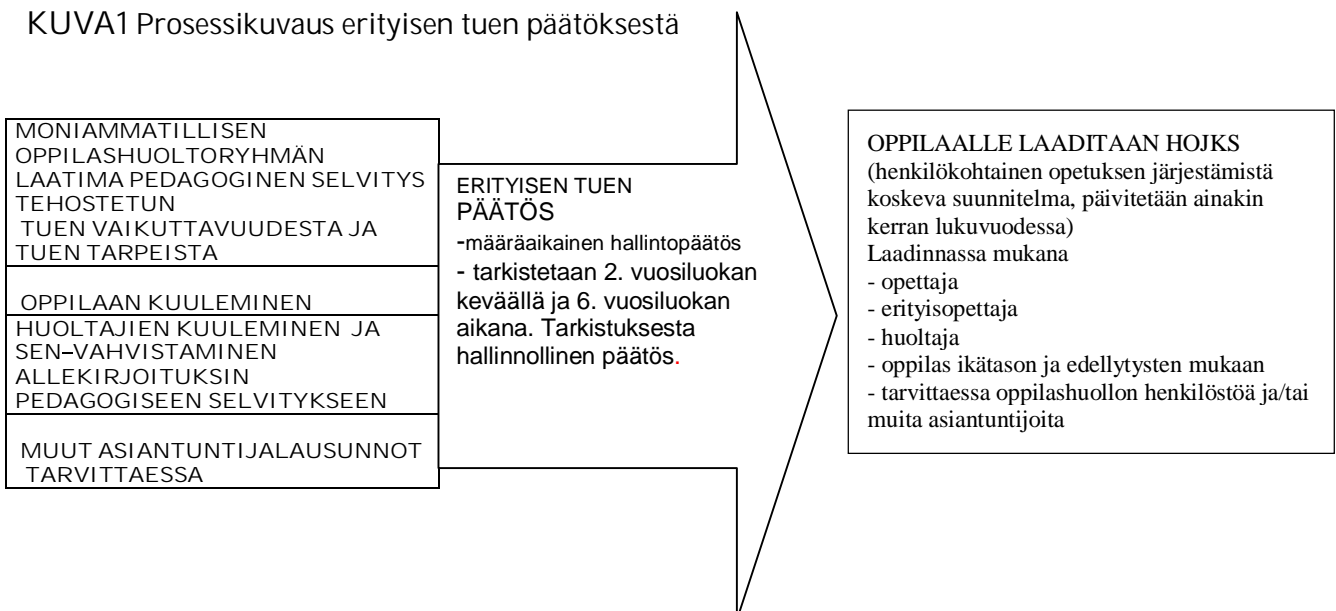

Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS. Se laaditaan kunnan yhteiselle lomakkeelle Wilmassa. HOJKS on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva pedagoginen asiakirja, joka sisältää oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämisen edellyttämät tiedot. Sen laadinnasta vastaa luokanopettaja/ luokanohjaaja yhteistyössä erityisopettajan tai muiden opettajien sekä huoltajan kanssa. Tarvittaessa laadinnassa voi olla mukana myös muita asiantuntijoita. Mitä vanhemmasta oppilaasta on kyse, sitä vahvemmin hänet otetaan mukaan omien opintojensa suunnitteluun. HOJKS:n sisällöissä hyödynnetään oppilaalle aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa, lausuntoja ja pedagogista selvitystä sekä huoltajien suostumuksella myös lapselle mahdollisesti laadittua kuntoutussuunnitelmaa.

HOJKS:n tavoitteena on tukea oppilaan pitkäjännitteistä oppimista ja kuntoutumista. Sen avulla selvennetään opetuksen tavoitteita ja opetusjärjestelyjä oppilaan yksilölliset tarpeet ja erityisvaikeudet huomioiden.

HOJKS:n avulla varmistetaan järjestelmällisesti oppilaan edistymisen seuranta ja tukitoimien suunnittelu sekä toteutus. HOJKS tarkistetaan oppilaan tarpeiden mukaan, kuitenkin vähintään kerran vuodessa lokakuun loppuun mennessä.

KUVA1 Prosessikuvaus erityisen tuen päätöksestä

5. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT

5.1 Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

5.1.1 Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta (31). Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan myös ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla.

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tukiopetusta tarvitessaan mahdollisuus siihen osallistua. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Sitä voidaan antaa samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti. Myös erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa oppituntien aikana.

Tukiopetus on eriyttämisen muoto, jolle ovat ominaisia yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja. Tukiopetusta on pyrittävä järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille.

Tukiopetus yleisen tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tuen tarve voi johtua poissaoloista tai tilapäisistä oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksista.

Tukiopetus tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan yleisen tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

Tukiopetus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Erityisen tuen alkaessa oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

31 Perusopetuslaki 16 § 1 mom. (642/2010)

Tukiopetus Vihdissä

Tukiopetus tulee järjestää suunnitelmallisesti ja koulun yhteisten periaatteiden mukaisesti. Tukiopetusta järjestetään tarpeen mukaan oppilaan edun mukaisella tavalla joko oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella. Tukiopetusta voidaan antaa myös samanaikaisopetuksena tai oppituntien aikana voidaan tehdä joustavia ryhmittelyjä tukiopetuksen toteuttamiseksi. Aloitteen tukiopetuksen aloittamisesta tekee pääsääntöisesti opettaja tiedottaen myös huoltajia tukiopetuksen tarpeesta ja järjestämisestä. Tukiopetus painottuu yleisen tuen vaiheeseen, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muissa tuen vaiheissa oppilaan tarpeet huomioiden.

5.1.2 Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa (32). Osa-aikaisella erityisopetuksella voidaan parantaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen eri alueisiin liittyvien ongelmien kasvua. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että osa-aikaista erityisopetusta varten on tarvittavaa ja riittävää erityispedagogista osaamista.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikainen erityisopetus suunnitellaan ja oppilaan oppimista arvioidaan opettajien yhteistyönä. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Huoltajan tuki opetuksen onnistuneessa toteuttamisessa on keskeinen. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen suunnittelussa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös oppilashuollon palveluista vastaavien kanssa.

Osa-aikainen erityisopetus osana yleistä tukea

Osa-aikaisen erityisopetuksen avulla voidaan vahvistaa oppimiseen tarvittavia perustaitoja. Oppilaan oppimisen vaikeuksiin vaikuttavia tekijöitä tulee arvioida ja oppilaan tulee saada tarvitessaan osa-aikaista erityisopetusta.

Osa-aikainen erityisopetus tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen.

Osa-aikainen erityisopetus erityisen tuen aikana

Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana riippumatta siitä opiskeleeko hän yleisopetuksen ryhmässä tai erityisryhmässä. Oppilaan aiemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus

sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen arvioidaan osana pedagogista selvitystä. Oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin.

32 Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

Osa-aikainen erityisopetus Vihdissä

Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on löytää oppilaan vahvuudet ja hänen yksilöllinen tapansa oppia sekä antaa tukea oppimiselle, tarvittaessa yksilöllisin opetusjärjestelyin. Erilaisia opetusjärjestelyjä voivat olla esimerkiksi yksilölliset tehtävät ja harjoitteet sekä koejärjestelyt. Oppimisvaikeudet voivat ilmetä kielellisellä alueella, hahmottamisessa, motoriikassa, muistin alueella, tarkkaavaisuudessa, keskittymiskyvyssä, toiminnanohjauksessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen alueella. Tukea voidaan antaa yleisen, tehostetun ja erityisen tuen vaiheissa. Oppilaat ohjautuvat osa-aikaiseen erityisopetukseen oppilaan, opettajien sekä huoltajien aloitteesta tai erilaisten seulontatestien kautta. Tukea pyritään antamaan tarpeen mukaisesti.

Erityisopettaja arvioi luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa mm. oppilaiden äidinkielen ja matematiikan taitoja sekä suunnittelee ja sopii erityisopetuksesta yhteistyössä opettajien ja huoltajien kanssa. Osa-aikainen erityisopetus painottuu tehostetun tuen vaiheeseen ja sitä järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan jaksoina tai toistuvana opetuksena yhdessä tai useammassa oppiaineessa yleis- tai erityisopetuksen yhteydessä. Tätä aiemmin on jo käytetty muita yleisen tuen keinoja. Tehostetun tuen aikana annettava osa-aikainen erityisopetus kirjataan oppimissuunnitelmaan. Erityisen tuen aikana annettava osa-aikainen erityisopetus tavoitteineen kirjataan HOJKS-asiakirjaan.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaiden koulutuntien aikana. Erityisopettaja voi työskennellä myös samanaikaisopettajana luokan- tai aineenopettajan kanssa oppilaan omassa luokassa. Joustavien oppimisryhmien avulla voidaan myös huomioida oppilaan sen hetkinen tuen tarve.

Perusopetuksen alkuvaiheessa pyritään ehkäisemään tai korjaamaan lukemisen, kirjoittamisen sekä muiden alueiden oppimisvaikeuksia. Oppilasta ohjataan oikeiden opiskelustrategioiden käyttöön jo ensimmäisestä luokasta alkaen. Oppilaita tuetaan kokonaisvaltaisesti eri oppiaineissa koko perusopetuksen ajan. Erityisopetuksen tarkoituksena on antaa yksilöllistä ohjausta, pienryhmäopetusta tai samanaikaisopetusta ja löytää oppilaan vahvat alueet ja hänen tapansa oppia. Osa-aikainen erityisopettaja ohjaa yhdessä aineenopettajan kanssa oppilasta löytämään itselleen sopivat opiskelustrategiat.

Osa-aikainen erityisopettaja toimii konsultoivassa roolissa oppilaan kokonaisvaltaisessa tukemisessa sekä toimii opetusjärjestelyiden asiantuntijana oppilashuollollisissa palavereissa.

Osa-aikainen erityisopetus tulee järjestää suunnitelmallisesti ja koulun yhteisten periaatteiden mukaisesti. Luokanopettaja/luokanohjaaja, aineenopettaja ja erityisopettaja keskustelevat oppilaan osa-aikaisen erityisopetuksen tarpeesta ja järjestämisestä. Arviointi tehdään yhteistyössä luokanopettajan/ aineenopettajan kanssa. Koulun tulee tiedottaa asiasta huoltajalle. Tiedottamista koordinoi luokanopettaja tai luokanohjaaja.

5.1.3 Erityisopetus

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta (33). Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista. Sellaisen oppilaan, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. Siinä ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetuksen keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät siten kuin HOJKS:n laatimisen yhteydessä luvussa 4. 4.2 on ohjeistettu.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään (34). Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet (35). Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa(36).

33 Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

34 Perusopetuslaki 17 § 1 ja 2 mom. (642/2010)

35 Perusopetuslaki 30 § 2 mom.

36 Perusopetusasetus 2 § (893/2010)

Erityisopetus Vihdissä

Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue oppilaan oppimisen tukemiseksi ja kuntouttamiseksi. Erityinen tuki Vihdissä järjestetään ensisijaisesti lähikouluperiaatteen mukaisesti. Lähikouluja täydentävät alueelliset erityisluokat. Kaikille erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Erityistä tukea saavalle oppilaalle on tärkeää määritellä sellainen oppimisympäristö, jossa oppilaan sosiaalisen kasvun edistäminen voidaan toteuttaa oppilaan tuen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lähikouluperiaatteen mukaisesti jokaisessa perusopetuksen koulussa on mahdollista saada erityistä tukea, mikäli se on oppilaan opetuksen ja tarvittavien tukitoimien järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaista. Erityistä tukea saavan oppilaan sijoittaminen muun opetuksen yhteyteen edellyttää kuitenkin huolellista opetusryhmän rakenteen ja toimintaedellytysten arviointia. Toimintaedellytyksillä tarkoitetaan mm. tilaratkaisuja, mahdollisuuksia oppilaiden joustavaan ryhmittelyyn ja käytettävissä olevia tukipalveluita. Myös erityistä tukea saavan oppilaan kuntoutuksen, hoidon ja apuvälineiden tarve ja mahdollisuudet huolehtia niistä on arvioitava. Erityistä tukea saavan oppilaan edistyminen edellyttää, että kaikki häntä opettavat opettajat ovat tietoisia oppilaan tuen tarpeista, eriyttävistä toimenpiteistä ja vahvuuksista huomioiden ne opetuksessaan. Integraation onnistumisen edellytyksenä on myös opettajien saama tuki ja konsultaatio erityisopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä.

Erityistä tukea voidaan antaa koulussa monin eri tavoin:

- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan konsultaation turvin
- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan kanssa
- yleisopetuksen luokassa avustajan (kouluohjaajan) tukemana ja osittain erityisopetuksessa
- erityisopetuksen pienryhmässä ja osittain yleisopetuksessa
- erityisopetuksen pienryhmässä

Erityisen tuen aikana on erityisopetuksen lisäksi käytettävissä myös kaikki muut perusopetuksen tukimuodot.

Koulu määrittelee omassa toimintasuunnitelmassaan kolmiportaisen tuen muodot ja toimintatavat, joita arvioidaan lukuvuosiarvioinnin yhteydessä.

Mikäli oppilaan erityisen tuen tarve on suuri, sijoitetaan hänet pienryhmään. Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja koulussa noudatetusta tuntijaosta oppilaan oppimisedellytysten mukaan. Poikkeamasta määrätään erityisen tuen päätöksessä ja se kirjataan HOJKS:iin.

Erityisen tuen vaikuttavuutta seurataan. Mikäli erityisen tuen tarve poistuu kokonaan, erityisen tuen päätös puretaan pedagogisen selvityksen perusteella ja oppilas siirtyy tehostetun tuen piiriin.

5.1.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin (37). Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua yleisen ja tehostetun tuen avulla siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa. Esimerkiksi eriyttämisen avulla oppilaan opiskelua voidaan tukea keskittymällä oppiaineen ydinsisältöihin. Mikäli edes ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute tai esimerkiksi puutteellinen opiskelutekniikka eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa muilla sopivilla tavoilla. Oppilaalle ja huoltajalle tulee selvittää yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetaso määrittelyä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppimäärän yksilöllistamisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys, joka sisältää arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Jos pedagogisessa selvityksessä todetaan, että oppilaan ei tukitoimista huolimatta arvioida saavuttavan oppiaineessa yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita hyväksytysti, oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kunkin oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Niiden oppiaineiden, joissa oppilaan oppimäärä on yksilöllistetty, tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan oppilaan HOJKSissa. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt. Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, usein myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä soveltamalla. Oppilaan opiskelua voidaan tukea lisäksi sopivilla opiskelumateriaaleilla, -välineillä ja -menetelmillä sekä pedagogisilla järjestelyillä.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistettyjen oppimäärien mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt. Vapauttamisesta tehdään perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitettu hallintopäätös. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa(38). Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden oppiaineiden opiskelusta vapauttaminen kuvataan luvussa 5.1.5.

37 Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003) ja 11 § 1 mom. (453/2001)

38 Perusopetusasetus 5 § 1 mom.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen Vihdissä

Ennen oppimäärän yksilöllistämistä käytetään koulun muita tukitoimenpiteitä:

- tukiopetus
- opetuksen eriyttäminen
- oppimäärän ydinsisältöihin keskittyminen
- tiivis kodin ja koulun sekä muiden tahojen yhteistyö
- (osa-aikaisen) erityisopetuksen tuki
- avustajapalveluiden käyttäminen
- oppimissuunnitelma
- oman opinto-ohjelman mukaan opiskelu
- joustavien opetusryhmien käyttäminen esim. oppimisryhmät

Näiden toimenpiteiden vaikutusta seurataan ja arvioidaan joko tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Mikäli oppilas ei eri tukimuodoista huolimatta kykene saavuttamaan oppiaineen ydinsisältöihin liittyviä tavoitteita hyväksytysti, voidaan yksi tai useampi oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Tällöin opettaja ja /tai erityisopettaja on todennut oppilaalla olevan laaja-alaisia vaikeuksia, jotka eivät korjaannu tuen avulla tai oppilaan heikko koulumenestys ei johdu oppilaan motivaation puutteesta, puutteellisesta opiskelutekniikasta tai poissaoloista.

Oppilaan tilanne arvioidaan pedagogisessa selvityksessä, jonka opettaja tai useampi opettaja yhdessä laativat. Suositeltavaa olisi, että terveyskeskuspsykologi kartoittaisi

oppilaan tilanteen ja antaisi lausunnon oppimäärän yksilöllistämisen tarpeesta. Lausunto liitetään pedagogiseen selvitykseen. Huoltajalle tiedotetaan tilanteesta ja selvitetään oppiaineen /oppiaineiden oppimäärän yksilöllistämisen merkitys oppilaan opiskelulle sekä sen mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin. Pedagogisen selvityksen ja huoltajien kuulemisen jälkeen tehdään oppiaineen /tai oppiaineiden oppimäärän yksilöllistämistä erityisen tuen päätös kuten edellä on kuvattu. Mikäli myöhemmin ilmaantuu tarve yksilöllistää lisää oppiaineiden oppimääriä, laaditaan siitä uusi pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan HOJKS:ssa.

Erityisen painavista syistä oppiaineen opiskelusta vapauttaminen on mahdollista. Jos oppilas vapautetaan jonkin aineen opiskelusta, tulee hänelle järjestää muiden oppiaineiden opetusta tai ohjattua toimintaa, ettei hänen viikkotuntimääränsä vähene. Myös oppiaineen opiskelusta vapauttamisesta tehdään hallintopäätös.

5.1.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta (39). Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta(40). Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen (41). Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta(42). Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle on annettava ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen on suunniteltava lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

*Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.

*Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.

*Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin (43) eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan tarvittaessa järjestää siten, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä, oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin siten kuin paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään (44).

Jos oppilas ei enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tulee tehdä päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jolloin oppilas siirtyy yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

7

39 Perusopetuslaki 25 § 2 mom.

40 Perusopetuslaki 9 § 2 mom.

41 Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

42 Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 1 mom. (1288/1999)

43 Perusopetuslaki 27 §

44 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (Tuntijakoasetus) (1435/2001) 9 § 2 mom.

Pidennetty oppivelvollisuus Vihdissä

Lapsen esiopetuksen pituus, sen ajoittuminen ja opetusjärjestelyt suunnitellaan yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan. Esiopetus voi kestää enintään kaksi vuotta.

Huoltajille on selvitettävä ne erilaiset tavat, joiden mukaan pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan opetus voidaan järjestää. Opiskelun järjestämisestä neuvotellaan yksittäisesti lapsen tarpeet huomioiden huoltajien, esiopetuksen järjestäjän ja erityisopetuksen edustajan, muiden kuntoutukseen osallistuneiden asiantuntijoiden sekä hoitoon osallistuneen varhaiskasvatuksen /esiopetuksen henkilöstön kanssa. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätös pyritään tekemään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua. Kun päätös tehdään 5-vuotiaana, merkitään päätökseen, että pidennetty oppivelvollisuus alkaa 1.8. sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Jos huoltaja päättää, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa 5-vuotiaana, annetaan hänelle heti erityistä tukea, ja hänelle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus järjestetään esiopetusryhmässä. Lapselle laaditaan HOJKS, josta tulee ilmetä erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.

Lapsi aloittaa perusopetuksen laaditun suunnitelman mukaisesti lähikoulussa tai hänelle muutoin osoitetussa koulussa. Mikäli lapsen oppimisen ja kasvun tukemisen kannalta on tarpeen, lapsi voi aloittaa koulun myös vuotta säädettyä myöhemmin. Tällöin huoltajat täyttävät hakemuksen koulunkäynnin poikkeuksellisesta alkamisajankohdasta siihen erikseen tarkoitettulla lomakkeella. Hakemusta täydennetään asiantuntijalausunnoilla tai muilla tarpeellisilla lasta koskevilla asiakirjoilla. Pedagoginen sihteeri tekee asiasta hallintopäätöksen.

Jos oppilaan tilanne muuttuu esi- tai perusopetuksen aikana, voidaan päätös poikkeuksellisesti tehdä myöhemminkin. Tällöin oppivelvollisuus ei voi enää pidentyä, mutta päätös vaikuttaa oppilaan opetusryhmän kokoon ja se voi vaikuttaa myös opetettaviin oppiaineisiin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvan lapsen tuen järjestämiseksi yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä on välttämätöntä. Yhteistyötä tehdään myös tarvittaessa vammaispalveluiden sekä lasta tutkivan ja/tai kuntouttavan tahon kanssa.

5.1.6 Toiminta-alueittain opiskelu

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain(45). Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain(46). Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon

sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä (47). Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Opetuksen järjestäminen perustuu kokonaisvaltaisten tavoitteiden määrittelyyn, oppilasryhmässä tapahtuvan vuorovaikutuksen edistämiseen sekä toimivan ja motivoivan oppimisympäristön kehittämiseen. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet ja tavoitteena oppilaan koko potentiaalın käyttöön saaminen. Koulupäivän eri toimintoja hyödynnetään oppimisessa. Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan kunkin toiminta-alueen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa. Tavoitteet asetetaan yksilöllisesti siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia jossakin yksittäisessä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestettyyn opetukseen liittyy aina myös kuntouttavia ja hoitavia elementtejä. Opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen edellyttää oppilaan opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on kontaktin muodostuminen oppilaan kanssa ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen luonteenomaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää sosiaalisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arkipäivän elämäntaitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

45 Tuntijakoasetus 9 § 3 mom.

46 Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

47 Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

Toiminta-alueittain opiskelu Vihdissä

Toiminta-alueittain (päivittäisten toimintojen taidot, kokonaismotoriset taidot, hienomotoriset taidot, kognitiiviset taidot, sosiaaliset taidot, kieli ja kommunikaatio) järjestetyssä opetuksessa korostuvat kuntouttavat tavoitteet. Opiskelu toiminta-alueittain on tarkoitettu niille erityisen tuen oppilaille, joilla on pidennetty oppivelvollisuus, kokonaan tai pääasiallisesti yksilöllistetty oppimäärä ja / tai erittäin suuria oppimisen, ymmärtämisen ja elämänhallinnan vaikeuksia.

Oppilaan opiskelu ja oppimisympäristö ovat selkeästi jäsenneilty yksilön kannalta riittävän pieniin osa-alueisiin struktuurien tuella. Oppimisympäristön myönteinen, turvallinen ja kannustava sosiaalinen ilmapiiri tukee vuorovaikutus- ja tunnetaitojen kehitystä, itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota. Opetuksessa oppilaan opiskelu järjestetään joko toiminta-alueittain tai yhdistellen siihen oppiainekokonaisuuksia ja / tai yleisen opetussuunnitelman oppiaineita. Oppilaan tavoitteet määritellään yksilöllisesti poimien opetussuunnitelmasta oppijan positiivista kokonaisvaltaista kehitystä tukevia tavoitteita. Oppilaan yksilöllinen oppimissuunnitelma kirjataan HOJKS-asiakirjaan.

Kehitysvammaisten erityishuollosta säädetyn lain mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaan oikeutetulle kehitysvammaiselle oppilaalle järjestetään aamu- ja iltapäivähoito.

Toiminta-alueittain oppimisen oppiainekokonaisuudet ovat

- Kielen taidot
- Ilmaisutaidot
- Arkitaidot
- Tietoaineet
- Taitoaineet
- Matematiikkataidot

Oppiainekokonaisuuksien mukaisessa opiskelussa pyritään yhdessä toiminta-alueittaisten tavoitteiden kanssa kokonaisvaltaiseen, eheyttävään ja elämykselliseen oppimiseen. Lisäksi oppijan oppimissuunnitelmaan voidaan sisällyttää yleisen opetussuunnitelman mukaisia oppiaineita. Oppiainekokonaisuudet ovat opetussuunnitelman liitteessä.

Kehitysvammalaki 34 § (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519)

Kehitysvamma-asetus 4 § (Asetus kehitysvammaisten erityishuollosta 23.12.1977/988)

5.1.7 Hoidollispedagogisen (Hope) luokan toiminta

Asiakas ja palvelun tarkoitus

Asiakkaaksi luetaan oppilas, hänen perheensä sekä oppilaan lähikoulu. Asiakkaaksi otetaan oppilas, jonka koulunkäynti ja oppiminen on vaarantunut erittäin merkittävästi lapsen psykiatrisesta oireilusta johtuen. Kriteerinä oppilaaksi ottamiselle on hoitokontakti lastenpsykiatrian poliklinikalle tai perheneuvolaan. Oppilas odottaa esim. lastenpsykiatrian osastopaikkaa tai on palaamassa sairaalajaksolta. Myös oppilaan erilaiset kriisit, pelot, ahdistuneisuus sekä yleinen syrjäytyminen voivat aiheuttaa tarpeen hoidollispedagogiselle jalkautuvalle työlle ja tarvittaessa hoidollispedagogisen luokan jaksolle. Oppilaalle on tehty erityisen tuen päätös tai vähintään sitä edeltävä pedagoginen selvitys. Hoidollispedagogisen luokan oppilaille on oikeus iltapäivätoimintaan, jota järjestetään tarpeen mukaan.

Tavoitteena on, että lapsi on Hoidollispedagogisen luokan oppilaana enintään yhden vuoden. Luokassa harjoitellaan monipuolisesti koulunkäynti- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan lapsen minäkuvaan ja itsetuntoon liittyviä asioita. Pääpaino on lapsen psyykkisen tasapainon ja koulumotivaation tukemisessa, jotta oppivelvollisuuden suorittaminen onnistuu lähikoulussa tai mahdollisessa uudessa koulupaikassa.

Hoidollispedagoginen luokka sijaitsee Nummelan koulun yhteydessä.

Hoidollispedagogisessa luokassa on kuusi oppilaspaikkaa alakouluikäisille oppilaille, joista yksi on kriisipaikka. Vuoden koulupaikkoja on viisi. Karkkilan kaupungilla on mahdollisuus käyttää yhtä paikkaa. Lisäksi luokassa on yksi kriisipaikka noin kuukauden mittaista opiskelua varten. Luokan työntekijöihin kuuluvat erityisluokanopettaja, psykiatrinen sairaanhoitaja ja tarpeellinen määrä kouluohjaajia.

Oppilaaksiotto prosessi

Oppilasvalinta vuoden pituiselle koulupaikalle tehdään Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmässä lähikoulun oppilashuoltotyöryhmän valmisteleman hakemuksen perusteella.

Hakemuksen valmistelun vaiheet:

- 1) Oppilasasia käsitellään lähikoulun oppilashuoltotyöryhmässä.
- 2) Lähikoulu ottaa yhteyttä Hope –tiimiin.
- 3) Suunnitellaan ja toteutetaan konsultointi ja interventiot.
- 4) Tilannetta arvioidaan edellä mainittujen toimenpiteiden jälkeen.
- 5) Arvion perusteella suunnitellaan tuki.
- 6) Tarvittaessa lähikoulun oppilashuoltotyöryhmä valmistelee hakemuksen Hope –luokalle yhteistyössä huoltajien kanssa.
- 7) Hakemus liitteineen lähetetään pedagogiselle sihteerille. Kaikissa asiakirjoissa tulee olla huoltajien allekirjoitukset.
- 8) Pedagoginen sihteeri esittelee hakemukset Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmässä. Rehtoreille tiedotetaan edellä mainitun ryhmän kokousajasta.
- 9) Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä valitsee oppilaat.
- 10) Pedagoginen sihteeri tekee hallinnolliset päätökset ja tiedottaa päätöksistä asianosaisille.

Oppilasvalinta kriisipaikalle tehdään Hoidollispedagogisen luokan oppilashuoltotyöryhmässä lähikoulun oppilashuoltotyöryhmän valmisteleman hakemuksen perusteella.

Hakemuksen valmistelun vaiheet:

- 1) Oppilasasia käsitellään lähikoulun oppilashuoltotyöryhmässä.
- 2) Lähikoulu ottaa yhteyttä Hope –tiimiin.
- 3) Suunnitellaan ja toteutetaan konsultointi ja interventiot.
- 4) Tilannetta arvioidaan edellä mainittujen toimenpiteiden jälkeen.
- 5) Tarvittaessa lähikoulun oppilashuoltotyöryhmä valmistelee hakemuksen Hope –luokalle.
- 6) Hakemus liitteineen lähetetään Nummelan koulun rehtorille. Kaikissa asiakirjoissa tulee olla huoltajien allekirjoitukset.
- 7) Hakemus käsitellään Hope-luokan oppilashuoltotyöryhmässä.
- 8) Hope-luokan oppilashuoltotyöryhmä tekee päätöksen kriisipaikalle tulevasta oppilaasta.
- 9) Nummelan koulun rehtori tiedottaa oppilaan valinnasta kriisipaikalle kyseisen koulun rehtorille.
- 10) Pedagoginen sihteeri tekee hallinnolliset päätökset ja lähettää päätöksen tiedoksi huoltajille sekä ao. kouluille.

Luokkatyöskentely hoidollispedagogisen luokan jaksolla

Hoidollispedagogisen jakson pituus ja koulutyöskentely luokassa suunnitellaan moniammatillisessa yhteistyössä oppilaan lähikoulun ja hoidollispedagogisen luokan oppilashuollon kanssa. Myös hoitava taho pyritään saamaan neuvotteluihin mukaan.

Hoidollispedagogisen luokan opetussuunnitelma perustuu valtakunnalliseen ja kuntakohtaiseen opetussuunnitelmaan. Oppilaiden koulupäivät ovat opetussuunnitelman tuntijaon mukaisia. Koulunpäivän keskeyttämisiä vältetään. Opetuksen tavoitteet määritellään aina yksilöllisesti (henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa HOJKS:issa), ja niitä tarkennetaan säännöllisesti, koska oppilaiden hoitoaika ja kunto vaihtelevat. Työskentelytapojen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus.

Oppilaan arvioinnin tulee olla yleisten arviointia koskevien periaatteiden mukaisesti totuudenmukaista ja perustua monipuoliseen näyttöön. Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja edistymiseen eri osa-alueilla. Arvioinnissa otetaan huomioon myös sen merkitys oppimisprosessissa. Oppilaan kannalta tärkeää on opettajan antama jatkuva palaute. Oppilas tekee itsearviointia keskusteluissaan opettajan kanssa. Hoidollispedagogisen luokan oppilaan arvioinnista ja arviointitavoista käydään keskustelua oppilasta koskevissa koulu- ja hoitoneuvotteluissa, periaatteet määritetään oppilaan HOJKSissa. Arviointia kuvataan tarkemmin Hoidollispedagogisen luokan vuosikellossa (kuvio).

Hoidollis-pedagogisen luokan vuosikello						
Millöin?		Mitä?			Kuka?	
ensimmäinen kouluviikko	Kuukausiraportit	oppilaan tulohaastattelu	Viikoittaiset hope -tilanne/tavoite/arviointikeskustelut	Viikoittaiset psykiatrisen sairaanhoitajan tunnit	psykiatrisen sairaanhoitaja/ erityisluokanopettaja	Yhteistyö- ja hoitoneuvottelut
n. kuukauden opiskelun jälkeen		sosiaalisten taitojen ja tunne- elämän taitojen arviointi			koko tiimi	
n. kolmen kuukauden opiskelun jälkeen		oppimistaitojen arviointi			erityisluokanopettaja+ohjaaja(t)	
1-6 kuukauden opiskelun jälkeen		integraatio kotiluokkaan alkaa			koko tiimi	
-9 kuukauden opiskelun jälkeen		loppuarviointi jaksosta			psykiatrisen sairaanhoitaja/ erityisluokanopettaja	

Oppilaiden integroituminen tuetusti omiin kotiluokkiin järjestetään kuntoutusjakson aikana. Oppilaan lähikoulun edustaja on sovitusti oppilaan HOJKS- ja hoitoneuvotteluissa mukana koko kuntoutusjakson ajan.

Hoidollispedagogisen luokan oppilashuoltotyöryhmään kuuluvat Nummelan koulun rehtori, erityisluokanopettaja, psykiatrisen sairaanhoitaja, psykologi sekä muut tarvittavat asiantuntijat. Oppilashuoltotyöryhmän tehtävänä on tukea, suunnitella ja arvioida lapsen

tarvitsemia tukitoimia. Oppilashuoltotyöryhmä tarjoaa myös luokan tiimille konsultaatio- ja reflektiomahdollisuuden.

Opettajan työnkuvan keskiössä on opetus, ohjaus, henkilökohtaisten opetussuunnitelmien päivitysneuvotteluiden järjestäminen ja oppilaiden lähikoulujen konsultointi.

Psykiatrisen sairaanhoitajan työnkuvaan kuuluu oppilaiden ohjaus, kuntoutus sekä yhteydenpito/tuen tarjoaminen oppilaiden koteihin. Psykiatrisen sairaanhoitaja on oppilaan tukena kotikouluun integroiduttaessa.

Koulupäivän aikana psykiatrisen sairaanhoitaja tukee ja ohjaa lasta koulutyöskentelyssä opettajan antamien ohjeiden mukaan. Psykiatrisen sairaanhoitaja auttaa yhdessä kouluohjaajien kanssa oppilasta esim. motorisen levottomuuden tai tilanteeseen jumittumisen yli, sekä ennakoivat aggressiivisia ja haastavia tilanteita. Hoidollispedagogisen luokan henkilökunnalla on valmiudet kiinnipitotilanteisiin silloin, kun oppilas on vaarassa vahingoittaa itseään tai muita, eikä ole enää puheella ohjattavissa. Mikäli oppilas ei kykene olemaan ryhmässä, sairaanhoitaja voi tukea ja auttaa lasta kahdenkeskeisessä keskustelussa tai tehtävien tekemisessä eri tilassa.

Oppilaan yksilötapaamiset psykiatrian sairaanhoitajan kanssa ovat noin kerran viikossa koulupäivän aikana. Yksilötapaamisilla psykiatrisen sairaanhoitaja kartoittaa ja arvioi lapsen elämäntilannetta käyden lapsen kanssa läpi lapsen arkeen, tunteisiin, minäkuvaan ja itsetuntoon liittyviä asioita. Lisäksi yksilötapaamisilla harjoitellaan tunnetaitoja, aggression hallintaa ja sosiaalisia taitoja. Yksilötapaamisilla lapsi saa aikuisen jakamattoman huomion, mielekästä tekemistä ja positiivista palautetta.

Psykiatrisen sairaanhoitaja tekee myös kotikäyntejä oppilaan kotiin (myös etävanhemmalle). Perheinterventiot kotikäyntien muodossa auttavat työntekijää havainnoimaan lasta ja koko perhettä sen luonnollisessa ympäristössä. Kotikäynneillä vuorovaikutuksen eräänä tavoitteena on luoda kumppanuuden ilmapiiri työntekijän ja perheen välille. Perhetyön suunnitelma ja tavoitteet tehdään yksilöllisesti kunkin perheen tarpeet huomioiden ja aina yhteistyössä perheen ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Kotikäynneillä psykiatrisen sairaanhoitaja pyrkii tukemaan vanhemmuutta ja sitä kautta lapsen koulunkäyntiä ja oppimista. Keskeisiä teemoja ovat mm. vanhempien valmiudet suojella ja hoivata lasta, tukea lapsen yksilöllistä kehitystä, turvata lapselle läheiset ihmissuhteet ja tehdä yhteistyötä lapsen asioissa. Kotikäynneillä mietitään vanhempien kanssa yhdessä perheen arkea helpottavia asioita, kuten yhteisiä sääntöjä, palkkiojärjestelmiä ym.

Psykiatrisen sairaanhoitaja osallistuu perheen kanssa lasta koskeviin neuvotteluihin ja palavereihin eri yhteistyötahojen kanssa.

Hoidollispedagogisessa luokassa toimii myös kouluohjaajia. Kouluohjaajien työnkuvaan kuuluu oppilaiden ohjaus ja valvonta. Kouluohjaajat ovat oppilaan tukena hänen integroituaan kotikouluunsa. Välitunneilla oppilaat ovat aina luokan oman kouluohjaajan valvonnassa. Ohjaajien työnkuvaan kuuluu myös sovitun iltapäivätoiminnan ohjaaminen.

Hoidollispedagogisen luokan henkilöstö saa säännöllistä työnohjausta.

Hoidollispedagogisesta luokasta siirtyminen omaan lähikouluun tai uuteen opetusryhmään

Oppilas palaa lähikouluunsa tai siirtyy uuteen koulupaikkaan aina integraation kautta. Varsinaisen siirron tapahtuessa järjestetään palaveri, johon osallistuvat oppilas ja huoltajat, erityisluokanopettaja, kouluohjaaja, psykiatrinen sairaanhoitaja ja tuleva opettaja. Myös hoitava taho tai muita ammattiryhmien edustajia voidaan kutsua palaveriin.

Siirtopalaverissa käydään läpi kokemukset hoidollispedagogiselta jaksolta. HOJKSiin kirjataan tarkasti hyviksi havaittuja käytänteitä ja toimintatapoja oppilaan kanssa, kuten aggression hallintaan liittyvät asiat, sosiaaliset tilanteet ym. Palaverissa sovitaan seurantalaverin ajankohta. Psykiatrinen sairaanhoitaja sopii oppilaan kanssa vielä muutaman yksilötapaamisen parin kuukauden ajaksi.

Noin kuukauden kuluttua siirtymisestä lähikoulu kutsuu koolle seurantalaverin asianosaisille.

Toiminnan seuranta ja arviointi

Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä ohjaa monialaisena asiantuntijaryhmänä oppilaaksiottoja sekä seuraa, arvioi ja kehittää hoidollispedagogisten palvelujen toimintakonseptia omalla asiantuntemuksellaan. Työryhmässä on edustus mm. lastensuojelusta, lastenpsykiatriasta, sivistystoimesta, kouluterveydenhuollosta sekä terveys- ja terapiapalveluista.

Hope –luokan tiimi sekä oppilashuoltotyöryhmä seuraa ja arvioi säännöllisesti toiminnan toteutumista. Toimintaa kehitetään jatkuvasti arvioinnin, saatujen palautteiden ja kokemusten pohjalta.

5.2 Ohjauksellinen ja muu tuki

5.2.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa (48). Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea(49). Oppilas elää samanaikaisesti kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa(50). Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa

oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluuyhteisön jäsenenä (51). Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko kouluuyhteisön hyvinvointia.

On tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa. Koulun on oltava yhteistyössä huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämistä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää koulun henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluuyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Kodin ja koulun yhteistyössä seurataan oppilaan poissaoloja. Luvattomista poissaoloista tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle (52). Koulun tulee antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta (53) sekä kouluuyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytännöistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Käsiteltäessä yksittäisen oppilaan tukeen liittyvää asiaa, oppilaan huoltajalle tulee antaa tietoa oppilasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa tulee käydä läpi esimerkiksi huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys oppilasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkitys oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa (54).

Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntynyttä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä. Yhteistyö järjestetään siten, että oppilashuollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla oppilaan koulunkäyntiä ja hyvinvointia voidaan tukea. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa (55).

48 Perusopetuslaki 3 § 3 mom.

49 Tuntijakoasetus 4 § 1 mom.

50 Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003), Lastensuojelulaki (417/2007) 2 § 1 mom.

51 Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003), Tuntijakoasetus 2, 3 ja 4 § ja Lastensuojelulaki 2 § 2 mom.

52 Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003)

53 Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010), 3 § 3 mom. ja 26 § 2 mom., Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 4 § 2 mom., 9 ja 13 § ja Lastensuojelulaki

9 ja 12 §

54 Perusopetuslaki 31 a § 3 ja 4 mom., 40 §, 41 § 4 mom. (642/2010) ja 41 § 1, 2 ja 3 mom

55 Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 15 § 3 ja 4 mom

Kodin ja koulun välinen yhteistyö Vihdissä

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Perheet ovat yksilöllisiä ja tämän vuoksi yhteistyömuodotkin ovat erilaisia. Vanhemmilla on oikeus tulla kuulluksi lasta koskevissa asioissa. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Yhteistyö huoltajien kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen järjestämisessä. Luottamuksellisen yhteistyön avulla huoltajat voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö että yksilötasolla. Yhteistyön onnistumisen kannalta on tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus tutustua koulun toimintakulttuuriin ja vaikuttaa koulun kasvatustavoitteita koskevissa keskusteluissa. Luokan yhteisissä tilaisuuksissa luodaan pohjaa huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Oppilaiden huoltajien asiantuntemus ja sen hyödyntäminen esimerkiksi työelämää ja koulutusta koskevissa asioissa on kouluyhteisön voimavara.

Oppilaan poissaolosta tiedottaminen on tärkeä kodin ja koulun yhteistyön muoto. Oppilas, joka ei saavu kouluun tai poistuu kesken koulupäivän ilman lupaa, on aina huoltajan vastuulla. Huoltajan tulee ilmoittaa oppilaan poissaoloista koulun toimintasuunnitelmassa määritellyn käytänteen mukaisesti ja koululta ilmoitetaan luvattomista poissaoloista heti asian ilmaannuttua huoltajalle.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö korostuu erityisesti oppilaan oppimaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa sekä opintojen ohjauksessa. Huoltajille järjestetään vanhempainiltoja eri nivelvaiheissa, jolloin informoidaan yläkouluun siirtymisestä, jatko-opintoihin hakeutumisesta ja muista ajankohtaisista asioista.

Kodin ja koulun välinen tiedotus on olennainen osa yhteistyötä. Yhteyttä voidaan pitää puhelimitse ja Wilman avulla. Myös vanhempainillat, kasvatuskustelut ja henkilökohtaiset tapaamiset ovat tärkeä osa viestintää. Lisäksi kouluissa käytetään viikko-, kuukausi- ja lukuvuositedotteita tarpeen mukaan. Huoltajille tiedotetaan koulun toimintamallit ja tiedotuskäytännöt erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Yhteistyön seuranta ja arviointi

Huoltajilla on aina mahdollisuus antaa palautetta koulun toiminnasta. Lisäksi Vihdissä järjestetään säännöllisin välein huoltajille suunnattu kysely koulujen toiminnan arvioimiseksi.

Kuvaus menettelytavoista yhteistyöhön liittyvistä ristiriitatilanteissa

Huoltajien ja koulun yhteistyö voi yrityksistä huolimatta toisinaan kangerrella. Huoltajat voivat kertoa huolensa koulun johdolle ja tarvittaessa myös opetuksen järjestäjälle (sivistystoimi, kasvatusta- ja koulutuslautakunta). Oppilaan ja huoltajien oikeusturvan toteutumista tukevat koululainsäädäntöön sisältyvät säännökset valitusoikeudesta. Myös opetuksen järjestäjän ratkaisuja voi valituksen ja oikaisuvaatimuksen avulla vaatia muutettaviksi. Koulun ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta voi tehdä myös hallintokantelun.

Oppilaan ohjauksessa noudatetaan Perusopetuslakia ja –asetusta.

5.2.2 Ohjauksen järjestäminen

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta (57). Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa. Oppilaanohjauksen tehtävä sekä yleiset tavoitteet ja tavoitteet vuosiluokilla 1 – 2, 3 – 6 ja 7 – 9 täsmennetään luvussa 7.21.

Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Työelämään tutustumisen keskeisiä toteuttamismuotoja ovat työelämän ja yhteiskunnan eri osa-alueiden edustajien vierailut oppitunneilla, työpaikkakäynnit, erilaiset yhteistyöprojektit, eri alojen tiedotusmateriaalin käyttö opetuksessa sekä työelämään tutustumisjaksot (TET) tai työpaikalla tapahtuva opiskelu. Eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opetukseen tulee sisällyttää ainesta, joka liittyy opiskelun tuottamat tiedot ja taidot työelämän vaatimukseen ja mahdollisuuksiin.

Oppilaalla ja huoltajalla tulee olla mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle. On tärkeää, että huoltajalla on tarvittaessa

mahdollisuus keskustella koulun edustajien kanssa oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä.

Ohjaus osana yleistä tukea

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa edellä esitettyjen tavoitteiden mukaisesti ja siten ehkäistä ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Opettajan tehtävänä on myös oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Monipuolista palautetta käytetään suunnitelmallisesti oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen.

Ohjaus tehostetun tuen aikana

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta tehostettuun tukeen. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja kohdentuminen oppilaan tarpeita vastaavasti. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan tarvittaessa myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Huomiota kiinnitetään oppilaan opiskelutavoissa ja -taidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin sekä taitoja vahvistaviin ja opiskelumotivaatiota lisääviin toimintatapoihin ja opiskelun sisältöihin. Ohjauksella vahvistetaan tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamusta ja ymmärrystä opiskelun merkityksestä omalle tulevaisuudelle.

Ohjaus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet yksilölliseen ja ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen jatkossa. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laadittavaan HOJKSiin kirjataan myös ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksen avulla jatketaan oppilaan opiskelu- ja yhteistyötaitojen sekä itseluottamuksen, opiskelumotivaation ja työelämäntuntemuksen vahvistamista. Päätövaiheen ohjauksessa on tärkeä tuoda esille oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon palveluista vastaavan henkilöstön ja oppilasta mahdollisesti avustavan muun henkilöstön asiantuntemusta.

Ohjauksen järjestäminen Vihdissä

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Oppilaanohjauksen tarkoitus on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta sekä yhteisistä työtehtävistä. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta ja elämänuraa koskevia suunnitelmia ja ratkaisuja. Ohjauksen tehtävänä on estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa. Lisäksi oppilaan ohjauksella tuetaan oppilaiden turvallista siirtymistä opintopolun eri nivelvaiheissa opettajien ja oppilaanohjaajien välisellä yhteistyöllä. Tämä yhteistyö ylittää eri oppilaitosten ja kouluasteiden väliset rajat.

Ohjauksellisia menetelmiä ovat luokkamuotoinen ohjaus, henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja työelämään tutustuminen (TET) ja perhekeskeinen ohjaus. Perhekeskeinen ohjaus korostuu erityisesti oppilaan jatko-opiskelupaikan valinnan yhteydessä. Ohjauksen tavoitteista, toimintatavoista, työnjaosta ja vastuista eri toimijoiden kesken on kuvattu tarkemmin opetussuunnitelman oppiaineosuudessa.

Työharjoittelu peruskoulussa (TET)

Opetuksen järjestämistä koskevassa vuosittaisessa suunnitelmassa määritellään, miten yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa toteutetaan. Yhteistyön keskeisen osan muodostavat työelämään tutustuttamisjaksot (TET), opintokäynnit työpaikoilla sekä työelämän edustajien vierailut luokkatunneilla. Eri oppiaineiden opetukseen sisällytetään kokonaisuuksia, jotka liittyvät opiskeltavan aineen antamat tiedot ja taidot työelämän vaatimukseen ja mahdollisuuksiin.

Vuosiluokilla 7.-9. tärkeän osan koulun ja työelämän yhteistyöstä muodostavat oppilaiden työelämään tutustumisjaksot (TET). Tutustumispaikat sijaitsevat pääosin vihtiläisissä työpaikoissa.

Oppilaanohjaajat hoitavat TET –jakson tiedottamisen ja ohjeistavat oppilaat hoitamaan vaadittavat asiakirjat yhdessä työntekijän ja huoltajan kanssa. Opettajat käyvät mahdollisuuksien mukaan katsomassa oppilaita TET –paikoissa samalla ohjaten heitä ja tutustuen ko. yrityksen toimintaan. TET –käynneillä opettajilla on mahdollisuus sopia erilaisista yhteistyömuodoista yritysten kanssa. TET –jakson sujuminen arvioidaan työnantajan antaman työtodistuksen ja arvioinnin sekä jakson jälkeen koulussa käytävien palautekeskustelujen kautta.

Mahdollisuuksien mukaan 8.- ja 9. –luokkalaisille järjestetään opintokäyntejä työpaikoille, samoin yrittäjien vierailuja kouluille. Pienryhmien oppilaiden työelämän tuntemusta

voidaan lisätä lisää-TET –jaksoilla, joiden järjestelyissä omalla opettajalla on tärkeä rooli. Joustavan perusopetuksen luokalla on tästä oma erityinen mallinsa (kts. JOPOn –ops).

Myös opettajille on tarjottu mahdollisuuksia tutustua valitsemaansa työpaikkaan (ope – TET). Sen avulla opettaja voi välittää oppilaille tietoa työelämän vaatimuksista oman aineensa osalta ja kehittää opetustaan työelämälähtöisesti.

Vuoden 2009 alussa käynnistettyä peda.netin ylläpitämää Vihdin TET-toria laajennetaan koko ajan. Uusia yrityksiä kannustetaan ilmoittautumaan verkossa vastaanottaviksi TET –työnantajiksi: www.peda.net/tet/vihti

Opinto-ohjauksesta tiedottaminen, yhteistyö oppilaanohjauksessa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Yläkoulun oppilaanohjauksen päävastuu on opinto-ohjaajalla. Oppilaanohjaus on kuitenkin moniammatillista yhteistyötä, johon osallistuvat myös luokanohjaajat, aineenopettajat, erityisopettajat, rehtori, terveydenhoitaja ja koulukuraattori. Oppilaanohjaajan tehtäviin kuuluvat luokkatunnit, pienryhmäohjaus ja pääosin yksilöohjaus. Seitsemänsien luokkien tulohaastattelut tekee luokanohjaaja, oppilaanohjaaja ja/tai kuraattori. Luokanohjaaja pitää vanhempainvartteja ja/tai huolehtii muulla tavalla yhteydenpidosta vanhempiin. Luokanohjaaja ja oppilaanohjaaja seuraavat oppilaan kasvua ja kehitystä sekä koulunkäynnin edistymistä yhdessä muiden opettajien ja oppilashuollon kanssa.

Aineenopettaja, oppilaanohjaaja ja erityisopettaja ohjaavat oppilasta oppiaineen opiskelussa sekä auttavat häntä kehittämään oppimisen taitojaan ja oppimisvalmiuksiaan. Yhteistyössä ennaltaehkäistään opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä ja tuetaan oppilasta, jolla on oppimisvaikeuksia. Opettajia rohkaistaan olemaan yhteydessä huoltajiin, kun oppilaan kohdalla herää huoli. Luokanopettaja/ -ohjaaja ottaa päävastuun siitä, että oppilaan asian käsittely etenee. Jos huoli jatkuu asia viedään oppilashuoltoryhmän käsittelyyn.

Työ- ja elinkeinotoimisto on ohjauksen tärkeä yhteistyötaho koulun ulkopuolella. Yhteistyötä on koulutus- ja tietopalvelun kanssa. Syksyisen ryhmäyttämispäivän ("luokkapäivä") järjestämisessä yhteistyökumppanina on nuorisopalvelut. Tarvittaessa oppilaanohjauksen kanssa ovat yhteistyössä muut nuorten hyvinvointiin vaikuttavat tahot, kuten Vihdin Vimma, sosiaali- ja terveystoimi, perheneuvola, nuorisotoimi ja koulupoliisi.

Yhdeksännen luokan keväällä oppilas, yhdessä huoltajansa kanssa, täyttää ja palauttaa oppilaanohjaajalleen luvan tiedonsiirtoon toiselle asteelle.

Oppilaiden seuranta perusopetuksen jälkeen tehdään Kouluta –järjestelmän avulla ja hyvällä verkostoyhteistyöllä. Oppilaat ohjataan jo lukuvuoden aikana osallistumaan tarvittaessa täydennysshakuun, joka on heinäkuussa. Nuorisosoasian työntekijät auttavat opiskelujen taitekohdassa olevia nuoria. Vihtiin on kehitetty perusopetuksen jälkiohjauksen ja etsivän nuorisotyön toimija, Vihdin Vimma, jonka avulla jokainen 2. asteen koulutuspaikka tietää nuoren kotikunnasta koordinoivan oppilaanohjaajan eli henkilön, jolle ilmoittaa pudokkaista mahdollisimman nopeasti. Tämän jälkeen Vimman moniammatillisella yhteistyöllä mietitään jatkotoimet.

5.2.3 Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden järjestäminen

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut(58). Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Oppilas voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina koulupäivinä edistää oppilaan kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta koulu yhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset oppilaat että oppilaan kanssa toimivat aikuiset tuntevat oppilaan tavan kommunikoida. Oppilaan omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Kieli on oppimisen keskeinen väline ja kielen kehittyminen vaikuttaa ajattelun ja tunteiden kehitykseen sekä oppilaan identiteetin muotoutumiseen.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, kuten oppilaan sijoittuminen luokkatilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit ja oppilaan mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet. Tulkitsemisessä avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa oppilasta samanaikaisesti. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antaman tuen tulee edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään.

Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle. Oppilaskohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja tukee oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa oppilasta koulun päivittäisissä tilanteissa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä. Oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan

huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Tulkitseminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Oppilas saattaa tarvita tulkitsemis- tai avustajapalveluita ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Etenkin avustajapalvelun tarve saattaa olla myös lyhytaikainen.

Oikea-aikainen ja riittävä tulkitsemisapu ja mahdollisuus puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiokeinoihin tukee oppilaan oppimista ja ehkäisee oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista. Avustajan antama tuki parantaa yksittäisen oppilaan tai opetusryhmän oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Tulkitseminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve. Jos oppilas on saanut tulkitsemis- ja avustajapalveluja yleisen tuen aikana, arvioidaan niiden riittävyys ja vaikutus. Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta. Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden tarve saattaa lisääntyä tai tuen muodot tarvitsevat uudelleen arviointia tehostetun tuen aikana. Tarvittavat muutokset kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Oppilaan tehostetun tuen aikana saamien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluista.⁽⁵⁹⁾ Oppilaalle laaditaan erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS, jossa kuvataan oppilaalle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Tulkitsemisen ja avustamisen määrä ja laatu määritellään yksilöllisesti yhdessä muiden tukitoimien kanssa. Erityisen tuen aikana oppilas tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.

58 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

59 Perusopetuslaki 17 § 2 ja 3 mom. (642/2010)

Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden järjestäminen Vihdissä

Avustajapalvelu on yksi koulun tukitoimista vammaiselle tai muulle tukea tarvitsevalle oppilaalle. Tukitoimien järjestäminen kuuluu opetuksen järjestäjän velvollisuuksiin osana esi- ja perusopetuksen järjestämistä. Kunnan opetustoimi päättää avustajapalvelun myöntämisestä. Vihdissä avustajista käytetään nimitystä kouluohjaaja.

Avustajatarvetta tarkastellaan neljä kertaa vuodessa. Oppilashuoltoryhmä harkitsee avustajatarvetta sekä oppilasta koskevien asiantuntijalausuntojen perusteella että pedagogisen tarpeen mukaan. Rehtorit ilmoittavat oppilashuoltoryhmän seurannan perusteella koulujen avustajatarpeen elo-marras-, tammi- ja maaliskuussa pedagogiselle sihteerille. Pedagoginen sihteeri valmistelee asian edelleen sivistysjohtajalle päätettäväksi.

Avustaja toimii pääsääntöisesti useamman oppilaan yhteisenä avustajana. Koulussa määritellään tuntimäärät /avustaja/luokka/oppilas sekä mahdolliset aamu- ja iltapäivähoitotunnit.

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen järjestäminen on osa kaikkia opetussuunnitelmassa mainittuja koulun käytössä olevia tukitoimia, joilla lapsen oppimista voidaan tukea.

Koulussa sovitaan avustajan ja opettajan välisen yhteistyön järjestämisestä, vastuuhenkilöistä ja työhön perehdyttämisestä.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tavoitteena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, mahdollistaa oppimistavoitteiden saavuttaminen sekä turvata esteetön oppimisympäristö. Avustajan antamalla tuella edistetään oppilaan itsenäistä selviytymistä, omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä.

5.2.4 Perusopetusta tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa(60). Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Edellä mainittua toimintaa voidaan tarvittaessa käyttää osana oppilaiden suunnitelmallista tukea.

Koulun kerhotoiminta

Koulun kerhotoiminta on työsuunnitelmassa (61) määriteltyä tavoitteellista toimintaa, joka tukee oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Toiminnalla lisätään oppilaiden osallisuutta, edistetään eettistä kasvua ja tuetaan yhteisöllisyyttä. Monipuolinen koulun kerhotoiminta antaa oppilaille mahdollisuuden onnistumisen ja osaamisen kokemuksiin. Kerhotoiminnan avulla vahvistetaan kasvatukseen liittyvää kodin ja koulun kumppanuutta ja yhteistyötä.

Kerhotoiminta tukee erilaisten harrastusten viriämistä. Sen tavoitteena on luovan toiminnan ja ajattelun taitojen kehittäminen, omaehtoisuuteen kannustaminen sekä terveellisten elämäntapojen ja liikunnan lisääminen. Kerhotoiminnan tulee tarjota monipuolista, oppilasta arvostavaa toimintaa ja tilaisuuksia myönteiseen, kehitystä rikastavaan vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa.

Oppilas voi saada kerhotoiminnasta vahvistusta oppimismotivaatiolleen ja tukea kaikinpuoliseen hyvinvointiinsa. Kerhotyöskentely antaa mahdollisuuden soveltaa ja syventää oppitunneilla opittua. Kerhotoimintaan osallistuminen voidaan myös suunnitella osaksi tehostettua tai erityistä tukea. Kerhotoiminnan vapaaehtoisuus tulee säilyttää.

Kerhotoiminta antaa opettajalle mahdollisuuden oppilaidensa eri puolten parempaan tuntemiseen, mikä osaltaan edistää opettajan valmiutta ottaa opetuksessaan huomioon oppilaiden vahvuudet ja tarpeet.

Koulun kerhotoimintaa voidaan järjestää myös aamu- ja iltapäivätoimintaa täydentävänä toimintana. Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden pohjalta laaditun paikallisen suunnitelman mukaisesti

Perusopetusta tukeva muu toiminta Vihdissä

Kerhotoiminta

Perusopetuslain 47 §:n mukaan koulut voivat järjestää kerhotoimintaa. Vihdissä koulut päättävät vuosittain resurssiensa puitteissa kerhotoiminnan järjestämisestä. Mikäli koulu järjestää kerhotoimintaa, koulu tiedottaa huoltajia toiminnasta. Kerhotoimintaa järjestetään myös yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Perusopetuksen iltapäivätoiminta

Koululaisten iltapäivätoimintaa järjestävät sivistyskeskus, Vihdin seurakunta ja vanhempainyhdistykset. Iltapäivätoimintaa tarjotaan ensisijaisesti 1.-2. -luokan oppilaille sekä 3.- 9. -luokkalaisille erityistä tukea tarvitseville oppilaille määriteltyjen kriteereiden mukaisesti. Iltapäivätoiminta, päivähoito ja perusopetus tekevät tiivistä yhteistyötä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Iltapäivätoiminnasta tiedotetaan ensimmäiselle luokalle ilmoittautumisen yhteydessä.

Iltapäivätoiminta edistää koululaisten hyvinvointia. Iltapäivätoiminta antaa lapselle mahdollisuuden viettää koulupäivän jälkeistä aikaa turvallisesti aikuisen ohjauksessa ja osallistua monipuoliseen ja virkistävään toimintaan. Iltapäivätoiminta tukee kodin kasvatustyötä ja oppilaan koulunkäyntitaitojen kehittymistä.

Kehitysvammaisten erityishuollosta säädetyn lain mukainen aamu- ja iltapäivähoito

Kehitysvammaisten oppilaiden erityispalvelusuunnitelmaan kirjattu aamu- ja iltapäivähoito järjestetään Kuoppanummen koulukeskuksessa.

Kirjasto

Kirjasto tukee koulun kasvatusta ja opetusta. Yhteistyö vaihtelee alueittain sen mukaan, onko käytettävissä kirjastoauton palvelut tai taajamien kirjastot. Alla on esimerkkejä kirjaston tarjoamista palveluista:

- Koulunsa aloittaville oppilaille tehdään starttipaketti elokuussa, jossa on tietoa kirjastosta ja korttihakemus.
- Lukemaan opetteleville työstetään kirjavalikoimaluettelot vuosittain.
- Luokalle voi hankkia ns. yhteisökortin, jolla opettaja voi lainata luokalle kirjaston aineistoa.

- Luokalle voi tilata eri teemoista materiaalia tai lukukirjoja luokkaan ns. teemakasseina tai siirtolainoina.
- Koulut voivat varata maksutta kirjaston näyttelytiloja käyttöönsä.

Kirjaston käytössä olevien resurssien mukaan tarjotaan myös kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetusta eri ikäryhmille soveltaen sekä kirjavinkkausta (lukemaan kannustusta). Koulu tiedottaa huoltajille sovituista yhteistyömuodoista kirjaston kanssa.

5.3 Joustavan perusopetuksen toiminta

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa(62).

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Joustavan perusopetuksen toiminnalla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea. Opetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen.(63)

Joustavan perusopetuksen toiminta on tarkoitettu niille 7-9 -luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja koulumotivaation puutetta sekä oppilaille, joita näyttäisi uhkaavan syrjäytyminen jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Poikkeuksellisesti toimintaan voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan joustavan perusopetuksen toiminnassa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena.(64)

Oppilas valitaan toimintaan oppilaan tai hänen huoltajiensa tekemän hakemuksen perusteella. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Otettaessa oppilaita toimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.(65)

Joustavan perusopetuksen toiminnan, josta käytetään jäljempänä ilmaisua joustava perusopetus, tavoitteena on vahvistaa kokonaisvaltaisesti oppilaan opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi tavoitteena on tukea oppilasta toisen asteen koulutukseen siirtymisessä sekä antaa valmiudet selviytyä opiskelussa. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä.

Toiminta toteutetaan perusopetusta koskevien yleisten säädösten ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Koulun toimintakulttuuria, toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään vastaamaan joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää oppilaan hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaan yhteistyöhön, oppilashuoltoon ja ohjaukseen. Opetus järjestetään koulussa lähiopetuksena ja osaksi työpaikoilla sekä muissa oppimisympäristöissä ohjattuna opiskeluna. Oppilasta varten asetetut tavoitteet, oppimisympäristöt sekä tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne vastaavat perusopetuksen tavoitteita. Joustavassa perusopetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Toiminnassa korostuvat moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö, johon voivat osallistua mm. ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Toiminnan suunnittelua ja organisointia varten voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös. Päätös valmistellaan moniammatillisesti oppilashuoltotyössä. Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetuksen järjestäminen koulussa ja muissa oppimisympäristöissä, moniammatillinen yhteistyö, tarvittavat tuki- ja neuvontapalvelut sekä toiminnan seuranta. Joustavan perusopetuksen oppilas voi saada tarvitsemaansa yleistä tai tehostettua tukea. Mikäli oppilaalle on tehty päätös erityisen tuen antamisesta, joustavan perusopetuksen toteuttaminen kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Jos joustavan perusopetuksen toiminta päättyy yksittäisen oppilaan kohdalla ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään siitä hallintopäätös.

Joustava perusopetus toteutetaan pienryhmämuotoisesti, mikä edellyttää yleensä oman opetusryhmän muodostamista. Opetusta voidaan antaa myös osittain tai kokonaan muun ryhmän yhteydessä.

Muissa oppimisympäristöissä, kuten työpaikoilla, tapahtuva oppiminen on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Se suunnitellaan vastaamaan opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Opiskelun tulee sisältää riittävästi opettajan antamaa vuorovaikutteista opetusta myös muissa oppimisympäristöissä toteutettavien opetusjaksojen aikana. Oppilaalle annetaan näille jaksoille opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen ja oppimistehtävät arvioidaan osana oppilaan arviointia. Koulun tulee sopia kirjallisesti opettajien ja työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella opiskelua ohjaavien henkilöiden työnjaosta ja vastuista. Muissa oppimisympäristöissä toteutettavat opetusjaksot suunnitellaan yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilaalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea myös näiden jaksojen aikana. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että kaikissa oppimisympäristöissä on huolehdittu työturvallisuudesta ja varauduttu mahdollisten tapaturmien varalta. Opetuksen järjestäjän tulee perehdyttää joustavan perusopetuksen tehtävissä toimivat henkilöt, koulun ulkopuoliset toimijat mukaanlukien, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin säädöksiin.

Opetuksen järjestäminen moniammatillisesti edellyttää, että opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä henkilö tai henkilöitä.

62 Perusopetuslaki 5 § (1707/2009)
 63 Perusopetusasetus 9 a § (1768/2009)
 64 Perusopetusasetus 9 b § 1 mom. (1768/2009)
 65 Perusopetusasetus 9 b § 2 mom. (1768/2009)

Joustavan perusopetuksen toiminta Vihdissä

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Joustavan perusopetuksen toiminnalla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea. Opetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen.

Joustavan perusopetuksen toiminta on tarkoitettu Vihdissä niille 8.-9. -luokkien oppilaille, joilla on epäsäännöllistä koulunkäyntiä, heikko koulumenestys, alisuoriutumista ja koulumotivaation puutetta sekä oppilaille, joita näyttäisi uhkaavan syrjäytyminen jatkokoulutuksesta ja työelämästä, mutta joilla on kiinnostusta ammatilliseen koulutukseen. Toimintaan voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan joustavan perusopetuksen toiminnassa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena.

Oppilasvalinta

Hakeutuminen joustavaan perusopetukseen tapahtuu kevätlukukaudella erillisen aikataulun mukaan. Oppilaita sekä huoltajia tiedotetaan toiminnasta Wilman välityksellä ja kouluissa oppilaita tiedotetaan joustavan perusopetuksen mahdollisuudesta oppilaanohjaajan ja luokanohjaajan toimesta. Lisäksi koulujen oppilashuolto ohjaa oppilaita hakemaan joustavaan perusopetukseen.

Oppilas täyttää hakulomakkeen yhdessä huoltajan kanssa. Koulu liittää hakemukseen pedagogisen arvion tai pedagogisen selvityksen, joka on käsitelty oppilashuoltoryhmässä ja jossa oppilashuolto esittää oman arvionsa oppilaan soveltavuudesta joustavaan

perusopetukseen. Mikäli hakijoita on runsaasti, suoritetaan pedagogisten asiakirjojen ja hakemusten perusteella esivalinta haastatteluihin. Haastatteluihin kutsutaan 15 oppilasta, joista opiskelupaikan saa n. 10 oppilasta. Haastattelujen jälkeen pedagoginen sihteeri tekee oppilasvalinnan ohjausryhmän esityksen pohjalta. Valinnasta tehdään hallintopäätös.

Otettaessa oppilaita toimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Valintatilanteessa huomioidaan

- hakemus
- pedagoginen arvio tai selvitys
- haastattelu
- viimeisin arviointi

Valintakriteerit:

- halu muutokseen koulun käynnin parantamiseksi
- halu liittyä ryhmän jäseneksi
- halu työpaikkaopiskeluun
- jossain määrin kykyä itsenäiseen työskentelyyn
- epäsäännöllinen koulunkäynti
- heikko koulumenestys
- alisuoriutuminen
- koulumotivaation puute
- vaara jäädä ilman jatkokoulutuspaikkaa heikon suoriutumisen vuoksi
- tuen tarve arjen hallinnassa
- toiminnallisuuden osuus motivaatioon
- kiinnostus ammatilliseen jatkokoulutukseen
- halu sitoutua joustavan perusopetuksen toimintaan

Huoltajien tuki nuorelle on onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Siksi huoltajien odotetaan sitoutuvan osaltaan nuoren opiskelun tukemiseen.

Toiminnan kuvaus

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vahvistaa kokonaisvaltaisesti oppilaan opiskelumotivaatiota ja elämönhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi tavoitteena on tukea oppilasta toisen asteen koulutukseen siirtymisessä sekä antaa valmiudet selviytyä opiskelussa. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Toiminta toteutetaan perusopetusta koskevien yleisten säädösten ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Koulun toimintakulttuuria, toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään vastaamaan joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityisesti huomiota kiinnitetään oppilaan hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaan yhteistyöhön, oppilashuoltoon ja ohjaukseen.

Opetus järjestetään Vihdin yhteiskoulussa pääsääntöisesti pienryhmässä ja osaksi työpaikoilla sekä muissa oppimisympäristöissä ohjattuna opiskeluna. Oppilasta varten asetetut tavoitteet, oppimisympäristöt sekä tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne vastaavat perusopetuksen tavoitteita. Joustavassa perusopetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä. Toiminnassa korostuvat moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Joustavan perusopetuksen yhteistyökumppaneita Vihdissä ovat mm. liikuntapalvelut, nuorisopalvelut, Etsivä nuorisotyö Vimma, nuorten työpaja Vihtori, Vihdin 4H, Vihdin seurakunta, Länsi-Uudenmaan oppisopimuskeskus, TE-toimisto, toisen asteen oppilaitokset, urheiluseurat, poliisi, yritykset ja yhdistykset. Joustavan perusopetuksen tukena voidaan hyödyntää Kummitoimintaa.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetuksen järjestäminen koulussa ja muissa oppimisympäristöissä, moniammatillinen yhteistyö, tarvittavat tuki- ja neuvontapalvelut sekä seurannan aikataulu. Oppimissuunnitelman laadinnasta vastaa jopo-opettaja. Oppimisen arviointi on jatkuvaa ja monipuolista. Oppimissuunnitelma toimii arvioinnin työvälineenä. Valinnaisaineiden opiskelu toteutetaan työssäoppimisjaksoilla, muissa oppimisympäristöissä tapahtuvana opiskeluna tai poikkeustapauksessa yleisopetuksen ryhmässä soveltaen. Työssäoppimisjaksoista oppilas saa arvosanan työelämätaidoista ja lisäksi oppilaalla on mahdollisuus antaa lisätehtävien avulla näyttöä osaamisesta muihin oppiaineisiin.

Joustavan perusopetuksen oppilas voi saada tarvitsemaansa yleistä tai tehostettua tukea. Mikäli oppilaalle on tehty päätös erityisen tuen antamisesta, joustavan perusopetuksen toteuttaminen kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa. Jos joustavan perusopetuksen toiminta päättyy yksittäisen oppilaan kohdalla ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään siitä hallintopäätös.

Oppilashuolto toteutuu koulun oppilashuollon mukaisesti.

Muissa oppimisympäristöissä, kuten työpaikoilla, tapahtuva oppiminen on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Se suunnitellaan vastaamaan opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Opiskelun tulee sisältää riittävästi opettajan antamaa vuorovaikutteista opetusta myös muissa oppimisympäristöissä toteutettavien opetusjaksojen aikana. Oppilaalle annetaan näille jaksoille opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen ja oppimistehtävät arvioidaan osana oppilaan arviointia. Koulun tulee sopia kirjallisesti opettajien ja työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella opiskelua ohjaavien henkilöiden työnjaosta ja vastuista työssäoppimisjakson aikana. Muissa oppimisympäristöissä toteutettavat opetusjaksot suunnitellaan yhteisymmärryksessä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea myös näiden jaksojen aikana. Kaikissa oppimisympäristöissä huolehditaan työturvallisuudesta. Joustavan perusopetuksen tehtävissä toimivat henkilöt ja koulun ulkopuoliset toimijat perehdytetään tietosuojan ja salassapitoon liittyviin säädöksiin.

Työpaikkojen lisäksi oppimisympäristöinä hyödynnetään leirikouluja, museoita, kirjastoa, tehdään vierailuja yrityksiin, tutustutaan oikeuslaitokseen, kunnallis- ja valtionhallintoon. Paikkakunnalla järjestettäviä tapahtumia ja kolmannen sektorin toimijoita voidaan käyttää oppimisympäristöinä.

Opettaja vastaa opetuksen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista henkilökohtaisen oppimissuunnitelman pohjalta yhteistyössä oppilaanohjaajan sekä tarvittaessa aineenopettajien kanssa.

Opettajan työparina toimii nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt jopo-ohjaaja. Ohjaaja toimii opettajan työparina opetuksen toteuttamisessa, osallistuen nuorten kasvun tukemiseen ja perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Jopo-ohjaaja toimii yhteyshenkilönä työpaikkoihin ja muihin oppimisympäristöihin. Jopo-ohjaaja vastaa työpaikkaohjaajien perehdyttämisestä työturvallisuuteen sekä tietosuojaan ja salassapitoon liittyvissä asioissa.

Ohjausryhmä

Toimintaa ohjaa säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen ohjausryhmä, joka suunnittelee ja arvioi toimintaa. Ohjausryhmä ottaa kantaa oppilasvalintoihin ja opetusjärjestelyihin vuosittain sekä seuraa oppilaiden edistymistä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii rehtori.

5.4 Oppilashuolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.(66)

Oppilashuolto kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.(67) Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista ja tervettä kasvua ja kehitystä.

Oppilashuollon tehtävänä on osana koulu yhteisön toimintakulttuuria kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa koulun yhteisöllistä toimintatapaa. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä oppilaan ja huoltajan osallisuutta koulu yhteisön hyvinvoinnin kehittämisessä. Oppilashuollolla edistetään myönteistä vuorovaikutusta ja keskinäisen huolenpidon ilmapiiriä sekä puututaan tarvittaessa ongelmiin. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kasvu ympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia.

Oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko kouluuyhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa (68).

Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilaan mielenterveyden turvaamiseen. Ehkäisevä lastensuojelu ja terveyden edistämiseen kuuluvat vuosittaiset terveystarkastukset ja tarpeenmukainen terveystarkastusta vahvistavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä. Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvitaan oppilashuollon moniammatillista yhteistyötä. (69) Oppilashuollon tehtävänä on seurata jokaisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea oppilasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa.

Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan menettelytavoista ehkäisevän lastensuojelutyön ja kouluterveydenhuoltoon kuuluvan erityisen tuen toteuttamisessa. Yhteistyössä ja toimintaohjeissa tulee ottaa huomioon oppilaan kasvun ja kehityksen mahdollinen vaarantuminen kasvuympäristössä olevien riskitekijöiden johdosta sekä lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus lastensuojelutarpeen selvittämiseksi. (70)

Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Työssä tulee turvata se, että oppilaan ja huoltajan näkemyksiä kuunnellaan. Koulun oppilashuoltotyötä ja sen menettelytavoista tulee antaa tietoa oppilaalle ja huoltajalle. Huoltajalle tulee antaa tietoa siitä, miten oppilasta koskevan oppilashuollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu. (71)

Oppilashuoltoa koordinoidaan ja kehitetään oppilashuollon moniammatillisessa yhteistyössä, esimerkiksi oppilashuoltoryhmässä. Yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (72) sovitaan yhteistyön yleisistä periaatteista ja rakenteista, käytännön toiminnan järjestämisestä, keskinäisestä työnjaosta ja vastuista. Yhteistyön järjestämisessä otetaan huomioon myös muiden viranomaisten kuten poliisin ja pelastustoimen tai muiden yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö terveyden ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilashuoltotyötä suunniteltaessa sovitaan erikseen sekä yhteisölliseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen että yksittäisen oppilaan tukemiseen ja hänen asioidensa käsittelyyn liittyvät periaatteet ja toimintatavat. Kouluuyhteisön yleistä terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa voidaan kehittää moniammatillisessa yhteistyössä. Tällöin oppilashuollon yhteistyöhön voi osallistua eri toimijoita salassapidon estämättä toisin kuin yksittäistä oppilasta koskevassa asiassa (73), jonka käsittely kuvataan luvussa 5.4.3.

Kouluruokailu

Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti

järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria (74). Ruokailuhetki on oppilaalle tärkeä. Kouluruokailulla tuetaan oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Kouluruokailun ja koulupäivän aikana mahdollisesti tarjottavien välipalojen järjestämisessä otetaan huomioon kouluruokailun terveydellinen ja sosiaalinen merkitys, ravitsemus- ja tapakasvatuksen tavoitteet sekä ruokailutauon virkistystehtävä. Oppilaille annetaan mahdollisuus osallistua kouluruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen, mikä tukee osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Kouluruokailun järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä koulun ja ruokailusta vastaavan henkilöstön kesken. Yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannasta oppilaan yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa.(75)

66 Perusopetuslaki 31 a § 1 mom. (477/2003) ja 2 mom. (642/2010) ja Kansanterveyslaki 14 § 1 mom. 5 kohta (626/2007), Lastensuojelulaki 9 §
 67 Perusopetuslaki 31 a § 1 mom. (477/2003) ja 2 mom. (642/2010) ja Kansanterveyslaki 14 § 1 mom. 5 kohta (626/2007), Lastensuojelulaki 9 §
 68 Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003), Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12, 13 ja 15 §, Lastensuojelulaki 9 §
 69 Perusopetuslaki 16, 16 a, 17 ja 17 a § (642/2010), Lastensuojelulaki 3 ja 3 a § (88/2010), 8, 9 ja 12 §, Koulu ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 4, 7 § 2 ja 3 mom., 8, 9 § 1 mom. 4 kohta, 2 mom., 13, 14 ja 15 § 3 mom
 70 Lastensuojelulaki 25 § 1 mom., Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 13 ja 18 §
 71 Perusopetuslaki 31 a § 3 ja 4 mom. (642/2010)
 72 Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)
 73 Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)
 74 Perusopetuslaki 31 § 2 mom

Kouluruokailu Vihdissä

Kouluissa tarjotaan lakisääteinen, ravintosuositusten mukainen terveellinen, tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu kouluateria. Ruokailutilanteet ovat osa koulussa harjoitettavaa tapakasvatusta. Ruokailussa pyritään huomioimaan opetuksessa vaihtuvat teemat ja juhlat.

Oppilashuolto Vihdissä

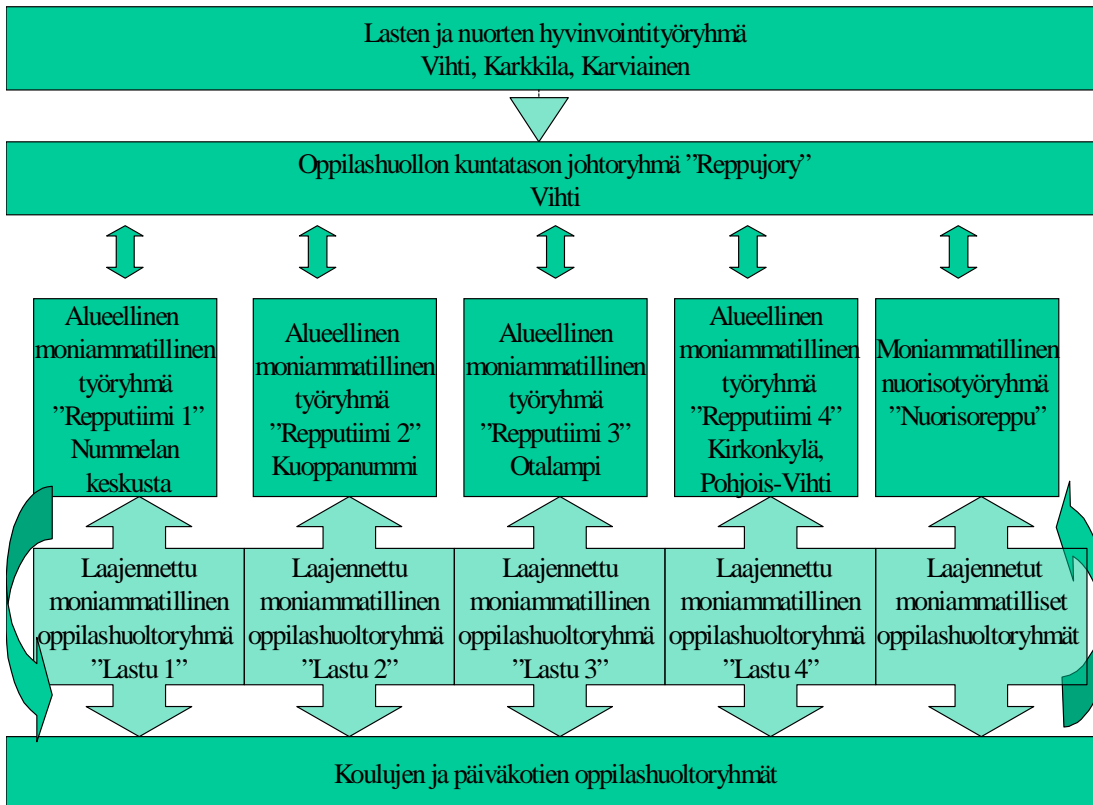
Perusopetuksen oppilashuolto koostuu opetussuunnitelman mukaisesta oppilashuollosta sekä kouluterveydenhuollosta että lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukemisesta. Oppilashuolto edistää oppilaan hyvää oppimista, hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Oppilashuoltoa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilashuoltoon kuuluvat sekä yhteisöllinen että yksilöllinen tuki. Myös koko kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittäminen, seuranta ja arviointi ovat osa toimivaa koulun oppilashuoltotyötä. Erityistä huomiota oppilashuoltotyössä on kiinnitettävä oppilaan psyykkisen hyvinvoinninedistämiseen varhaisen tuen keinoin yhteistyössä huoltajan kanssa.

Oppilaan hyvinvointia ja turvallisuutta edistävää moniammatillista yhteistyötä tehdään sosiaali- ja terveystointia edustavan perusturvakuntayhtymä Karviaisen kanssa. Karviainen tuottaa psykologipalvelut, perheneuvolan, nuorisoeseman, lastenpsykiatrian sekä nuorisopsykiatrian poliklinikan palvelut. Terveyskeskuspsykologit ja koulukuraattorit neuvottelevat säännöllisesti perhehuollon ja perheneuvolan kanssa. Oppilashuolto on edustettuna verkostoryhmien kuten päihdeasiain yhteistyöryhmän, kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmän, nuorisoeseman verkoston ja nuorisotyöverkoston toiminnassa. Yksilökohtaisesti tehdään tarvittaessa yhteistyötä perusterveydenhuollon ja yksityisen sektorin kuntouttavien ja hoitavien tahojen sekä erikoissairaanhoidon tai erityishuoltopiirin kanssa. Poliisi sekä palo- ja pelastustoimi on tärkeä yhteistyökumppani hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle tehdään yhteistyötä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa.

Oppilashuollon käsikirjasta löytyvät yksityiskohtaiset prosessikuvaukset oppilashuoltotyöstä sekä oppilashuoltotyössä tarvittavat ajantasaiset lomakkeet. Käsikirja löytyy sähköisessä muodossa Vihdin kunnan Intrasta.

KUVA 3 Oppilashuollon organisaatio Vihdissä

Vihdin oppilashuolto-organisaatio

Oppilashuollon moniammatillista työtä koordinoidaan ja kehitetään kiinteässä yhteistyössä esi- ja perusopetuksen, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa. Terveysten ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.

Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä

Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa kuntia laatimaan lastensuojelusuunnitelman, joka hyväksytään kunkin kunnan valtuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja suunnitelmaa laadittaessa. Tähän tehtävään Perusturvakuntayhtymä Karviaisen alueella, johon Vihdin kunta kuuluu, on perustettu Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä. Työryhmä koostuu peruskuntien johtavista sivistystoimen viranhaltijoista (sivistysjohtajat ja varhaiskasvatuspäälliköt) ja Karviaisen lasten ja nuorten palvelulinjan johtavista viranhaltijoista sekä esimiehistä. Hyvinvointityöryhmä täydennettynä asiantuntijoilla muodostaa myös lakisäätöisen lastensuojelun asiantuntijaryhmän sekä nuorisolain mukaisen nuorten palvelu- ja ohjausverkoston.

Tehtävät:

- Lasten ja nuorten hyvinvointistrategian laatiminen
- Yhteisten rakenteiden ja toimintamallien luominen
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimeenpano, päivittäminen ja seuranta
- Palveluiden ja rakenteiden yhteensovittaminen/kehittäminen
- Kuntarajoja ylittävä moniammatillinen oppilashuollon johtoryhmä

Oppilashuollon kuntatason johtoryhmä ("Reppujory") koordinoi ja ohjaa Vihdin alueella oppilashuollollista ja moniammatillista yhteistyötä sekä alueellisten moniammatillisten työryhmien ("Repputiimien")-toimintaa. Johtoryhmän tehtäviä ovat oppilashuoltotyön johtaminen ja linjaaminen kuntatasolla, alueellisen oppilashuoltotyön yhtenäisyyden ja laadun tarkkailu sekä ylläpito.

Tehtävät ja tavoitteet:

- Vihdin oppilashuoltotyön linjaaminen ja koordinointi
- Perusopetuksen ja erityisopetuksen resurssin suunnittelu ja kohdentaminen
- Repputiimien moniammatillisen ja alueellisen työn tukeminen ja koordinointi
- Repputiimeiltä tulleiden viestin käsitteleminen ja niihin vastaaminen
- Tarvittavan tiedon kokoaminen kunnan alueella ajankohtaisten asioiden käsittelemiseksi

Alueellisia moniammatillisia työryhmiä eli repputiimejä on neljä. Alueet muodostuvat pääsääntöisesti yläkoulujen aluejaon perusteella. Repputiimit tukevat alueellista yhteistyötä sekä koulujen ja päiväkotien oppilashuoltoryhmiä ja toimivat tiedon välittäjänä sekä oppilashuollon johtoryhmän että yksiköiden oppilashuoltoryhmien välillä.

Alueellisten moniammatillisten työryhmien (repputiimien) tehtävät ja tavoitteet ovat:

- Alueellisen moniammatillisen yhteistyön suunnitteleminen ja toteuttaminen
- Oppilaan yksilöllisen koulupolun suunnitteleminen
- Alueellisista ilmiöistä keskusteleminen ja niihin reagoiminen ennaltaehkäisevästi
- Ennalta ehkäisevän ja pedagogisen yhteistyön suunnittelu ja koordinointi alueittain
- Arvokeskustelu
- Yksiköissä tapahtuvan oppilashuoltotyön tukeminen, nivelvaihtoyhteyksien suunnitteleminen ja ohjaaminen
- Tiedon siirtäminen yksiköiden oppilashuoltoryhmien välillä
- Alueellisen tiedon kokoaminen ja tarvittaessa raportoiminen johtoryhmälle
- Nivelvaihteyhteistyön suunnittelu ja kehittäminen sekä muiden oppilashuollollisten yhteisten toimintatapojen ja -mallien luominen
- Käytyjen keskustelujen sisältöjen vieminen oppilashuoltoryhmien arjen työhön

Viides moniammatillinen repputiimi on *nuorisoasteen moniammatillinen työryhmä*. Nuorisoreppu on nuorisolain määrittelemä nuorten asioita käsittelevä monialainen hyvinvointityöryhmä. Viranomaisyhteistyötä tekevät paikallistasolla opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen edustajat, työhallinnon edustaja, poliisin edustaja ja seurakunnan edustaja. Ryhmän tavoitteena on edistää nuorille suunnattuja palveluja ja tehostaa yhteistyötä. Nuorisoreppu tekee yhteistyötä lasten hyvinvointiryhmän, oppilashuollon johtoryhmän sekä alueellisten repputiimien kanssa.

Moniammatillisten työryhmien alueet ja työskentelyyn liittyvät yksiköt

1. Nummelan keskustan alue

Daghemmet Aleksandra
Enärannan päiväkoti
Hiidenrannan päiväkoti
Huhmarnummen koulu
Huhmarnummen päiväkoti
Nummelan koulu
Nummela skola
Nummelanharjun koulu
Pajuniityn perhekeskus
Perhepäivähoito
Vihdin lukio

2. Kuoppanummen alue

Enärannan päiväkoti
Kuoppanummen koulu
Kuoppanummen päiväkoti
Lankilan päiväkoti
Nummensejän päiväkoti
Ojakkalan koulu
Ojakkalan päiväkoti
Perhepäivähoito

3. Otalammen alue

Haimoon koulu
Haimoon päiväkoti
Otalammen koulu
Otalammen päiväkoti
Perhepäivähoito
Tervalammen koulu
Tervalammen päiväkoti
Vihtijärven koulu
Vihtijärven päiväkoti

4. Kirkonkylän ja Pohjois-Vihdin alue

Jokikunnan koulu
Kirkkoniemen koulu
Metsäpolun päiväkoti
Myrskylänmäen päiväkoti
Pappilanpellon koulu
Pappilanpellon päiväkoti
Perhepäivähoito
Vanjärven koulu
Vanjärven päiväkoti
Vihdin yhteiskoulu

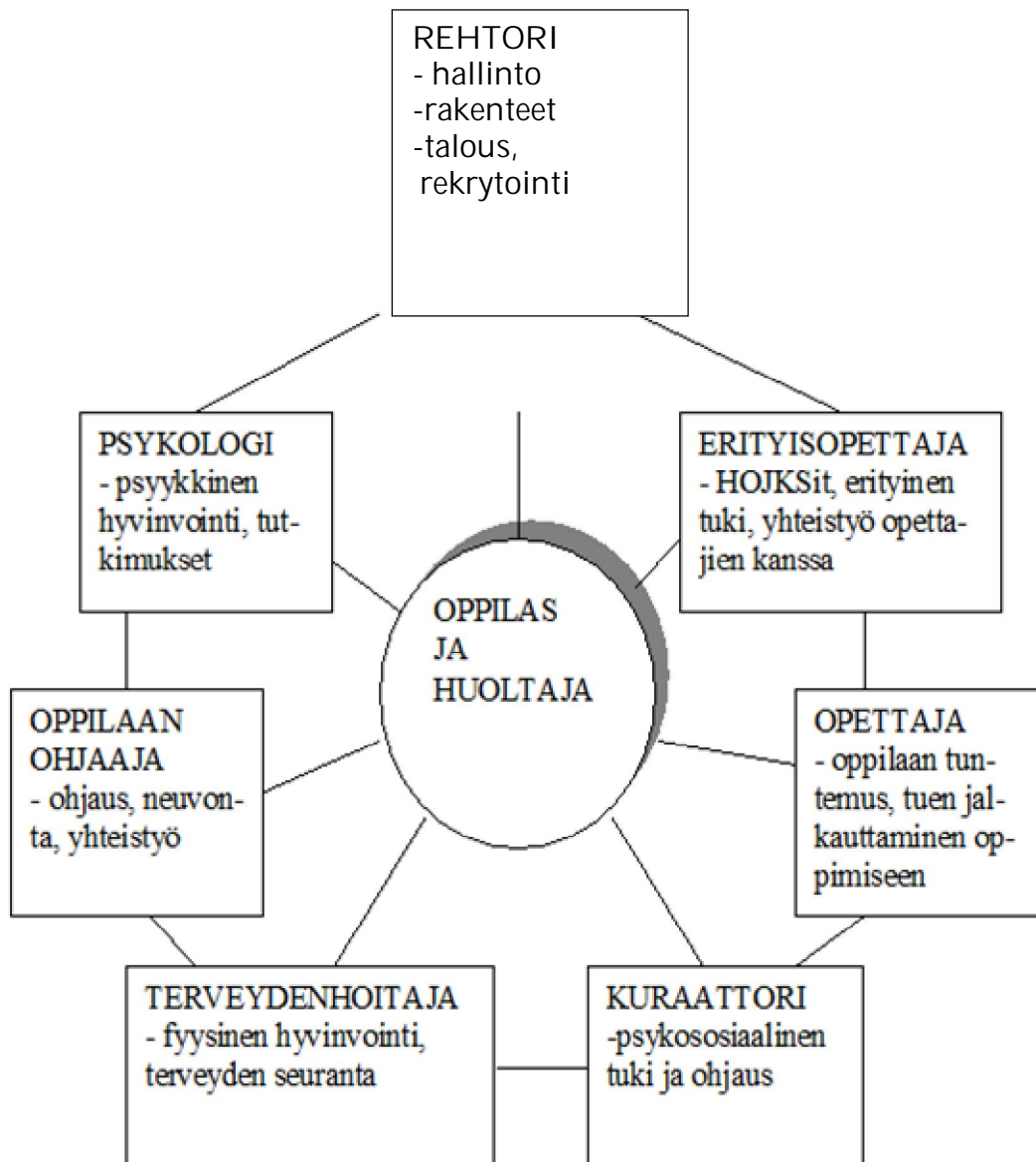
5. Nuorisoasteen moniammatillinen työryhmä

Vihdin lukio
Etsivä nuorisotyö
Luksia
Karviaisen edustus
Nuorisoaseman työntekijä
Lastensuojelun sosiaalityöntekijä
Terveystenhoitaja

Moniammatillinen oppilashuoltotyöryhmä toimii säännöllisesti jokaisessa koulussa. Se tekee tiivistä yhteistyötä alueellisten moniammatillisten työryhmien ("Repputiimien") kanssa sekä konsultoi tarvittaessa Lastu-työryhmää (Laajennettu moniammatillinen oppilashuoltotyöryhmä). Koulun oppilashuoltoryhmään kuuluvat alla olevassa kuviossa kuvatut toimijat. Kokoukseen voidaan sovitusti huoltajan luvalla kutsua alla kuvattujen toimijoiden lisäksi esimerkiksi lääkäri, poliisi tai iltpäiväkerhon ohjaaja. Moniammatillinen oppilashuolto toimii aina yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa.

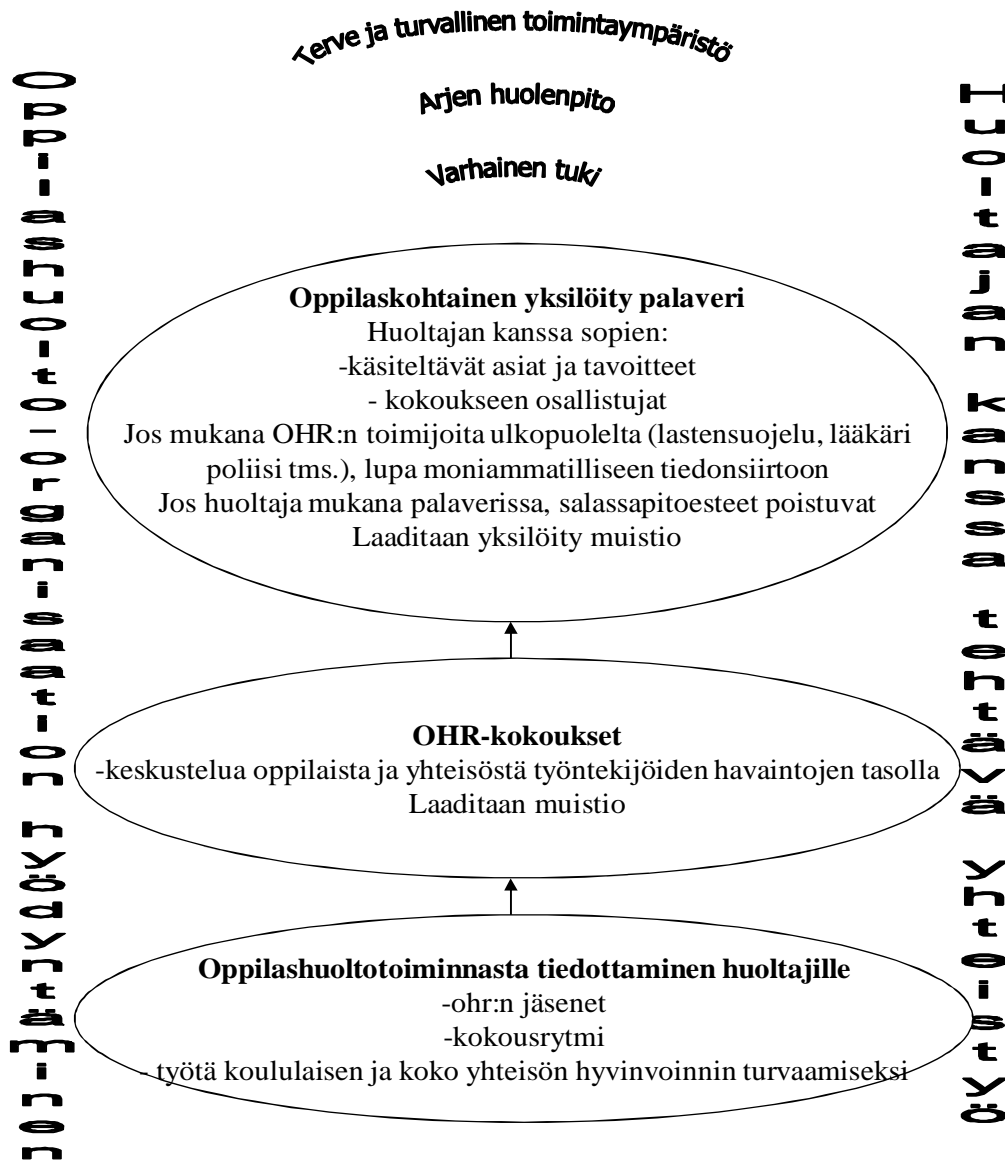
KUVA 4 OHR

Oppilashuoltoryhmän toiminnasta tiedotetaan huoltajille.

Oppilashuoltoryhmä seuraa ja tukee sekä yhteisön että yksilön hyvinvointia. Oppilashuoltoryhmä koordinoi koulun ja opetusryhmien yhteisöllistä tuen tarvetta sekä yksittäisen oppilaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista tukea. Lisäksi oppilashuoltotyössä edistetään kasvu- ja oppimisympäristön terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia, seurataan ja arvioidaan edellä mainittujen asioiden toteutumista edelleen kehittämistä varten. Oppilashuoltoryhmän tehtäviin kuuluvat ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen sekä koulun oppilashuollon käytäntöjen kehittäminen. Lisäksi oppilaan oppimisen ja kasvun tukeen liittyvä tuen tarpeen arviointi, suunnittelu ja seuranta on osa oppilashuoltotyötä (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki).

OPPILASHUOLLON PROSESSI

Moniammatillinen työryhmä voi keskustella salassapitosäännösten puitteissa lapsen asioista henkilöstön tekemien havaintojen perusteella. Mikäli syventävä keskustelu lapsen asioiden käsittelystä on tarpeen, sovitaan yksilöidystä kokouksesta. Edellä mainittuun kokoukseen osallistuvat vain ne henkilöt, joiden tehtäviin lapsen asioiden hoitaminen välittömästi kuuluu. Tällöin asian käsittely dokumentoidaan yksilöidyllä muistiolla Wilma-järjestelmään. Jos kokoukseen osallistuu myös muita moniammatillisia toimijoita koulun oman oppilashuoltoryhmän ulkopuolelta (esimerkiksi Lastu-työryhmän jäseniä, lastensuojelun edustaja, lääkäri, poliisi tms.), tarvitaan asioiden käsittelyyn huoltajan lupa. Oppilashuoltoryhmän kokouksesta kirjataan muistio. Muistioon kirjataan

- vireille panija
- kokoukseen osallistujat
- aihe
- sovitut jatkotoimenpiteet perusteluineen
- vastuuttaminen jatkotyöskentelyn osalta
- mitä tietoa ja kenelle tilaisuudessa on annettu

Alueellisiin moniammatillisiin työryhmiin (Lastu-työryhmät) osallistuvat varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, terveydenhoidon, sosiaalipalveluiden sekä perusturvan lasten ja nuorten kanssa toimivat henkilöt. Lastu-työryhmän toiminta on alueellista moniammatillista yhteistyötä sellaisissa tilanteissa, joissa perheen kanssa työskentelee useita eri toimijoita. Lastu-ryhmä tarjoaa konsultaatioapua oppilashuoltoryhmille sekä yksittäisille toimijoille. Tavoitteena on suunnitella asiakkaalle/perheelle sopivat tukimuodot sekä sopia työnjaosta asiakkaan lähtökohdista käsin.

Siirtymävaiheet ja tiedonsiirto

Kasvatus- ja opetushenkilöstön tulee huolehtia siitä, että lapsen ja nuoren opinpolku muodostaa selkeän, yhtenäisen jatkumon ja oppilaan tarvitsema tuki jatkuu eri siirtymävaiheissa aukottomasti ja mahdollisimman yhtenäisenä siirtymävaiheiden yli. Ymmärrys ja tieto seuraavat oppilasta riippumatta siitä, missä ympäristössä hän on. Siirtymävaiheyhteistyöhön kuuluu lapsen ja nuoren hyvinvoinnista huolehtiminen sekä yksilönä että ryhmässä.

Siirtymävaiheita ovat mm.

- varhaiskasvatuksesta esiopetukseen
- esiopetuksesta alkuopetukseen
- kuudennelta seitsemännelle luokalle
- perusopetuksesta toiselle asteelle
- tehostetun ja erityisen tuen tuomat muutokset
- kun oppilas muuttaa kunnan sisällä koulusta toiseen
- sairaalaopetuksen ja oman koulun välillä
- siirtyminen kuntien välillä
- siirtyminen kotiopetukseen

Sekä lähettävä että vastaanottava taho vastaavat siirtymävaiheyhteistyön toteutumisesta.

Esiopetuksen ja alkuopetuksen siirtymävaihe ja yhteistyö

Perusopetus toimii yhteistyössä esiopetuksen kanssa. Alueellisesta yhteistyöstä sovitaan moniammatillisessa työryhmässä. Koulujen toimintasuunnitelmissa tarkennetaan vuosittain koulun ja esiopetuksen yhteistyön teemat ja muodot (esimerkiksi yhteiset tapahtumat, teemat, opettajavaihdot, oppilasvierailut, kummitoiminta). Esiopetusvuoden aikana esioppilaita tutustutetaan kouluun ja opettajiin. Myös joustavia opetusjärjestelyjä voidaan toteuttaa esi- ja alkuopetuksen välillä.

Esiopetusvuoden aikana tiivistyy myös yhteistyö kiertävän alueellisen erityislastentarhanopettajan sekä koulun osa-aikaisen erityisopettajan kanssa. Opetuksen järjestämiseksi tarvittava tieto siirretään esiopetuksesta alkuopetukseen

nivelyhteistyöpalavereissa. Päiväkodin johtaja ja rehtori vastaavat siirtymävaiheyhteistyöstä.

Esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheessa toimitaan kolmella eri tasolla:

- valmistetaan lasta tulevaan koulun alkamiseen
- huomioidaan huoltajien osallisuus siirtymävaiheessa
- huolehditaan tarvittavan lasta koskevan pedagogisen ja opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellisen tiedon siirtyminen esiopetuksesta kouluun.

Kouluvalmiuden arvioimisprosessissa tehdään oppilashuollollista yhteistyötä, johon liittyvät esiopetuksen henkilökunta, alueellinen erityislastentarhanopettaja, psykologi ja terveydenhoitaja ja kutsuttaessa terapeutit. Yksittäisen lapsen asiaa käsiteltäessä mukana on myös huoltaja. Mikäli lapsen tarve edellyttää poikkeamista säädetystä oppivelvollisuuden aloittamisvuodesta, huoltajat täyttävät hakemuksen koulunkäynnin poikkeuksellisesta alkamisajankohdasta siihen erikseen tarkoitettulla lomakkeella. Hakemusta täydennetään asiantuntijalausunnoilla tai muilla tarpeellisilla lasta koskevilla asiakirjoilla. Pedagoginen sihteeri tekee asiasta hallintopäätöksen.

Esiopetuksesta alkuopetukseen lähettävä lastentarhanopettaja huolehtii siitä, että lapsella on tarvittaessa kirjattuna Wilmaan pedagoginen arvio/pedagoginen selvitys tuen järjestämiseksi ja tehostetun tuen oppimissuunnitelma tai erityisen tuen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Tarvittavan tiedot tulee olla vastaanottavan tahon käytävissä huhtikuun alueellisen moniammatillisen työryhmän kokouksessa, viimeistään esiopetuksen päättyessä toukokuussa. Mikäli lapsi saa esiopetusvuoden aikana erityistä tukea, tuen tarpeen jatkuminen arvioidaan viimeistään 2. luokan kevätlukukaudella ja aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa-

Erityislastentarhanopettajan ja erityisopettajan työn laajentaminen yli oman sektorin esiopetuksesta kouluun ja koulusta esiopetuksen puolelle tukevat pedagogisen jatkumon muodostumista ja näin vahvistaa tukea opinpolun alkuvaiheessa.

Toimintatapoja edellä kuvattujen hyvien käytänteiden lisäksi :

- Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö arjessa
- Lasten vierailut
- Opettajien vierailut
- Oppilashuoltoryhmän tuki
- Koulun oppilashuoltoryhmän (tai osan siitä) vierailut esiopetuksessa
- Tiedon siirto 1-luokkien muodostamisen avuksi
- Tieto tulevista ekaluokkalaisista rehtorille luokkien muodostamista varten
- Pedagogiset siirtopalaverit ja Wilmaan kirjattujen tietojen käyttöoikeuksien avaaminen tulevalle opettajalle
- Esiopetussuunnitelman siirtäminen alkuopetukseen
- Lastentarhanopettajan ja 1-luokanopettajan tapaamien
- Erityisopettajan ja erityislastentarhanopettajan (erityislastentarhanopettaja = elto, alueellinen elto = aelto, kiertävä elto = kelto) työskentely jatkumon turvaamiseksi yli oman sektorin
- Tarvittaessa yksilöllisesti järjestetty tutustuminen tulevaan kouluun.
- Ensimmäisen luokan syksyn palautekeskustelut esiopetuksen ja perusopetuksen välillä.

Kuudennen ja seitsemännen luokan siirtymävaihe

Oppilaan jatkaessa opiskelua seitsemännellä luokalla yhtenäiskoulussa opetuksen järjestämiseksi tarvittava tieto siirtyy saumattomasti ja oppimisympäristö on oppilaalle entuudestaan tuttu. Mikäli oppilas vaihtaa koulua seitsemännellä luokalla, siirretään oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellinen tieto uuteen kouluun. Huoltajalle tiedotetaan tästä käytännöstä.

Toimintatapoja:

- Kuraattori haastattelee 6.-luokkalaiset kahdenkeskeisessä tai muutaman oppilaan kanssa yhteisissä keskusteluissa
- Vastaanottavan yläkoulun osa-aikainen erityisopettaja, oppilaanohjaaja ja kuraattori sopivat tapaamisen kuudennen luokan luokanopettajan kanssa opetuksen järjestämistä koskevien tarpeellisten tietojen siirtämiseksi.
- Yläkoulun oppilashuoltoryhmä siirtää tarvittavat tiedot luokanohjaajalle.
- Luokanohjaaja siirtää tarvittavat tiedot kaikille oppilasta opettaville aineenopettajille.
- Kuudennen luokan oppilaille ja huoltajille järjestetään tutustumiskäynti tulevaan yläkouluun.
- Pedagogiset siirtopalaverit ja pedagogisten asiakirjojen sekä muiden asiantuntijalausuntojen siirtäminen.
- Tiedot välitetään hyvissä ajoin keväällä ja oppilasta koskevat asiakirjat toimitetaan vastaanottavalle rehtorille 10.6. mennessä

Perusopetuksen ja toisen asteen opiskelun siirtymävaihe ja jatkoseuranta

Oppilaan opiskeluolosuhteissa tapahtuu suuria muutoksia yläkouluun siirryttäessä. Mikäli 8. luokan aikana herää huoli oppilaan pärjäämisestä tulevassa siirtymävaiheessa, on tärkeää ohjata oppilas tuen piiriin, jotta tarvittava tuki saadaan järjestetyksi ajoissa.

Yhdeksännen luokan talvella oppilas täyttää yhdessä huoltajansa kanssa luvan tiedonsiirtoon perusopetuksesta toiselle asteelle. Lomake palautetaan oppilaanohjaajalle. Luvan saatuaan oppilaanohjaajat, kuraattorit ja erityisopettajat siirtävät opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toisen asteen oppilaitokseen lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen.

Keväällä, yhteishakuprosessin aikana, informoidaan oppilaita kouluissa heinäkuun täydennyshausta ja elokuun jälkihausta. Täydennys – ja jälkihauissa oppilaille on mahdollisuus hakea eri aloilta täyttämättä jääneitä koulutuspaikkoja.

Oppilaan seuranta jatkuu vielä perusopetuksen jälkeen (Kouluta –järjestelmän avulla). Nuorisoaseman työntekijät auttavat opiskelijan taitekohdassa olevia nuoria.

Siirtymiset sairaalaopetuksen ja oman koulun välillä

Nivelvaiheen toimenpiteet ja seuranta harkitaan tapauskohtaisesti. Siirtoneuvotteluun kutsutaan siirtymän kannalta olennaiset henkilöt. Nivelvaiheen toimenpiteisiin kuuluvat tarvittaessa siirtoneuvottelu, vierailu omassa koulussa, oman opettajan/avustajan vierailu/kouluttaminen sairaalakoulussa sekä huoltajien suostumuksella asiakirjojen siirtäminen tai/ja seurantaneuvottelun sopiminen. Vastaanottavan ryhmän ja koulun

valmistelemisesta oppilaan siirtymiseen sovitaan aina yhteistyössä oppilaan perheen kanssa.

Siirtyminen kuntien välillä

Oppilaan siirtyessä toiseen kuntaan huolehditaan siitä, että oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään viipymättä uuteen kuntaan opetuksen järjestäjälle.

Kaikki oppilasta koskevat asiakirjat toimitetaan oman koulun koulusihteerille, joka toimittaa ne koulutoimistoon. Koulutoimisto huolehtii tiedon siirtämisestä uuteen kuntaan.

Uuden oppilaan tullessa kuntaan rehtori huolehtii, että oppilas tulee mahdollisimman pian kirjatuksi oppilashuoltojärjestelmään.

Varhaiskasvatuksessa lasta koskevat asiakirjat luovutetaan vanhemmille, jotka huolehtivat tietojen siirtämisestä. Vanhempien luvalla käydään puhelimitse siirtokeskustelu vastaanottavan tahon kanssa.

5.4.1. Turvallisuuden edistäminen

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (76). Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa kouluyhteisön toimintakulttuuria.

Se tulee ottaa huomioon koulun kaikessa toiminnassa.

Oppilashuollon tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan oppilaan ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

Opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä varten koulussa tulee olla järjestyssäännöt tai koulussa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä(77). Opetussuunnitelman yhteydessä on myös laadittava suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelma tulee toimeenpanna ja sen noudattamista ja toteutumista tulee valvoa.(78) Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville(79). Väkivallalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa

ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla oppilas, koulussa työskentelevä aikuinen tai kouluyhteisön ulkopuolinen henkilö.

Kiusaamisella tarkoitetaan systemaattista, tahallista ja toistuvaa samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa sanallista tai fyysistä kielteistä toimintaa. Kiusaamiselle on ominaista kiusaajan ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino. Tavallista on myös se, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä. Häirintä voi näyttäytyä epäasiallisena kohteluna ja puheena, joka voi sisältää sukupuoleen liittyviä vihjailevia ilmeitä, eleitä tai kaksimielistä puhetta tai ei-toivottuna fyysisenä kosketuksena. Kiusaamisen ja häirinnän lisäksi kouluyhteisössä voi esiintyä myös muuta ei-toivottua tai aggressiivista ja väkivaltaista käyttäytymistä. Väkivallalla tarkoitetaan tarkoituksellista itseen, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua fyysisen voiman tai vallan käyttöä, uhkailua tai toteutettua. Sen seurauksena voi olla vamma, psyykinen haitta tai kehitykseen liittyvä vaikeus. Kaikkiin näihin tilanteisiin on puututtava.

Oppilaille, heidän huoltajilleen ja koulun henkilöstölle tulee antaa myös tietoa väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän erilaisista ilmenemistavoista, ennaltaehkäisystä ja kouluyhteisön toimintatavoista näissä tilanteissa sekä koulussa sovellettavista järjestysmääräyksistä.

Fyysistä turvallisuutta edistetään huolehtimalla koulurakennukseen, opetustiloihin, opetusvälineisiin, opetuksen järjestämiseen, opetustilanteisiin ja välitunteihin sekä kouluyhteisön ulkopuolella tapahtuvaan opetukseen liittyvistä turvallisuustekijöistä. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että työelämään tutustumispaikka on turvallinen ja että oppilaan oppimisympäristö on työelämään tutustumisen aikana oppilaalle turvallinen. (809 Kouluyhteisön turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksiin, tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja tietoturvallisuuteen liittyvät tekijät.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla yhteisistä menettelytavoista(81).

Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä annetaan tietoa oppilaalle ja huoltajalle. Tapaturmien ehkäisyyn liittyvässä ohjeistuksessa otetaan huomioon tapaturmien torjunnan kansalliset linjaukset ja ohjeistukset sekä toiminnan edellyttämä yhteistyö. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan tapaturmien ennaltaehkäisyyn, ensiapuun, hoitoon ohjaukseen ja tapaturmien seurantaan liittyvistä menettelytavoista. Niistä annetaan tietoa oppilaalle ja huoltajalle.

Turvallisuuden edistämässä ja turvallisuutta vaarantavien tilanteiden ennaltaehkäisyssä noudatetaan turvallisuutta ohjaavaa lainsäädäntöä, eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita sekä muita paikallisia turvallisuutta koskevia linjauksia. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näitä ohjeita sovitetaan yhteen.

Kouluyhteisön turvallisuutta ohjaavat myös työturvallisuuslaki ja sen mukainen työsuojelun toimintaohjelma(82). Muita turvallisuutta ohjaavia säädöksiä ovat pelastuslain- ja asetuksen edellyttämä ajan tasalla oleva pelastussuunnitelma (83). Pelastussuunnitelmasta on tiedotettava tarvittavalla tavalla koulun koko henkilökunnalle. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että kaikilla kouluilla on turvallisuutta koskevat

toimintaohjeet. Koulu yhteisön terveellisyttä, turvallisuutta ja toimintaohjeiden toteutumista seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti yhteistyössä kouluterveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa (84). Paikallinen yhteistyö opetustoimen eri toimijoiden ja muiden viranomaisten kanssa tukee tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa ja niiden ennaltaehkäisyssä (85).

75 Perusopetuslaki 3 § 2 mom. ja 31 a § 1 mom., Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 13 §

76 Perusopetuslaki 29 § 1 mom.

77 Perusopetuslaki 29 § 3 ja 4 mom.

78 Perusopetuslaki 29 § 2, 3 ja 4 mom.

79 Perusopetuslaki 29 §, Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 § ja 15 § 4 mom.

80 Perusopetuslaki 29 § 1 mom., Työturvallisuuslaki (738/2002) 9 ja 10 § ja

Terveysturvallisuuslaki (763/1994) 26 ja 27 §

81 Perusopetuslaki 32 § 1 mom. (1139/2003), 32 § 4 mom., 34 § 1 mom. (1288/1999),

Koulu- ja opiskelu-terveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 §

82 Työturvallisuuslaki 8, 9 ja 10 §

83 Pelastuslaki (468/2003) 9 § 3 mom., Pelastusasetus (787/2003) 9 ja 10 §

84 Perusopetuslaki 29 § 2 mom. (477/2003), Koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa säätelevä

valtioneuvoston asetus 12 §, Työturvallisuuslaki 9 ja 10 §

85 Perusopetuslaki 29 ja 32 §, Pelastuslaki 9 § 3 mom., Pelastusasetus 9 § 1 mom. 4 kohta ja 3

Turvallisuuden edistäminen Vihdissä

Koulu yhteisön turvallisuutta edistetään opetussuunnitelman edellyttämällä tavalla. Koulujen toimintasuunnitelmiin kirjataan toimintamallit, suunnitelma ja käytänteet yhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi. Näiden lisäksi kouluilla voi olla myös muita turvallisuutta ja hyvinvointia edistäviä suunnitelmia omien tarpeidensa ja olosuhteidensa mukaisesti. Koulukohtaiseen toimintasuunnitelmaan sisältyvät kohdat on kirjattu kunnan opetussuunnitelman (2006) yleisen osan lukuun 1.2). Poliisi on antanut kouluille toimintaohjeet ulkopuolisen uhkatilanteen varalta (pommiuhka, väkivallan uhka). Opetussuunnitelmaa täydentää kunnassa Kriisi- ja turvallisuussuunnitelma.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville. Väkivalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta. Hyvinvointia ja

osallisuutta edistävä koulun toimintakulttuuri ehkäisee väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää. Oppilaskunta- ja tukioppilastoiminta lisäävät suvaitsevaisuutta ja toisen ihmisen huomioimista sekä mahdolliset Verso- ja Kiva koulu –toiminnot.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintymistä ehkäistään kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman liitteessä (24.10.2006) kirjatuilla tavoilla. Lisäksi kyseisessä liitteessä on kuvattu toimintamallit, toimintaohjeet sekä tiedotusohjeet edellä mainituissa tilanteissa. Kriisi- ja turvallisuussuunnitelmaan on kirjattu suunnitelmat oppilaan suojaamisesta väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Oppilaan terveyden ja sairauden hoitoon tarvittavan tuen ja seurannan järjestäminen

Kouluterveydenhuollossa toimivien terveydenhoitajien ja lääkäreiden työn sisältöä ohjaa valtioneuvoston 1.7.2009 voimaan tullut 380/2009 asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Asetuksella säädellään mm. terveystarkastusten ja terveysneuvonnan sisältöä ja määrää. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä vanhempien, opettajien ja muun oppilashuollon henkilöstön kanssa. Tavoitteena on myös koulu yhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen.

Kouluterveydenhuoltoon ei sisälly varsinaista sairaanhoitoa, lukuun ottamatta koulussa äkillisesti sairastuneiden tai tapaturmaan joutuneiden ensiapua ja hoitoa. Oppilaan terveyden ja sairauden hoitoon tarvittavan tuen ja seurannan järjestämisestä sovitaan aina yksilöllisesti huoltajien ja koulun muun henkilöstön kanssa yhteistyössä. Tapaturmien ennalta ehkäisyn, ensiavun ja hoitoonohjauksen toimintamalli on määritelty koulun turvallisuussuunnitelmassa.

Kouluterveydenhuolto toteutetaan sisällöltään ja määrältään valtioneuvoston asetuksen mukaisesti suunnitelmallisesti, tasoltaan yhtenäisesti sekä ja yksilölliset tarpeet huomioiden. Oppilaiden terveystapaamiset toteutetaan vuosittain tapahtuvilla terveystarkastuksilla ja ryhmämuotoisella terveysneuvonnalla. Vuosiluokilla 1, 5 ja 8-9 (15 v.) tarkastukset toteutetaan asetuksen mukaisesti ns. laajoina terveystarkastuksina jolloin tarkastukseen sisältyy mm. lääkärin vastaanotto. Mukaan kutsutaan vanhemmat ja huomioidaan koko perheen hyvinvointi. Alakoulusta yläkouluun siirtyessä 7-luokkalaisten tarkastukseen on myös pyritty kutsumaan vanhemmat mukaan erityisesti silloin kun oppilas ei ole yhtenäiskoulussa. Toimintamalli oppilaan sairastuttua vakavasti on kirjattu kunnan opetussuunnitelman liitteeseen (24.10.2006) lukuun 6.3 "Oppilaan vakava sairaus".

Oppilaan poissaoloja seurataan sähköisen järjestelmän avulla. Poissaolojen kirjaamisesta vastaa luokanopettaja/luokanvalvoja tai luokan ohjaaja. Kun oppilaan runsaista poissaoloista herää huoli, toimitaan kappaleessa "Tuki oppilaan elämäntilanteisiin liittyvissä erilaisissa vaikeuksissa" kuvatulla tavalla.

Päihteiden käytön ehkäisy

Vihdin kouluilla lasten- ja nuorten päihteiden käytön ennalta ehkäisevässä työssä keskeisenä perustana on kodin ja koulun välinen yhteistyö, nuorisopalveluiden järjestämä Kantti kestää -ohjelma ja kaikkia kouluja koskevaan opetussuunnitelmaan kirjatut

yhteistyömallit. Koulun tavoitteena on päihteettömyyden ja terveiden elämäntapojen tukeminen, hyvien mallien antaminen elämään ja asiallinen tiedottaminen päihteiden käytön vakavuudesta. Tavoitteita ovat myös päihteiden käytön aloittamisen lykkääminen ja valmiudet torjua päihteet kokonaan.

Tarkemmat toimintamallit päihteiden käytön ehkäisyyn, ennalta ehkäisevään päihdetyöhön tai akuutin päihtymis-/huumetilanteen hoitamiseen on kirjattu kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman liitteeseen (24.10.2006) Toimintamalli kouluille / Päihteiden käytön ehkäisy Vihdin peruskouluissa ja lukioissa.

Tuki oppilaan kehitykseen ja mielenterveyteen liittyvissä vaikeuksissa

Psyykkiset oireet voivat näkyä oppilaan käyttäytymisessä, fyysisessä olemuksessa sekä oppimis- ja koulunkäyntikyvyssä. Tilannearviointiin kuuluu oppilaan tilanteen selvittäminen lapsen itsensä, huoltajien sekä koulun näkökulmasta. Yhteistyö huoltajien, kuraattorin ja psykologin kanssa tiivistyy sekä tarvittaessa tehdään moniammatillista yhteistyötä yli hallintokuntarajojen. Kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman liitteen (24.10.2006) luvussa "Toimintamalli kouluille oppilaan mielenterveydellisiin vaikeuksiin" kuvataan, kuinka oppilaan psyykkiset vaikeudet voidaan tunnistaa ja ohjata oppilas avun piiriin.

Yksittäisille oppilaille annetaan henkilökohtaista tukea ja ohjausta koulunkäyntiin. Oppilaan kasvuun ja kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi tehdään moniammatillista oppilashuoltotyötä. Ratkaisuja ja tukimuotoja etsitään yhteistyössä perheiden ja kouluyhteisön kanssa sekä verkostoyhteistyön kautta.

Kuraattori konsultoi opettajia mahdollisimman varhain, kun huoli on herännyt oppilaan hyvinvoinnista. Yleisen tuen aikana kuraattori voi tehdä erilaisia oppimisryhmiä ja luokkia koskevia interventioita ja kartoituksia (esim. koulukiusaaminen, kaverisuhteet, luokan työskentelyilmapiiri) sekä nivelvaiheyhteistyötä. Tehostetun tuen aikana kuraattorin osuus oppilaan tukijana kasvaa. Hän voi selvittää oppilaan elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti ja kartoittaa koulun sisäiset ja ulkoiset tukitoimet, joilla voidaan tukea oppilaan koulunkäyntiä ja psyykkistä hyvinvointia.

Runsaat poissaolot saattavat olla merkki oppilaan tuen tarpeesta. Huolen herättyä asiaan puututaan ja poissaolojen syiden selvittäminen tehdään usein opettajien ja oppilashuollon yhteistyönä. Vaikean koulukieltäytymisongelman hallinta edellyttää usein tiivistä yhteistyötä huoltajien, koulun, kouluterveydenhuollon, sosiaalitoimen ja oppilasta hoitavan tahon välillä. Tukitoimista on tarvittaessa sovittava erikseen sekä koulussa että vapaa-aikana.

Tuki oppilaan elämäntilanteisiin liittyvissä erilaisissa vaikeuksissa

Jos koulussa herää huoli oppilaan perheen elämäntilanteesta, opettaja keskustelee huolesta oppilaan huoltajien kanssa. Huoli saatetaan myös oppilashuoltoryhmän tietoon. Oppilashuoltoryhmä jatkaa asian selvittelyä ja tarvittavan tuen järjestämistä. Perheen väkivalta-, päihde- tai mielenterveysongelmissa tueksi tarvitaan usein moniammatillista yhteistyötä. Koululla on lastensuojelulain mukainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos lapsen tai nuoren hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä

vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Kunnan opetussuunnitelman liitteessä (24.10.2006) luvussa 6.2 vakava väkivaltatilanne on kirjattu, kuinka toimitaan silloin, kun oppilaan elämänpiirissä epäillään tapahtuvan perheväkivaltaa.

Toimintamalli väkivaltatilanteissa

Toimintamalli väkivaltatilanteissa on kirjattu kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman liitteeseen (24.10.2006) lukuun 6.2. "Kriisitilanteiden toimintamalli".

Kurinpitotilanteet ja opetukseen osallistumisen evääminen

Oppilaan valvonnasta huolehditaan niissä tilanteissa, jolloin oppilas poistetaan luokasta jäljellä olevan oppitunnin ajaksi tai opetus evätään jäljellä olevan työpäivän ajaksi. Lisäksi asiasta tulee aina ilmoittaa huoltajalle ja järjestää oppilaalle tarvittava oppilashuolto.

Mikäli oppilas on erotettu määräajaksi, opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki suunnitellaan oppilashuollon moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla. Mikäli oppilaalle kertyy runsaasti kurinpitotoimia, oppilasta autetaan oppilashuollollisin toimin.

Tapaturmien ehkäisy, ensiapu ja hoitoonohjaus

Tapaturmien ennalta ehkäisyn, ensiavun ja hoitoonohjauksen toimintamalli on määritelty koulun turvallisuussuunnitelmassa.

Koulukuljetus

Koulun henkilöstö ohjaa oppilaita odottamaan turvallisesti koulukuljetuksen alkamista. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen liikennekäyttäytymiseen koulukuljetuksen aikana yhteistyössä huoltajien kanssa.

Toiminta äkillisissä kriisi-, uhka- ja vaaratilanteissa

Kunnan opetussuunnitelmaa täydentävään Kriisi- ja turvallisuussuunnitelmaan on kirjattu organisaatiomallit, toimintaohjeet ja tiedotusohjeet seuraaviin tilanteisiin:

- 1) Vakavaa onnettomuus koulussa tai sen välittömässä läheisyydessä
- 2) Vakava väkivaltatilanne (oppilaaseen tai henkilökuntaan kohdistuva)
- 3) Oppilaan vakava sairaus
- 4) Oppilaan kuolema
- 5) Opettajan tai muun henkilökuntaan kuuluvan kuolema
- 6) Oppilaan lähiomaisen kuolema
- 7) Oppilaan itsemurha
- 8) Itsemurhayritys tai sillä uhkaileminen
- 9) Läheltä piti –tilanne (onnettomuuden uhka)
- 10) Erytistilanteet
- 11) Yhteiskunnallinen erityistilanne
- 12) Tulipalo tai muu vaaratilanne koulussa

Lisäksi yllä mainitussa liitteessä on kirjattu

- äkillisten kriisien johtamisen, sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen sekä koulujen ja opetuksen järjestämisen ja viestinnän periaatteet
- yhteistyö ja keskinäinen työn- ja vastuunjako kriisitilanteisiin varautumisessa sekä kriisitilanteissa
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- kriisisuunnitelmasta tiedottaminen, siihen perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittelu
- kriisisuunnitelman päivitys ja arviointi

Koulujen turvallisuussuunnitelmat, joissa ovat myös kriisitilanteiden ennaltaehkäisyn periaatteet, päivitetään vuosittain ja turvallisuuteen liittyviä harjoitusten määrä merkitään lukuvuoden alussa koulujen toimintasuunnitelmiin. Rehtori on vastuussa päivityksistä.

Oppilashuollon järjestämistä koskevaan suunnitelmaan perehdyttäminen ja toimintaohjeiden päivittäminen, toteutuminen, seuranta ja arviointi

Henkilöstö perehdytetään ajantasaiseen oppilashuollon järjestämistä koskevaan suunnitelmaan. Oppilaat saavat tietoa oppilashuollon palveluista koulun henkilökunnalta sekä Wilman kautta. Huoltajia informoidaan oppilashuollon järjestämisestä sekä tavoitteista koulun vanhempainilloissa sekä koulun toimintasuunnitelmassa.

Sivistystoimi vastaa muiden yhteistyökumppaneiden informoimisesta verkostokokousten yhteydessä. Toimintaohjeet päivitetään tarpeen mukaan niin koulu- kuin kuntatasolla.

5.4.2 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa.

Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu (86). Tällaisia henkilöitä voivat olla rehtori tai koulun johtaja, luokan valvoja tai oppilaan opettaja, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, oppilaan kanssa työskentelevä koulunkäyntiavustaja, koulupsykologi, koulukuraattori ja yläluokilla myös opinto-ohjaaja

ja tarvittaessa koululääkäri ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä (87). Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja (88).

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä. (89)

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia oppilasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä (90). Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot oppilaiden ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta.

Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta, opetuksesta vapauttamisesta sekä näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta sekä oppilaan koesuoritukset. Oppilaalle annettavat todistukset ovat julkisia lukuun ottamatta todistuksiin poikkeuksellisesti sisältyvää oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia, joka on salassa pidettävä tieto. (91)

Salassapitovelvollisia ovat rehtori, opettajat, opetusharjoittelijat, koulunkäyntiavustajat, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit sekä opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet⁹². Myöskään muut opetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt eivät saa sivullisille ilmaista tietoonsa saamia salassa pidettäviä tietoja eivätkä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot (93).

Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ja turvaamiseksi on syytä pyrkiä aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta(94). Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäynnösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä(95).

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän perusopetuslain mukaisesti järjestämään opetukseen tai aamu- tai ilta- tai päivätoimintaan, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäynnösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Uudella opetuksen järjestäjällä on myös pyynnöstä oikeus saada vastaavat tiedot.(96) Salassa pidettäviä tietoja ei voida, ilman huoltajan suostumusta, antaa oppilaan siirtyessä muuhun kuin perusopetuslain mukaiseen opetukseen, esimerkiksi lukioon tai ammatilliseen koulutukseen.

86 Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2020)

87 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 4/2010 vp

88 Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)

89 Perusopetuslaki 31 a § 4 mom. (642/2010)

90 Perusopetuslaki 40 § (642/2010), Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 § 1 mom. 30 kohta.

91 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 24 § 1 mom. 25, 29 ja 30 kohta

86 Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)

92 Perusopetuslaki 40 § 1 mom. (642/2010)

93 Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (642 /2010)

94 Perusopetuslaki 40 § 3 mom. (642/2010)

95 Perusopetuslaki 41 § 4 mom. (642/2010)

96 Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (642/2010)

5.4.3 Oppilashuollon ja turvallisuuden edistäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa

Vihdissä oppilashuollon ja turvallisuuden edistämistä on käsitelty Oppilashuollon käsikirjassa sekä Kriisi- ja turvallisuussuunnitelmassa.

6. KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS

6.1 Saamelaiset

Saamelaisoppilaiden opetuksessa tulee ottaa huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisten luontosuhde, perinteiset elinolot ja saamelaisyhteisö muodostavat oman kielen ja kulttuurin ytimen, jota perusopetus tukee. Osalle oppilaista saamen kieli (pohjois-, inarin- ja koltansaame) on äidinkieli ja opetuskieli, osalle kieltä opetetaan vieraana kielenä. Erityistä huomiota kiinnitetään perusopetukseen tulevien oppilaiden erilaisiin kielellisiin valmiuksiin. Saamenkielisten oppilaiden opetus annetaan pääosin saamen kielellä.

Opetuksen tulee tukea oppilaiden alkuperäistä identiteettiä ja antaa mahdollisuudet oman kielen oppimiseen ja kielellisten valmiuksien kehittämiseen. Perusopetuksen tulee edistää oman kulttuurin, historian ja pohjoismaiden saamelaisyhteisön tuntemusta ja tietoisuutta saamelaisista kansana ja yhtenä maailman alkuperäiskansoista. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas on perusopetuksen suoritettuaan tietoinen omista juuristaan, kulttuuriperinnöstään, eri saamen kielistä, kulttuurialueista ja saamelaisryhmistä. Koulun tulee antaa oppilaille edellytykset terveen itsetunnon kehittymiseen niin, että oppilaat voivat säilyttää saamelaisen identiteettinsä sulautumatta pääväestöön.

Saamenkielistä opetusta annetaan pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä. Saamenkielisten oppilaiden opetuksen keskeisenä tavoitteena on tukea kasvua aktiiviseen kaksikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen. Saamenkielisessä opetuksessa kaikki oppiaineet tukevat oppilaan äidinkielen taitojen kehittymistä.

Opetuksen tulee tukea oppilaiden samastumista kansalliseen kulttuuriperintöönsä ja yhteenkuuluvuutta eri maissa asuvien saamelaisten kesken. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallisia tavoitteita ja oppisisältöjä – kuitenkin siten, että saamelaisen kulttuurin ja saamen kielitilanteen erityispiirteet otetaan huomioon. Opetuksessa painotetaan erityisesti omaa historiaa sekä saamelaisen nyky-yhteisön, perinteisten elinkeinojen sekä musiikki- (luohti, leu´dd), kertoma- (maínnas) ja käsityöperinteen (duodji) tuntemusta.

Opetuksen resurssina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille. Koulun tulee oppimisympäristönä tukea saamen kielellä annettavaa opetusta. Koulun tulee myös toimia yhdessä kodin ja huoltajien kanssa niin, että saamelaisten kasvatus- ja opetusperinteet tulevat otetuksi huomioon.

Oppilaan tulee saada myönteisiä kokemuksia omasta kulttuuristaan leikin, kerronnan, toiminnan ja osallistumisen avulla. Opetus sovitetaan mahdollisuuksien mukaan paikallisen saamelaisyhteisön vuoden kiertoon, eri vuodenaikoihin liittyviin perinteisiin töihin ja luonnossa tapahtuviin muutoksiin.

6.2 Romanit

Romanioppilaiden opetuksessa tulee huomioida Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Romanien yhteiskunnallisen integroitumisen ja uuden vähemmistöoikeuksia koskevan lainsäädännön myötä koulutukseen sekä ainutlaatuisen kieli- ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvät kysymykset tulee ottaa huomioon myös perusopetuksessa. Romanikielen opetuksen tulee edistää kaksoisidentiteetin muodostumista ja lisätä koulunkäynnin laatua.

Romanikielen opetuksen tulee antaa romanioppilaille luonteva mahdollisuus ilmaista omaa vähemmistöidentiteettiään myös koulussa. Opetuksen tulee edistää romanioppilaiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista yhtenä koko maailman ja Euroopan merkittävistä vähemmistöistä.

Koulussa tapahtuvan kielenopetuksen merkitys korostuu romanilapsilla erityisesti siksi, että perinteisesti Suomen romanikieli on ollut ainoastaan puhuttu kieli. Tämän vuoksi romanikielen ja -kulttuurin opetuksessa tulee huomioida oppilaiden erilaiset kielelliset valmiudet ja alueelliset erot. Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

6.3 Viittomakieliset

Viittomakielinen on kuuro, huonokuuloinen tai kuuleva oppilas, jonka äidinkieli on suomalainen viittomakieli. Hän on oppinut viittomakielen ensimmäisenä kielenään, ja se on hänen parhaiten hallitsemansa tai jokapäiväisessä elämässä eniten käyttämänsä kieli.

Viittomakielisten opetuksessa noudatetaan peruskoulun yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin. Opetuskielenä on suomalainen viittomakieli. Sen rinnalla opetuksessa käytetään suomea tai ruotsia luku- ja kirjoituskielenä.

Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Oppilaan pitää pystyä tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa, jotta tasa-arvoinen toiminta ja vuorovaikutus olisi mahdollista.

Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman ja kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista.

Koska suomalainen viittomakieli on vähemmistökieli ja oppilaiden mahdollisuudet sen omaksumiseen ennen kouluikää vaihtelevat suuresti, opetuksessa pitää kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen oppimisympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Sen lisäksi viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin hyödynnetään mahdollisimman monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia.

6.4 Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajaoppilailla tarkoitetaan näissä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria.

Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika huomioon ottaen. Opetuksella on lisäksi erityistavoitteita. Opetuksen tulee tukea oppilaan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että oppilaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Maahanmuuttajalle opetetaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta suomea tai ruotsia toisena kielenä, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen taitonsa ei arvioida olevan äidinkiellisen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Maahanmuuttajille tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää myös oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Suomen tai ruotsin kielen ja oppilaan äidinkielen opetuksen ohella tulee maahanmuuttajille antaa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

Opetuksessa on otettava huomioon maahanmuuttajaoppilaan aikaisempi oppimishistoria sekä kasvatus- ja opetusperinteet. Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kulttuuristausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Huoltajat tutustutetaan suomalaiseen koulujärjestelmään, koulun toiminta-ajatukseen, opetussuunnitelmaan, arviointiin, opetusmenetelmiin sekä oppilaan oppimissuunnitelmaan.

Oppilaan ja hänen huoltajiensa tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista hyödynnetään opetuksessa.

6.4.1 Perusopetukseen valmistava opetus

Opetushallitus hyväksyi maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2009. Näiden perusteiden mukainen opetussuunnitelma tuli ottaa kunnissa käyttöön 1.1.2010.

Perusopetukseen valmistavan opetussuunnitelman laatimisesta vastaa opetuksen järjestäjä. Lähtökohdan opetussuunnitelman laatimiselle muodostavat perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden lisäksi valtioneuvoston asetuksessa 1435 / 2001 määritellyt yleiset ja perusopetukseen valmistavaa opetusta koskevat valtakunnalliset tavoitteet sekä soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

6.4.1.1 Perusopetukseen valmistavan opetuksen lähtökohdat

Perusopetuslaissa(628/1998) säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetuksen valmistavasta opetuksesta. Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu niille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ja/tai muut valmiudet eivät riitä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Opetusta annetaan 6-10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Opetukseen osallistuvalla on oikeus siirtyä perusopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta. Opetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa eikä oppimäärää. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus työpäivinä opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen ja ohjaukseen.

Perusopetuksen valmistavan opetuksen opetusryhmien muodostamisen päättää opetuksen järjestäjä. Valmistavaa opetusta voidaan järjestää myös yhdelle oppilaalle. Opetusryhmät muodostetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että ryhmäjako edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä sekä varmistaa opetussuunnitelman mukaisten ja oppilaiden omissa opinto-ohjelmissa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen.

Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnilla edistetään kotoutumista, suomen tai ruotsin kielen kehittymistä ja oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen lähtökohdat Vihdissä

Perusopetuksen valmistava opetus on keskitetty Vihdissä Kuoppanummen koulukeskukseen, jossa toimii valmistava luokka. Oppilaat ovat maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria, joilla ei puutteellisen suomen kielen taidon vuoksi ole edellytyksiä opiskella perusopetuksessa. Valmistavaa opetusta annetaan yleensä yhden lukuvuoden ajan. Opetuksen jälkeen oppilas pääsääntöisesti siirtyy lähikouluunsa perusopetukseen.

Opetuksen suunnittelun ja järjestämisen tukena toimii ohjausryhmä johon kuuluvat valmistavan opetuksen opettaja, koulun rehtori ja yleis- tai erityisopetuksen opettaja.

6.4.1.2 Opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Yleiset tavoitteet ja yhteistyö perusopetuksen kanssa

Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää opetukseen osallistuvan oppilaan suomen/ruotsin kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Valmistavassa opetuksessa oppilaalle annetaan opetusta perusopetuksen oppiaineissa ja mahdollisuuksien mukaan oppilaan omassa äidinkielessä oppilaan opinto-ohjelmassa tarkemmin määritellyllä tavalla. Eri oppiaineiden opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita, joten valmistavan opetuksen opettajan ja perusopetuksen opettajien yhteistyö on tärkeää.

Koulun pedagogisissa järjestelyissä ja opetuksessa otetaan huomioon, että oppijat ovat iältään, opiskeluvalmiuksiltaan ja taustaltaan erilaisia ja että oppilaan opetusjärjestelyt suunnitellaan ja opetusta eriytetään oppilaiden ikä- ja kehitysvaiheiden mukaisesti. Oppilaan omalla äidinkielellä tuettu opetus edistää eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

Opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt Vihdissä

Perusopetukseen valmistavan opetuksen tärkein tavoite on suomen kielen oppiminen. Opetuksen pääpaino on luku- ja kirjoitustaidon oppimisessa ja perusasioissa, jotka tukevat arkitilanteissa selviytymistä ja identiteetin kehittymistä. Luku- ja kirjoitustaidon omaksumiseen ja varmentamiseen varataan riittävästi aikaa.

Oppilasta tuetaan vuorovaikutukseen koulun muiden oppilaiden kanssa. Integroinnilla edistetään oppilaan kielitaidon kehittymistä, sosiaalisten suhteiden solmimista ja oppilaineen sisällön omaksumista.

Yläkouluikäisten valmistavan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda edellytyksiä perusopetuksen päättövaiheen opiskelulle sekä ohjata nuorta jatkokoulutukseen suuntautumisessa ja ammatinvalinnassa.

Luku- ja kirjoitustaidottomat oppilaat

Lapsilla ja nuorilla, joilla on heikko luku- ja kirjoitustaito, painotetaan perusopetukseen valmistavassa opetuksessa näiden taitojen oppimista. Oppilaan oman opinto-ohjelman tavoitteet asetetaan siten, että oppilaat saavat omalle taito- ja ikätasolleen soveltuvaa opetusta. Sisällöt valitaan niin, että ne tukevat arkitilanteista selviytymistä, kotoutumista ja auttavat opiskelijaidentiteetin kehittymisessä. Oman äidinkielen opiskelu edistää oppilaan oppimistaitoja ja vahvistaa kulttuurista identiteettiä. Luku- ja kirjoitustaidon omaksumiseen ja varmentamiseen varataan riittävästi aikaa. Mikäli oppilaan taidot eivät riitä perusopetuksessa opiskeluun, tulee oppilaan omassa

opinto-ohjelmassa kiinnittää huomiota perusopetukseen siirtymisen aikatauluun. Tarvittaessa oppilas voi jatkaa perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, siirtyä opiskelemaan vuosiluokkiin sitoutumattoman opinto-ohjelman mukaisesti tai muulla tavoin hänelle parhaiten soveltuvien tukitoimien avulla. Perusopetukseen siirtyvän luku- ja kirjoitustaidottoman oppilaan riittävästä tuesta huolehditaan.

Luku- ja kirjoitustaidottomat oppilaat perusopetukseen valmistavassa opetuksessa Vihdissä

Valmistavan opetuksen pääpaino on luku- ja kirjoitustaidon sekä matemaattisten perustaitojen oppimisessa. Oppimissuunnitelmaa laadittaessa on huomioitava, että suomen kielen luku- ja kirjoitustaidon omaksumiseen ja varmentamiseen varataan riittävästi aikaa ennen kuin oppilas aloittaa täysipainoisesti muiden aineiden opiskelun. Opiskelutaitojen, -tietojen ja motivaation karttuessa vaatimustasoa nostetaan joustavasti.

Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Suomi tai ruotsi toisena kielenä

Suomen kielen opintojen tavoitteena on kielitaidon tasojen kuvausasteikolla taso A1.3-A2.1, joka kuvaa keskimäärin oppilaan osaamista valmistavan opetuksen päättyessä.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomi tai ruotsi toisena kielenä – opinnoissa. Opetuksessa noudatetaan soveltuvien osien perusopetuksen suomi tai ruotsi toisena kielenä –oppimäärän opetussuunnitelman perusteita. Suomi tai ruotsi toisena kielenä –opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa suomi tai ruotsi toisena kielenä –opintojen tavoitteena on antaa oppilaille tarvittavat valmiudet siirtyä perusopetukseen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulu- ja opiskelutausta ja hänen mahdollisesti hallitsemansa suomen tai ruotsin kielen taito. Oppilaalle laaditussa omassa opinto-ohjelmassa määritellään taito- ja ikätason mukaiset tavoitteet ja sisällöt.

Oppilaan oma äidinkieli

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää äidinkielen hallintaa, oman kulttuuritaustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen/ ruotsin kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimiselle. Opetus noudattaa soveltuvin osin opetushallituksen suositusta maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen perusteiksi. Oppilaille järjestetään oman äidinkielen opetusta mahdollisuuksien mukaan.

Opetus noudattaa soveltuvin osin Opetushallituksen suositusta maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen perusteiksi (1 / 011 / 2011, liite 5). Oppilaan oman äidinkielen hallintaa ja sen säilymistä tuetaan myös eri tavoin yhteistyössä perheen kanssa.

Muut kielet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sisältyy oppilaiden vieraan kielen opetuksen tavoitteet. Perusopetuksen valmistavassa opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin. Oppilaan vieraan kielen opinnot järjestetään kunnan kieliohjelman mukaisesti. Oppilaan kielelliset valmiudet ratkaisevat, missä määrin hänen opinto-ohjelmaansa voidaan sisällyttää vieraiden kielten opiskelua perusopetuksen valmistavan opetuksen aikana.

Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt Vihdissä

Vihdissä valmistavan opetuksen kielenopetuksessa pääpaino on suomi toisena kielenä (S2) -opiskelussa. Suomen kieltä ja sanastoa opetetaan ja opitaan myös muiden oppiaineiden sisällä. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on kehittää oppilaan kielitaitoa kielen eri osa-alueilla. Tavoitteena on saavuttaa kielitaito, jolla oppilas selviää eri oppiaineiden opiskelusta perusopetuksessa. Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnetään soveltaen suomi toisena kielenä -opetussuunnitelmaa. Suomi ~~tai ruotsi~~ toisena kielenä -opinnot ovat pohjana muille opinnoille sekä antavat tarvittavat valmiudet siirtyä perusopetukseen. Opetuksessa huomioidaan muiden oppiaineiden sisältöjä ja tutustutaan oppiaineiden peruskäsitteistöön. Luku- ja kirjoitustaidon puute eivät ole este taito- ja taideaineiden opetukseen integroinnille.

Mahdollisuuksien mukaan opetusta tuetaan oppilaan omalla kielellä. Valmistavan opetuksen opettaja pyrkii hankkimaan riittävästi tietoa oppilaan kielitaustasta sekä oppilaan oman äidinkielen taidon hallitsemisesta.

Sisältöjen valintaa ohjaavat oppilaan oletettu perusopetuksen vuosiluokka sekä eri oppiaineiden keskeinen käsitteistö. Jos oppilaan koulunkäyntihistoria on lyhyt tai

katkonainen tai opiskelu on poikennut huomattavasti suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteista, sisällöistä ja työtavoista, oppilaan oppimissuunnitelma sisältää useampien vuosiluokkien keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä.

Valmistavan opetuksen aikana keskeiset tavoitteet ovat puheen tuottaminen ymmärrettävällä tavalla, lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen sekä selviytyminen jokapäiväisistä asioista suomen kielellä. Opetuksen päämääränä on antaa oppilaalle riittävät valmiudet perusopetukseen integroitumista ja siirtymistä varten. Valmistavan opetuksen oppilaiden yhteistoiminta perusopetuksen oppilaiden kanssa edistää kieli- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä sosiaalisten suhteiden syntymistä.

Muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Valmistavan opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat opinnot ja kulttuuritausta. Opetuksessa hyödynnetään oppilaan tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta ja yhteiskunnasta, kielistä ja kulttuureista.

Valmistavan opetuksen aikana muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Sisältöjä suunniteltaessa otetaan huomioon kunkin oppiaineen keskeinen käsitteistö, työtavat ja välineet.

Omalla äidinkielellä annettu opetus ja tuki edistää oppilaan opiskelua ja kotoutumista. Omakielisen opetuksen ja tuen avulla saatu lisätieto oppilaan osaamisen tasosta auttaa muiden oppiaineiden tavoitteiden asettamisessa. Näin oppilas voi edistyä aineopinnoissaan, vaikka suomen/ruotsin kielen taidot kehittyisivätkin muita taitoja hitaammin. Omakielistä opetusta ja tukea annetaan oppilaan tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan.

Valmistavassa opetuksessa hyödynnetään kokemuksellisia ja toiminnallisia oppimisympäristöjä ja monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Monipuoliset oppimisympäristöt tarjoavat oppilaalle mielekkäitä ja monipuolisia tilanteita käyttää kieltä eri kommunikaatioympäristöissä. Erilaiset tilanteet kehittävät oppilaan kykyä toimia sekä itsenäisenä yksilönä että yhteisön jäsenenä ja antavat valmiuksia elinikäiseen oppimiseen.

Oppimisympäristöt tutustuttavat oppilasta suomalaiseen kulttuuriin ja edistävät hänen kotoutumistaan lähiympäristöön sekä laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt Vihdissä

Valmistavan opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat opinnot ja kulttuuritausta.

Valmistavassa opetuksessa hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä. Yhteistoiminnalliset opetusmenetelmät ovat tärkeitä suomen kielen oppimisen kannalta. Opetuksen havainnollisuus ja oppilaan ohjaaminen ovat keskeisessä asemassa valmistavassa opetuksessa. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan eri oppiaineissa ja oppimistilanteissa.

6.4.1.3 Oppilaan oman opinto-ohjelman laatiminen

Perusopetuksen valmistavaa opetusta varten ei ole olemassa valtakunnallista tuntijakoa tai oppimäärää, joten jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma.

Opinto-ohjelmaan kirjataan:

- oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet
- oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin
- opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö
- oppilaan opinnot valmistavan opetuksen opetusryhmässä ja integrointi perusopetukseen
- ohjauksen järjestäminen ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet

Opinto-ohjelma voi olla osa kotouttamislain mukaista oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. Valmistavan opetuksen oppilaalle voidaan laatia myös oppimissuunnitelma.

Oppilaan oman opinto-ohjelman laatiminen Vihdissä

Valmistavassa opetuksessa tavoitteet asetetaan niin, että kullakin oppilaalla olisi mahdollisuus saada omalta tasoltaan lähtevää opetusta. Tämän edellytyksenä on riittävä oppilaan oppimistaustan ja valmiuksien tunteminen. Oppilaan edistymistä seurataan säännöllisesti.

Valmistavan opetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma kahden kuukauden kuluessa valmistavan opetuksen alkamisesta. Oppimissuunnitelman laativat valmistavan opetuksen opettaja ja muut oppilasta opettavat opettajat yhdessä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa.

6.4.1.4 Opiskelun ja hyvinvoinnin tuki

Kun perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana selviää oppilaan tarve opiskelun tukeen, tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa oppilaille annetaan tarvittaessa tukiopetusta, oppilashuollollisia toimenpiteitä sekä osa-aikaista erityisopetusta. Jos annettu tuki ei riitä, on tarpeen kartoittaa oppilaan erityisen tuen tarve.

Kodin ja koulun yhteistyö

Opetuksen järjestäjä luo edellytykset kodin ja koulun yhteistyölle. Lähtökohtana on osapuolten yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kunnioitus ja kohtelu. Tavoitteena on vuoropuhelun aikaansaaminen oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi.

Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kieli- ja kulttuuritausta. Huoltajille annetaan tietoa suomalaisesta koulusta ja koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, oppilaan arvioinnista, opetusmenetelmistä ja perusopetuksen valmistavassa opetuksessa käytettävästä oppilaan omasta opinto-ohjelmasta. Perheille annetaan tietoa perusopetukseen siirtymisestä sekä jatko-opintomahdollisuuksista perusopetuksen jälkeen.

Kodin ja koulun yhteistyö Vihdissä

Huoltajia kannustetaan osallistumaan koulun erilaisiin tapahtumiin. Oppilaan huoltaja/t kutsutaan koululle neuvotteluun aina valmistavan opetuksen alkuvaiheessa ja myöhemmin tarpeen mukaan. Yhteistyöhön käytetään tarvittaessa tulkkipalveluita. Kotouttamisen onnistumisen edistämiseksi tehdään myös kiinteää yhteistyötä alueen eri toimijatahojen kanssa. Näitä ovat mm. nuorisotoimi, seurakunnat, yhdistykset, järjestöt, työvoimatoimisto, eri oppilaitokset ja kotouttamissuunnitelman laadinnassa mukana olleet tahot.

Oppilashuolto

Perusopetuksen valmistavan opetuksen oppilaalla on oikeus oppilashuoltoon. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Valmistavassa opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaiden tuen tarpeiden varhaiseen tunnistamiseen ja tukitoimet aloitetaan heti tarpeen ilmetessä. Lisäksi huoltajille annetaan riittävät tiedot suomalaisen koulu-, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän tukitoimien saatavuudesta, menetelmistä ja käytännöistä.

Tukea suunniteltaessa tehdään yhteistyötä perheen sekä perheelle mahdollisesti tehtävän kotoutumissuunnitelman laatijoiden kanssa. Tarvittaessa on huolehdittava tulkkauksen järjestämisestä.

Oppilaan tuen tarpeet arvioidaan valmistavan opetuksen aikana yhteistyössä koulun oppilashuoltohenkilöstön kanssa.

Oppilashuolto Vihdissä

Valmistavassa opetuksessa olevat oppilaat kuuluvat koulun oppilashuoltopalveluiden piiriin. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaiden tuen tarpeiden varhaiseen tunnistamiseen. Oppilaille ja huoltajille tiedotetaan yleisistä oppilaille tarjottavista palveluista. Oppilaan tuen tarpeet arvioidaan valmistavan opetuksen aikana ja perusopetukseen siirryttäessä yhteistyössä koulun oppilashuoltohenkilöstön kanssa.

Oppilaanohjaus

Opetussuunnitelmassa määritellään, miten oppilaanohjaus valmistavassa opetuksessa toteutetaan. Ohjausta toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvattujen ohjaustoiminnalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuun sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Oppilaan opiskelua tuetaan oppilaanohjauksella siten, että opiskelutaidot ja elämän suunnittelun kannalta tärkeät taidot ja tiedot kehittyvät.

Perusopetukseen siirtymistä suunniteltaessa tulee huolehtia siitä, että tieto oppilaan valmiuksista ja edistymisestä valmistavassa opetuksessa siirtyy seuraavaan kouluun. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan mahdollisuus tutustua ajoissa tulevaan

kouluun. Valmistavan opetuksen oppilaanohjauksessa tulee kiinnittää huomiota myös siihen, että oppilaalla on käsitys omista mahdollisuuksistaan jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Oppilaanohjaus Vihdissä

Oppilaanohjaus toteutetaan yhteistyössä koulun opinto-ohjaajan sekä muiden oppilaan kanssa työskentelevien opettajien ja erityisopettajan kanssa. Oppilaan turvallista siirtymistä opinpolun nivelvaiheissa tulee tukea moniammatillisella yhteistyöllä, joka ylittää varhaiskasvatuksen, oppilaitosten ja kouluasteiden rajat. Oppilaalle annetaan realistinen käsitys omista mahdollisuuksistaan jatko-opinnoissa ja työelämän vaatimuksissa.

Oppilaalle ja hänen huoltajilleen suomalainen koulutusjärjestelmä, koulukulttuuri ja yhteiskunta ovat usein vieraita, joten ohjaukseen kiinnitetään erityistä huomiota.

6.4.1.5 Oppilaan arviointi

Opetussuunnitelmassa määrätään valmistavaan opetukseen osallistuvien arvioinnista sekä heille annettavasta todistuksesta. Arvioinnin tulee olla ohjaavaa, kannustavaa ja monipuolista. Oppilaan edellytyksiä itsearviointiin kehitetään. Arvioinnin avulla valmistavan opetuksen oppilaalle annetaan kuva myös perusopetuksen vaatimuksista.

Oppilaan suomen tai ruotsin kielen taitoa arvioidaan kielitaidon tasojen kuvausasteikolla. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeroarvostelua.

Arvioinnin suorittavat yhteistyössä kaikki oppilasta opettavat opettajat. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen havainnointiin ja näyttöön.

Oppilaan arviointi Vihdissä

Opettajan suorittaman arvioinnin tulee perustua jatkuvaan ja monipuoliseen havainnointiin ja siihen osallistuvat valmistavan opetuksen opettajan lisäksi myös muut oppilasta opettavat opettajat. Opintojen edistymisestä annetaan säännöllisesti tietoa sekä oppilaalle itselleen että hänen huoltajilleen. Arvioinnin periaatteista, tavoitteista ja menetelmistä keskustellaan oppilaan ja huoltajan/huoltajien kanssa.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa sekä oppilaan itsearviointia kehittävä. Perusopetuksen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeroarviointia. Oppilas arvioidaan hänelle laaditun oppimissuunnitelman ja valmistavan opetuksen yleisten tavoitteiden suuntaisesti. Valmentavan opetuksen alussa opettaja arvioi oppilaan lähtötason henkilökohtaisen opinto-ohjelman laatimisen pohjaksi. Oppimissuunnitelmaa tarkennetaan jatkuvan arvioinnin avulla. Valmistavan opetuksen arvioinnin tulee huomioida oppilaan kehitysvaihe.

Arvioinnissa painotetaan oppilaan suomen kielen osa-alueiden, oppimaan oppimisen ja työskentelytaitojen kehittymistä.

Oppilaan suomen tai ruotsin kielen taitoa arvioidaan kielitaidon tasojen kuvausasteikolla. Oppilas voi valmistavan opetuksen ohessa suorittaa myös perusopetuksen oppimääriä joissakin oppiaineissa. Oppilas saa tällöin erillisen todistuksen perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta (perusopetuslain 38 §:n mukaan).

6.4.1.6 Todistukset

Perusopetuksen valmistavaan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan osallistumistodistus. Todistukseen merkitään opiskellut aineet, niiden laajuus ja opetuksen sisältö. Todistuksessa kuvataan sanallisesti oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen aikana.

6.4.1.7 Perusopetuksen oppimäärään sisältyvien opintojen suorittaminen valmistavan opetuksen aikana

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaan omaan opinto-ohjelmaan voi kuulua perusopetuksen oppimäärän mukaisia eri oppiaineiden opintoja. Oppilas voi saada todistuksen edellä mainittujen opintojen hyväksytystä suorittamisesta osallistumalla perusopetuslaissa (38 §) tarkoitettuun erityiseen tutkintoon.

Erityisessä tutkinnossa selvitetään eri tavoin, vastaavatko oppilaan tiedot ja taidot perusopetuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja kyseisessä oppiaineessa. Tutkintoon osallistuvan oppilaan osaamista arvioidaan suhteessa vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin eri oppiaineiden tavoitteisiin. Oppilaan osaamisen tason määrittelyssä käytetään apuna perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2004 sisältyviä hyvän osaamisen kuvauksia ja päättöarvioinnin kriteerejä. Erityisessä tutkinnossa voidaan suorittaa oppiaineen koko oppimäärä tai osia siitä, kuten jonkin vuosiluokan oppimäärä.

Erityisessä tutkinnossa käytettäviä todistuksia koskevat määräykset sisältyvät perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2004 lukuun "8.3. Todistukset" kohtaan "Muut todistukset".

7. OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

7.1 Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet

Opetus voi olla ainejakoista tai eheytettyä. Opetuksen eheyttämisen tavoitteena on ohjata tarkastelemaan ilmiöitä eri tiedonalojen näkökulmista rakentaen kokonaisuuksia ja korostaen yleisiä kasvatuksellisia ja koulutuksellisia päämääriä.

Aihekokonaisuudet ovat sellaisia kasvatus- ja opetustyön keskeisiä painoalueita, joiden tavoitteet ja sisällöt sisältyvät useisiin oppiaineisiin. Ne ovat kasvatusta ja opetusta eheyttäviä teemoja. Niiden kautta vastataan myös ajan koulutushaasteisiin.

Aihekokonaisuudet kuvataan tässä kohdassa, mutta ne toteutuvat eri oppiaineissa niille luonteenomaisista näkökulmista oppilaan kehitysvaiheen edellyttämällä tavalla. Opetussuunnitelmaa laadittaessa aihekokonaisuudet tulee sisällyttää yhteisiin ja valinnaisiin oppiaineisiin sekä yhteisiin tapahtumiin, ja niiden tulee näkyä koulun toimintakulttuurissa.

Ihmisenä kasvaminen

Koko opetuksen kattavan Ihmisenä kasvaminen -aihekokonaisuuden päämääränä on tukea oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja elämän hallinnan kehittymistä. Tavoitteena on luoda kasvuympäristö, joka tukee toisaalta yksilöllisyyden ja terveen itsetunnon ja toisaalta tasa-arvoon ja suvaitsevaisuuteen pohjautuvan yhteisöllisyyden kehitystä.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään omaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvuaan sekä omaa ainutkertaisuuttaan
- arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän
- tunnistamaan esteettisten kokemusten tärkeyden elämänlaadulle
- tunnistamaan oman oppimistyylinsä ja kehittämään itseään oppijana
- toimimaan ryhmän ja yhteisön jäsenenä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kasvuun vaikuttavia tekijöitä, tunteiden tunnistaminen ja käsittely, vireyteen ja luovuuteen vaikuttavia tekijöitä
- oikeudenmukaisuus, tasa-arvo
- esteettinen havainnointi ja esteettisten ilmiöiden tulkinta
- opiskelutaidot ja pitkäjänteinen, tavoitteellinen itsensä kehittäminen
- toisten huomioon ottaminen, oikeudet, velvollisuudet ja vastuut ryhmässä, erilaisia yhteistoimintatapoja.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään suomalaisen ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteetin olemusta, löytämään oma kulttuuri-identiteettinsä sekä kehittämään valmiuksiaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään ja näkemään suomalaisen kulttuuri-identiteetin osana alkuperäistä, pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuria
- ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta sekä oppi näkemään oman sukupolvensa aikaisempien sukupolvien elämäntavan jatkajana ja kehittäjänä
- tutustumaan muihin kulttuureihin ja elämänskatsomuksiin ja saa valmiuksia toimia monikulttuurisessa yhteisössä ja kansainvälisessä yhteistyössä
- ymmärtämään kulttuuri-identiteetin osatekijöitä ja niiden merkitystä yksilölle ja yhteisölle.

KESKEISET SISÄLLÖT

- oma kulttuuri, kotiseudun kulttuuri, suomalaisuus, pohjoismaalaisuus ja eurooppalaisuus
- muita kulttuureita ja monikulttuurisuus
- ihmisoikeudet ja ihmisryhmien välisen luottamuksen, keskinäisen arvostuksen ja onnistuneen yhteistyön edellytyksiä
- kansainvälisyys eri elämänalueilla ja taidot toimia kansainvälisessä vuorovaikutuksessa
- tapakulttuurien merkitys.

Viestintä ja mediataito

Viestintä- ja mediataito -aihekokonaisuuden päämääränä on kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja, edistää median aseman ja merkityksen ymmärtämistä sekä kehittää median käyttötaitoja. Viestintätaidoista painotetaan osallistuvaa, vuorovaikutuksellista ja yhteisöllistä viestintää. Mediataitoja tulee harjoitella sekä viestien vastaanottajana että tuottajana.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja vastuullisesti sekä tulkitsemaan muiden viestintää
- kehittämään tiedonhallintataitojaan sekä vertailemaan, valikoimaan ja hyödyntämään hankkimaansa tietoa
- suhtautumaan kriittisesti median välittämiin sisältöihin ja pohtimaan niihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä arvoja viestinnässä
- tuottamaan ja välittämään viestejä ja käyttämään mediaa tarkoituksenmukaisesti
- käyttämään viestinnän ja median välineitä sekä tiedonhankinnassa ja – välittämisessä että erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu, erilaiset ilmaisukielet ja niiden käyttö eri tilanteissa
- viestien sisällön ja tarkoituksen erittely ja tulkinta, viestintäympäristön muuttuminen ja monimediaalisuus
- median rooli ja vaikutukset yhteiskunnassa, median kuvaaman maailman suhde todellisuuteen
- yhteistyö median kanssa
- lähdekritiikki, tietoturva ja sananvapaus
- viestintätekniset välineet ja niiden monipuolinen käyttö sekä verkkoetiikka.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta hahmottamaan yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista ja kehittää osallistumisessa tarvittavia valmiuksia sekä luoda pohjaa yrittäjämäisille toimintatavoille. Koulun oppimiskulttuurin ja toimintatapojen tulee tukea oppilaan kehittymistä omatoimiseksi, aloitteelliseksi, päämäärätietoiseksi, yhteistyökykyiseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi sekä tukea oppilasta muodostamaan realistinen kuva omista vaikutusmahdollisuuksistaan.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään koulu yhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen merkitystä, toimintaa ja tarpeita yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta
- muodostamaan oman kriittisen mielipiteen erilaista asiantuntijuutta hyödyntäen
- osallistumaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja oppii ottamaan vastuuta yhteisten asioiden hoidosta omassa koulu yhteisössä ja paikallisyhteisössä
- kohtaamaan ja käsittelemään muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja sekä toimimaan yritteliäästi ja aloitteellisesti
- toimimaan innovatiivisesti ja pitkäjänteisesti päämäärän saavuttamiseksi sekä arvioimaan omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia
- tuntemaan työelämää ja yritystoimintaa sekä ymmärtämään näiden merkityksen yksilölle ja yhteiskunnalle.

KESKEISET SISÄLLÖT

- perustietoja koulu yhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen toiminnasta sekä työnjaosta
- demokratian merkitys yhteisössä ja yhteiskunnassa
- erilaisia osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja kansalaisyhteiskunnassa
- verkostoituminen oman ja yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi
- osallistuminen ja vaikuttaminen omassa koulussa ja elinympäristössä sekä oman toiminnan vaikuttavuuden arviointi
- yrittäjyys ja sen merkitys yhteiskunnalle, perustietoja yrittäjyydestä ammattina sekä työelämään tutustuminen

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta -aihekokonaisuuden päämääränä on lisätä oppilaan valmiuksia ja motivaatiota toimia ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta. Perusopetuksen tavoitteena on kasvattaa ympäristötietoisia, kestäväan elämäntapaan sitoutuneita kansalaisia. Koulun tulee opettaa tulevaisuusajattelua ja tulevaisuuden rakentamista ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäville ratkaisuille.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään ympäristönsuojelun välttämättömyyden ja ihmisen hyvinvoinnin edellytykset ja niiden välisen yhteyden
- havaitsemaan ympäristössä ja ihmisten hyvinvoinnissa tapahtuvia muutoksia, selvittämään syitä ja seurauksia sekä toimimaan elinympäristön hyväksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi
- arvioimaan oman kulutuksensa ja arkikäytäntöjensä vaikutuksia ja omaksumaan kestävä kehityksen edellyttämiä toimintatapoja
- edistämään hyvinvointia omassa yhteisössä sekä ymmärtämään hyvinvoinnin uhkia ja mahdollisuuksia globaalilla tasolla
- ymmärtämään, että yksilö rakentaa valinnoillaan sekä omaa tulevaisuuttaan että yhteistä tulevaisuuttamme, ja toimimaan rakentavasti kestävä tulevaisuuden puolesta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitys omassa koulussa ja elinympäristössä
- yksilön ja yhteisön vastuu elinympäristön tilasta ja ihmisten hyvinvoinnista
- ympäristöarvot ja kestävä elämäntapa
- ekotehokkuus tuotannossa ja yhteiskunnassa sekä arjen toimintavoissa, tuotteen elinkaari
- oman talouden hallinta ja kulutuskäyttäytyminen, kuluttajan vaikuttamiskeinot
- toivottava tulevaisuus ja sen edellyttämät valinnat ja toiminta.

Turvallisuus ja liikenne

Turvallisuus ja liikenne -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään turvallisuuden fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ulottuvuuksia sekä opastaa vastuulliseen käyttäytymiseen. Perusopetuksen tulee antaa oppilaalle ikäkauteen liittyvät valmiudet toimia erilaisissa toimintaympäristöissä ja tilanteissa turvallisuutta edistäen.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- tunnistamaan turvallisuus- ja terveysriskejä, ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita sekä toimimaan terveyttä ja turvallisuutta edistävasti
- edistämään väkivallattomuutta ja toimimaan kiusaamistilanteissa rakentavasti
- toimimaan onnettomuus- ja kriisitilanteissa tarkoituksenmukaisesti
- toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti liikenteessä
- vaikuttamaan liikenneympäristön ja muun toimintaympäristön turvallisuuteen
- tuntemaan yhteiskunnan hyvinvointipalveluja.

KESKEISET SISÄLLÖT

- onnettomuuksilta, päihteiltä ja rikollisuudelta suojautuminen omassa elinympäristössä
- työturvallisuus ja ympäristöturvallisuus
- terveyttä, turvallisuutta, väkivallattomuutta ja rauhaa edistäviä toimintamalleja
- väkivallan ulottuvuudet lähiyhteisössä ja yhteiskunnassa
- keskeiset liikennesäännöt ja erilaiset liikenneympäristöt
- muut huomioiva liikennekäyttäytyminen, liikenneympäristön turvallisuus ja turvalaitteet
- lähiympäristön vaaranpaikkojen kartoittaminen ja turvallisuuden parantaminen
- turvallisuutta edistävät palvelut
- kodin ja koulun yhteistyö turvallisuuden edistämiseksi.

Ihminen ja teknologia

Ihminen ja teknologia -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään ihmisen suhdetta teknologiaan ja auttaa näkemään teknologian merkitys arkielämässämme. Perusopetuksen tulee tarjota perustietoa teknologiasta, sen kehittämisestä ja vaikutuksista, opastaa järkeviin valintoihin ja johdattaa pohtimaan teknologiaan liittyviä eettisiä, moraalisia ja tasa-arvokysymyksiä. Opetuksessa tulee kehittää välineiden, laitteiden ja koneiden toimintaperiaatteiden ymmärtämistä ja opettaa niiden käyttöä.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään teknologiaa, sen kehittämistä ja vaikutuksia eri elämänalueilla, yhteiskunnan eri sektoreilla ja ympäristössä
- käyttämään teknologiaa vastuullisesti
- käyttämään tietoteknisiä laitteita ja ohjelmia sekä tietoverkkoja erilaisiin tarkoituksiin
- ottamaan kantaa teknologisiin valintoihin ja arvioimaan tämän päivän teknologiaan liittyvien päätösten vaikutuksia tulevaisuuteen.

KESKEISET SISÄLLÖT

- teknologia arkielämässä, yhteiskunnassa ja paikallisessa tuotantoelämässä
- teknologian kehitys ja kehitykseen vaikuttavia tekijöitä eri kulttuureissa, eri elämänalueilla eri aikakausina
- teknologisten ideoiden kehittäminen, mallintaminen, arviointi ja elinkaari
- tietotekniikan ja tietoverkkojen käyttö
- teknologiaan liittyvät eettiset, moraaliset, hyvinvointi- ja tasa-arvokysymykset
- tulevaisuuden yhteiskunta ja teknologia.

7.2 Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet Vihdissä

Edellä mainitut aihekokonaisuudet sisältyvät vuosiluokille jaettuihin oppiaineisiin ja niiden tulee näkyä koulun toimintakulttuurissa. Aihekokonaisuuksien toteuttamisessa koulut voivat käyttää myös ulkopuolisten sidosryhmien apua mm. teemapäivien suunnittelussa ja toteutuksessa. Koulujen toimintakulttuurien kuvaukset näkyvät koulujen toimintasuunnitelmissa.

Ihmisenä kasvaminen

Opetuksen päämääränä on tukea oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja kehittymistä. Oppilaan myönteinen minäkuva itseensä luottavana oppijana vahvistuu, oppimisen ilo säilyy ja vastuu omasta oppimisesta kehittyy. Oppilasta ohjataan tapakasvatuksella hyvään käytökseen sekä toisen ihmisen huomioimiseen. Toisen ihmisen kunnioittaminen nähdään osana sydämen sivistystä.

Oppilas oppii

- ymmärtämään omaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvuaan.
- tunnistamaan oikean ja väärän.
- kehittämään itseään oppijana.
- toiminaan yhteisön jäsenenä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Opetuksen päämääränä on auttaa oppilasta arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään ja näkemään suomalaisen kulttuuri-identiteetin osana eurooppalaista kulttuuria.

Tavoitteena on

- vihtiläisen kulttuurin tuntemuksen lisääminen.
- tutustua oman koulun tai kylän vähemmistöjen kulttuureihin ja elämäntapoihin.
- tutustua kansainvälisyyteen eri elämänalueilla ja aitoon vuorovaikutukseen erilaisten kulttuurien edustajien kanssa (esimerkiksi ystävyyskoulut, projektit, vierailut, retket, leirikoulut).
- että oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja aikaisempien sukuolvien elämäntavan merkityksen.

Viestintä ja mediataito

Pyrkimyksenä on oppilaan viestintätaitojen kehittäminen ja monipuolistaminen siten, että saavutettaisiin valmiuksia myös yhteisölliseen viestintään. Rohkaistaan ja opastetaan viestintätekniisten välineiden käyttöön ja ohjataan valikoivaan ja kriittiseen medialukutaitoon. Opetuksessa huomioidaan yhteistyö paikallisen median kanssa.

Oppilas oppii

- viestinnän perustaidot
- osallistuvaa, vuorovaikutuksellista ja vaikuttavaa viestintää
- kehittyä vastuulliseksi viestijäksi ja median käyttäjäksi

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Päämääränä on auttaa oppilasta hahmottamaan yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista. Oppilasta opetetaan kehittämään osallistumisessa tarvittavia valmiuksia, kannustetaan jatkuvaan yrittämiseen sekä yrittäjämäiseen ajatteluun.

Oppilas oppii

- ymmärtämään kouluyhteisön ja elinympäristön toimintaa.
- osallistumaan ja ottamaan tarkoituksenmukaisesti vastuuta yhteisten asioiden hoidosta omassa kouluyhteisössä ja muodostamaan realistisia käsityksiä omista vaikutusmahdollisuuksista.
- kohtaamaan ja käsittelemään muutoksia kriittisesti ja toimimaan pitkäjännitteisesti tavoitteiden saavuttamiseksi ja oppii arvioimaan oman toimintansa vaikuttavuutta.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Päämääränä on lisätä oppilaan tietoa ja motivaatiota toimia ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta. Perusopetuksen tulee kasvattaa ympäristötietoisia ja kestävään elämäntapaan sitoutuneita kansalaisia.

Oppilas oppii

- ymmärtämään ympäristönsuojelun tärkeyden
- huomioimaan ympäristöolosuhteet
- kantamaan vastuuta omasta ja muiden hyvinvoinnista
- edistämään hyvinvointia omassa ympäristössä
- ymmärtämään ja toimimaan niin, että luonnonvaroja riittää myös seuraaville sukupolville
- arvioimaan oman kulutuksensa vaikutuksia ympäristöön
- ymmärtämään tämän hetkisten päätösten vaikutukset tulevien sukupolvien hyvinvoinnille.

Turvallisuus ja liikenne

Perusopetuksen tulee antaa oppilaalle ikäkauteen liittyvät valmiudet toimia erilaisissa toimintaympäristöissä ja tilanteissa turvallisesti.

Oppilas oppii

- liikkeessaan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti.
- kiinnittämään huomiota liikenneympäristön ja muun ympäristön turvallisuuteen.
- toimimaan onnettomuus- ja kriisitilanteissa tarkoituksenmukaisesti.
- toimimaan terveyttä ja turvallisuutta edistävästi.
- edistämään väkivallattomuutta ja ehkäisemään kiusaamista.

Ihminen ja teknologia

Perusopetuksen tulee tarjota perustietoa teknologiasta, sen kehittymisestä ja vaikutuksista, opettaa järkeviin valintoihin ja saada pohtimaan teknologiaan liittyviä eettisiä, moraalisia ja tasa-arvokysymyksiä.

Oppilas oppii

- käyttämään teknologiaa vastuullisesti ja kriittisesti.
- käyttämään tietoteknisiä laitteita ja ohjelmia sekä tietoverkkoja erilaisiin tarkoituksiin.
- tieteenalojen ja teknologian vuorovaikutteisuuden.
- arvioimaan teknologiaan liittyvien päätösten vaikutuksia tulevaisuuteen

8. OPPILAAN ARVIOINTI

Oppilaan arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana ja päättöarviointiin, joilla on erilaiset tehtävät.

8.1 Arviointi opintojen aikana

Arvioinnin tehtävä

Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kuvata, miten hyvin oppilas on saavuttanut kasvulle ja oppimiselle asetetut tavoitteet. Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta muodostamaan realistinen kuva oppimisestaan ja kehittymisestään ja siten tukea myös oppilaan persoonallisuuden kasvua.

Arvioinnin periaatteet

Opintojen aikaisen arvioinnin tulee olla totuudenmukaista ja perustua monipuoliseen näyttöön. Arvioinnin tulee kohdistua oppilaan oppimiseen ja edistymiseen oppimisen eri osa-alueilla. Arvioinnissa otetaan huomioon sen merkitys oppimisprosessissa. Oppilaan arviointi muodostaa kokonaisuuden, jossa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute. Arvioinnin avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä auttaa oppilasta ymmärtämään oppimistaan. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta sekä päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät kansallisesti sen tieto- ja taitotason, joka on oppilaan arvioinnin pohjana. Numeroarvostelua käytettäessä hyvän osaamisen kuvaus määrittelee tason arvosanalle kahdeksan (8). Sanallisessa arvioinnissa kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta tukee opettajaa hänen arvioidessaan oppilaan edistymistä, ja se on arvioinnin perusta kuvattaessa, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta on laadittu jokaisen oppiaineen osion päätteeksi tuntijaon nivelkohtaan.

Opetussuunnitelmassa tulee määritellä yleiset ja oppiainekohtaiset arvioinnin periaatteet. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa etukäteen tietoa arvioinnin perusteista ja pyydettyä on selvitettävä jälkikäteen, miten niitä on arvioinnissa sovellettu.

Oppiaineet, aineryhmät ja käyttäytyminen arvioidaan sanallisesti, numeroarvosteluna tai näiden yhdistelmänä. Numeroarvosana kuvaa osaamisen tasoa. Sanallisella arvioinnilla voidaan kuvata myös oppilaan edistymistä ja oppimisprosessia. Yhteisten aineiden arvioinnissa tulee todistuksissa käyttää numeroarvostelua viimeistään kahdeksannella vuosiluokalla. Jos oppilas suorittaa jonkin yhteisen oppiaineen kaikki opinnot ennen tätä, tulee numeroarvostelua käyttää lukuvuositodistuksessa jo sinä lukuvuonna, jolloin kyseisen oppiaineen opiskelu päättyy. Sanallista arviointia käytettäessä lukuvuositodistuksesta tulee käydä ilmi, onko oppilas saavuttanut vuosiluokan tavoitteet hyväksytysti. Valinnaisten aineiden arvioinnista päätetään opetussuunnitelmassa.

Arviointipalautetta tulee antaa oppilaalle ja hänen huoltajalleen lukuvuositodistusten lisäksi riittävästi ja monipuolisesti. Tietoa tulee antaa oppilaan edistymisestä, vahvuuksista sekä niistä oppimisen alueista, joita on kehitettävä. Arviointipalautetta voidaan antaa välitodistuksin, erilaisin tiedottein ja arviointikeskusteluissa tai muilla tavoin.

Arviointi opintojen aikana Vihdissä

Oppilasarvioinnin tehtävänä on, että oppilas ja huoltaja saavat tietoa lapsen kehittymisestä, sosiaalisesta kasvusta ja opiskelutaidoista. Arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua sekä kehitetään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Arviointi toteutuu myös suullisen palautteen ja keskustelujen avulla. Arviointi on jatkuvaa ja se kuuluu oppimisprosessiin. Opetussuunnitelman tavoitteista ja arvioinnin periaatteista annetaan huoltajille tietoa lukuvuoden aikana esimerkiksi vanhempainilloissa.

Oppilaan arviointi perustuu muun muassa

- jatkuvaan havainnointiin tuntityöskentelystä ja tuotoksista
- oppiaineen vuosiluokittaisiin tavoitteisiin ja arviointikuvauksiin
- ryhmä- ja luokkatasokohtaisiin kirjallisiin kokeisiin
- hyvän osaamisen kuvauksiin
- päättöarvioinnin kriteereihin (vuosiluokat 8-9)

Oppilasarviointi on prosessi, johon kuuluvat itsearviointi, oppilaan oppimistilanteissa saama palaute sekä sanallinen ja/tai numeerinen arviointi. Oppilaalle annetaan välitodistus

lukuvuoden aikana ja lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Yksilöllisen opetussuunnitelman mukaan opiskelevan arviointi sovitaan HOJKS:ssa.

Väliarvioinnin toteuttamisesta opetussuunnitelman perusteiden edellyttämällä tavalla jokainen koulu päättää itse. Koulun toimintasuunnitelmissa selvitetään, miten oppilaan väliarviointi toteutetaan lukuvuoden aikana.

Vihdissä on yhtenäinen lukuvuositodistus kaikissa kouluissa. Vuosiluokilla 1-3 käytetään Vihdissä sanallista arviointia. Vuosiluokilla 4-9 käytetään numeroarviointia. Lukuvuositodistuskaavakkeet kaikille luokka-asteille ovat tämän asiakirjan liitteenä.

Sanallisen arvioinnin määritelmät vuosiluokille 1-3

Kaikissa aineissa merkitään oppiaineen perään S (suoritettu hyväksytysti) tai H (hylätty).

Vuosiluokilla 1-3 arvioidaan äidinkieltä ja kirjallisuutta, englannin kieltä, matematiikkaa sekä oppilaan käyttäytymistä viisiportaisella asteikolla. Arviointia voi täydentää sanallisesti.

Sanallinen arviointi noudattaa asteikkoa:

osaat
kiitettävästi

osaat
hyvin

osaat
tydyttävästi

osaat
vähän

osaat
välttävästi

osaat kiitettävästi	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> ylittää lähes kaiken oppiaineessa edellyttävien tietojen ja taitojen tason. osoittaa erityistä kiinnostusta oppiaineen aihepiiriä kohtaan. osallistuu erittäin aktiivisesti tuntityöskentelyyn ja suorittaa tehtävänsä vastuullisesti.
osaat hyvin	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> osoittaa keskimääräistä oppiaineessa edellyttävää osaamisen tasoa. osoittaa myönteistä asennetta oppiaineen aihepiiriä kohtaan. osallistuu tuntityöskentelyyn ja tehtäviensä tekemiseen aktiivisesti.
osaat tydyttävästi	<ul style="list-style-type: none"> osoittaa yleensä myönteistä asennetta oppiaineen aihepiiriä kohtaan. osallistuu tuntityöskentelyyn ja tehtäviensä tekemiseen yleensä aktiivisesti. osoittaa kohtalaista osaamista oppiaineen tiedoissa ja taidoissa.
osaat vähän	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> osoittaa joidenkin oppiaineessa edellyttämien tietojen ja taitojen osaamista. osallistuu tuntityöskentelyyn vaihtelevasti. saattaa jättää tehtävänsä tekemättä.
osaat välttävästi	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> ei pysty osoittamaan sellaista osaamista, jota oppiaineessa edellytetään. tarvitsee paljon tukea opiskeluunsa.

Numeroarvosanojen määritelmät vuosiluokilla 4-9

10 erinomainen	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> • ylittää selvästi oppiaineessa vuosiluokalle määritellyn hyvän osaamisen tason. • osaa soveltaa oppimaansa sekä osoittaa erityisen myönteistä asennetta oppiaineen aihepiiriä kohtaan. • osallistuu erittäin aktiivisesti tuntityöskentelyyn ja suorittaa tehtävänsä vastuullisesti.
9 kiitettävä	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> • ylittää oppiaineessa vuosiluokalle määritellyn hyvän osaamisen tason. • osallistuu tuntityöskentelyyn aktiivisesti ja suorittaa tehtävänsä oma-aloitteisesti.
8 hyvä	<p>Osaamisen perustaso</p> <p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoittaa keskimäärin oppiaineen hyvän osaamisen kuvausten/kriteerien edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jättämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittämällä. • osoittaa yleensä myönteistä asennetta oppiaineen aihepiiriä kohtaan. • osallistuu tuntityöskentelyyn ja tehtäviensä tekemiseen yleensä aktiivisesti.
7 tydyttävä	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoittaa osaamista useimmissa tiedoissa ja taidoissa, joita osaamisen perustasossa edellytetään. • työskentelee yritteliäästi. • osallistuu tuntityöskentelyyn vaihtelevasti ja suorittaa yleensä tehtävänsä.
6 kohtalainen	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoittaa osaamista joissakin tiedoissa ja taidoissa, joita osaamisen perustasossa edellytetään. • asennoituu oppiainetta kohtaan yleensä välinpitämättömästi. • osallistuu tuntityöskentelyyn vaihtelevasti ja tarvitsee opiskeluunsa tukea. • jättää tehtävänsä tekemättä.
5 välttävä	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> • pystyy vain jossain määrin osoittamaan osaamista tiedoissa ja taidoissa, joita osaamisen perustasossa edellytetään. • asennoituu passiivisesti opiskeluun. • osallistuu tuntityöskentelyyn heikosti ja jättää usein tehtävänsä tekemättä.
4 hylätty	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas ei pysty osoittamaan sellaista osaamista, jota oppiaineen hyväksytyt suoritus edellyttää.

Opinnoissa etenemisen periaatteet vuosiluokittain

Perusopetusasetuksen 11 §:ssä on määritelty opinnoissa etenemisen ja vuosiluokalta siirtymisen periaatteet. Opetussuunnitelman perusteet täydentävät asetusta. Opetussuunnitelmassa tarkennetaan vuosiluokalle jättämisen käytäntöjä.

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän suorittaa hyväksytysti kaikki opetussuunnitelmassa määritellyt vuosiluokan oppimäärään kuuluvat eri oppiaineiden tai aineryhmien opinnot.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänellä olisi hylättyjä suorituksia, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa aineessa tai aineryhmässä on hylätty. Oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Mahdollisuuksia voidaan antaa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan tehdä ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osat alueet, joiden hyväksytyt suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia näyttömahdollisuuksia.

Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset raukeavat.

Opinnoissa eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Mikäli opetussuunnitelmassa on perusopetusasetuksen 11 § 3 mom. mukaisesti päätetty, että oppilas etenee vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaan, opetussuunnitelmassa on määriteltävä ne tiedot ja taidot, jotka ovat edellytyksenä kunkin opintokokonaisuuden opiskelun aloittamiselle. Perusopetusasetuksen mukaan oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella.

Oppilas luetaan yhdeksännen vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hänen oppivelvollisuuskänsä täyttyy ja hän eroaa koulusta.

Arvioitavat oppiaineet

Perusopetuksen kaikki oppiaineet arvioidaan ympäristö- ja luonnontieto –aineryhmää lukuun ottamatta erillisinä. Vuosiluokilla 1–4 arvioidaan yhtenä kokonaisuutena ympäristö- ja luonnontieto. Vuosiluokilla 5–6 biologia ja maantieto arvioidaan yhtenä kokonaisuutena, samoin fysiikka ja kemia. Vuosiluokilla 7–9 arvioidaan biologia, maantieto, fysiikka, kemia ja terveystieto jokainen erikseen.

Koulun opetussuunnitelmassa määritellyt valinnaisaineet arvioidaan kuten arvioinnin yleisissä periaatteissa on määritelty. Kahden vuosiviikkotunnin valinnaisaineet arvioidaan numeroarvioinnilla, pienemmät kokonaisuudet asteikolla hyväksytty/hylätty. Vihdin kouluissa alle kahden vuosiviikkotunnin valinnaisaineet eivät korota päättöarvosanaa.

Vihdin opetussuunnitelman aineosuudessa on selvitetty jokaisen oppiaineen arviointi. Hyvän osaamisen kuvaukset ja päättöarvioinnin kriteerit ovat oppiaineissa valtakunnallisten opetussuunnitelmaperusteiden määräämissä nivelkohdissa.

Käsityön lukuvuosiarvioinnissa huomioidaan arvosanaan vaihtotyöskentely eli sekä tekninen että tekstiilikäsityö. Käsityön opettajien tulee antaa oppiaineen numero yhteisesti, huomioiden molemmat aineen osa-alueet.

Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppilaan oppimistaitojen arviointia. Työskentelyn arvioinnin pohjana ovat työskentelylle eri oppiaineissa asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi kohdistuu oppilaan taitoon suunnitella, säädellä, toteuttaa ja arvioida omaa työtään. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten vastuullisesti oppilas työskentelee ja miten hän toimii yhteistyössä toisten kanssa. Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä voidaan arvioida myös erikseen.

Mikäli oppilaan työskentelyä arvioidaan koulussa erikseen, kirjataan menettelytavat koulun toimintasuunnitelmaan.

Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymisen arviointi kohdistuu siihen, miten oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön sekä noudattaa sääntöjä. Oppilaan käyttäytymistä arvioivat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Opetussuunnitelmassa tulee asettaa tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle. Käyttäytymisen tavoitteita määriteltäessä otetaan huomioon koulun kasvatukselle asetetut tavoitteet.

Oppilaan itsearviointi

Perusopetuksen yhtenä tehtävänä on kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Itsearviointitaitojen kehittämisen tarkoituksena on tukea oppilaan itsetuntemuksen kasvua ja opiskelutaitojen kehittymistä. Tavoitteena on, että oppilaan itsetunto ja myönteinen minäkuva oppijana sekä osallisuuden tunne vahvistuvat. Itsearviointitaitojen kehittymisen myötä oppilas oppii myös tiedostamaan omaa edistymistään ja oppimiselle asetettuja tavoitteita sekä asettamaan itse opiskelulle tavoitteita ja säätämään oppimisprosessiaan.

Itsearviointitaitojen kehittymiseksi oppilasta tulee ohjata tarkastelemaan oppimisprosessiaan sekä arvioimaan oppimis- ja työskentelytaitojaan. Tämä edellyttää säännöllisen palautteen antamista oppilaalle hänen työskentelystään. Oppilasta tulee ohjata ja kannustaa arvioimaan monipuolisesti osaamistaan ja oppimistaan.

Vihdissä jokainen koulu valitsee mitä oppilaan itsearviointimenetelmiä käyttää ja kirjaa ne toimintasuunnitelmaansa.

Käyttäytymisen arviointi luokilla 1-3

Käyttäytymisen arviointi vuosiluokilla 1-3 tapahtuu lukuvuositodistuksen yhteydessä. Käyttäytyminen arvioidaan viisiportaisella asteikolla ja se pohjautuu Vihdin kunnan opetussuunnitelmassa oleviin käyttäytymisen tavoitteisiin, (yleinen osa, luku 3.7).

Käyttäytymisen arviointi noudattaa asteikkoa:

osaat
kiitettävästi

osaat
hyvin

osaat
tydyttävästi

osaat
vähän

osaat
välttävästi

Ystävällinen ja kohtelias käyttäytyminen	<ul style="list-style-type: none"> • hyvien tapojen noudattaminen, kiittäminen, tervehtiminen, kohtelias ja asiallinen kielenkäyttö • anteeksipyyttäminen ja -antaminen, oman erehdyksen myöntäminen, erimielisyyksien sopiminen • auttaminen, toisten ohjaaminen ystävällisesti ja kohteliaasti • hyvät ruokailutavat
Sääntöjen noudattaminen	<ul style="list-style-type: none"> • koulun sääntöjen noudattaminen, rauhoittuminen tunnin alussa, viittaaminen, paikalla pysyminen oppitunneilla • toisen fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden takaaminen, rehellisyys • liikennesääntöjen noudattaminen, koulumatkat, koulukuljetukset
Ympäristöstä ja tavaroista huolehtiminen	<ul style="list-style-type: none"> • koulutarvikkeista huolehtiminen, pulpetin järjestyksessä pitäminen, oppikirjoista ja vihkoista huolehtiminen, liikuntavarusteista huolehtiminen • koulun ja luokan yhteisistä tavaroista ja välineistä huolehtiminen
Ryhmässä toimiminen ja yhteisistä tehtävistä huolehtiminen	<ul style="list-style-type: none"> • työrauhan ylläpitäminen • opettajan antamien tehtävien suorittaminen • toisten huomioon ottaminen, heidän mielipiteidensä arvostaminen, toisten kuunteleminen • oman toiminnan ja käyttäytymisen hallinta ja säätely, vuoron odottaminen • vastuun kantaminen omasta osuudesta yhteisessä työssä, toisten työn arvostaminen, omien mielipiteiden ja oikeuksien puolustaminen rakentavasti • aktiivisuus ja osallistuminen

Käyttäytymisen numeroarviointi vuosiluokilla 4-8

Vuosiluokilla 4-8 käyttäytyminen arvioidaan numerolla lukuvuositodistuksessa. Käyttäytymistä arvioivat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Vuosiluokilla 4-8 voidaan antaa myös lukuvuositodistuksen liitteenä sanallinen käyttäytymisen arviointi. Mahdolliset liitteeksi tarkoitetut arvioinnit ovat koulukohtaisen toimintasuunnitelman osana.

Käyttäytymisen arviointi perustuu kunnan opetussuunnitelmassa (luku 3.7) sekä koulun toimintasuunnitelmassa määrättyihin tavoitteisiin oppilaan hyvälle käyttäytymiselle. Seuraavat käyttäytymisen arvioinnin määritelmät ovat ohjeellisia. Sekä sanallinen että numeerinen käyttäytymisen arviointi pohjautuu seuraaviin määritelmiin:

10 erinomainen	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> • on sisäistänyt yhteiselämän periaatteet. • on rehellinen ja luotettava. • auttaa mielellään ja omatoimisesti muita. • luo ja ylläpitää myönteistä luokkahenkeä ja työrauhaa. • noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja. • huolehtii ympäristöstä sekä yhteisistä tehtävistä ja välineistä tunnollisesti ja oma-aloitteisesti.
9 kiitettävä	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> • tulee toimeen muiden kanssa. • on rehellinen. • ylläpitää työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä. • noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja. • huolehtii omalta osaltaan ympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä.
8 hyvä	Käyttäytymisen perustaso Oppilas <ul style="list-style-type: none"> • sopeutuu kouluun ja osaa käyttäytyä asianmukaisesti useimmissa tilanteissa. • tulee usein miten toimeen muiden kanssa ja hyväksyy ihmisten erilaisuutta ja pitää omalta osaltaan yllä työrauhaa. • huolehtii pääsääntöisesti omasta ympäristöstään ja välineistään. • noudattaa pääsääntöisesti sääntöjä ja hyviä tapoja.
7 tydyttävä	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> • on usein vaikeuksissa muiden kanssa. • saattaa käyttäytyä vilpillisesti. • häiritsee työrauhaa. • suhtautuu välinpitämättömästi ympäristöön sekä yhteisiin tehtäviin ja välineisiin. • noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja vaihtelevasti.
6 kohtalainen	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> • ohjauksesta huolimatta joutuu ristiriitoihin kouluyhteisössä. • häiritsee työrauhaa lupauksistaan huolimatta. • on toistuvasti rikkonut sääntöjä ja hyviä tapoja.
5, 4 välttävä	Arvosanoja 5 ja 4 täydennetään kirjallisella perustelulla.
hylätty	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> • on toistuvasti vaikeuksissa toisten kanssa • syyllistyy jatkuvasti rangaistaviin rikkomuksiin ja käyttäytyy vilpillisesti. • estää muiden työskentelyä häiritsemisellään. • ei välitä säännöistä eikä hyvistä tavoista tai suhtautuu niihin välinpitämättömästi. • laiminlyö ympäristöä sekä yhteisiä tehtäviä ja välineitä.

Tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa. Tämä koskee myös oppilaita, joiden vaikeudet ovat lieviä ja joille ei ole tehty erityisen tuen päätöstä. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa. Arviointipalaute auttaa oppilasta tunnistamaan omat kehittymistarpeensa.

Erityistä tukea saavan oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS).

Jos oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin. Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motoriikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioitaessa tulee ottaa huomioon oppilaan vamman tai sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

Tukea tarvitsevan oppilaan arviointi Vihdissä

Arviointia käytetään sekä oppimisen tukena että oppimistulosten saavuttamisen tarkasteluun. Tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla korostuu erityisesti arvioinnin ohjaava ja oppilaan oppimista kehittävä näkökulma.

Oppimista tukeva arviointi tapahtuu oppimisprosessin aikana ja arviointi on näin apuna tavoitteiden saavuttamisessa. Opettaja seuraa esimerkiksi oppilaan työskentelytaitoja, työhön ryhtymistä, tarkkaavuuden ylläpitoa tai oppilaan käyttämiä ongelmanratkaisustrategioita ja ohjaa erilaisin menetelmin oppilasta tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehitystarpeensa jo oppimisprosessin aikana. Näitä huomioita voidaan myös kirjata oppimissuunnitelmaan tai HOJKS-asiakirjaan.

Oppilaalla tulee olla mahdollisuus arvioinnin yhteydessä näyttää laaja-alaisesti osaamisensa. Tämä edellyttää monipuolisten arviointimenetelmien käyttöä. Menetelminä voivat olla esimerkiksi lisäajan antaminen kokeeseen, erillinen koetila, eriytetty koe, koetehtävien lukeminen ääneen, mahdollisuus täydentää koetta suullisesti, kokonaan suullinen koe, atk-avusteinen kirjaaminen tai vaihtoehtoinen opintosuoritus.

Mikäli oppilaan oppimisen tueksi on tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa/erityisen tuen henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) sovittu oppimäärien ydinsisältöjen painottamisesta, huoltajalle on tiedotettava, miten suurta osaa oppiaineen sisällöistä painoalueet edustavat ja miten niiden hallinta suhteutuu hyvän osaamisen kuvauksiin (tasoon kahdeksan).

8.2 Päätösarviointi

Arvioinnin tehtävä

Päätösarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa.

Arvioinnin periaatteet

Päätösarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päätösarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8–9. Päätösarviointia varten on laadittu perusopetuksen päätösarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen.

Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta, oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden mukaan.

Päätösarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen.

Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista.

Päätösarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päätösarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin.

Arvioitavat oppiaineet

Perusopetuksen päättövaiheessa numeroin arvosteltavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, ensimmäinen vieras kieli, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous.

Äidinkieli ja kirjallisuus–oppiaineessa arvioidaan valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden kohdassa 7. 2 mainitut oppimäärät, joista oppilas opiskelee yhtä tai kahta. Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta toiseen.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin.

Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

8.3 Todistukset

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä ja se voidaan antaa vain oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset ovat

1. Lukuvuositodistus
2. Välitodistus
3. Erotodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Lukuvuoden aikana voidaan lisäksi antaa välitodistuksia. Jakso-opetusta noudatettaessa jakson päättyessä annettava jaksotodistus voi toimia välitodistuksena. Lukuvuoden aikana annetut jaksotodistukset voivat yhdessä muodostaa lukuvuositodistuksen.

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana.

Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arviota. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Todistuksiin merkitään todistuksen nimi, opetuksen järjestäjä ja koulun nimi, oppilaan nimi ja syntymäaika, todistuksen antamispäivä, allekirjoitus, arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä oppilaan opinto-ohjelma ja arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Jos työskentely arvioidaan erikseen, merkitään sen arvio todistukseen. Lukuvuositodistukseen merkitään myös tieto luokalta siirtymisestä sekä mahdollisesta luokalle jättämisestä. Numeroarvostelua käytettäessä todistukseen merkitään perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko. Todistuksissa tulee olla merkintä, että ne ovat Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukaisia. Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, merkitään hänen saamansa arvio todistukseen mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdiskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään puolet on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli ja sillä opetetut oppiaineet.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Perusopetuksen päättötodistus

Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, jonka suoritukset kaikissa numeroin arvosteltavissa aineissa ovat vähintään välttäviä.

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin. Päättötodistukseen merkitään oppilaan koko nimi ja henkilötunnus, rehtorin allekirjoitus, yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvosteltavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä–erinomainen) ja numeroin (5–10). Oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen ja vieraat kielet, uskonto) merkitään suoritettu oppimäärä. Päättötodistukseen tulee maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista. Arviota oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Numeroin arvosteltavista valinnaisista aineista merkitään nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä "valinnaiset opinnot", sen jälkeen

kaikkien kyseiseen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä "hyväksyty".

Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon "muut valinnaiset aineet" alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä "hyväksyty". Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet ja opiskellut vuosiviikkotuntimäärät. Kesken jääneen valinnaisaineen kohdalla tulee merkintä "osallistunut". Uudesta valinnaisaineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai merkintä "hyväksyty" vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä "hyväksyty". Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvostellaan numeroin. Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta merkitään hänen saamansa arvio päättötodistukseen mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Päättötodistukseen tulee merkintä oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen perusopetuksen oppitunneista on päättövaiheessa opetettu vähintään puolet muulla kuin koulun opetuskielellä.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa- yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Yhdeksännen luokan oppilaalle tulee antaa tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus, jossa oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättötodistuksessa.

Muut todistukset

Muut perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. Todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. Todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. Todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Jos oppilas on suorittanut perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Jos oppilas on suorittanut osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, annetaan hänelle todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä. Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, mahdollinen oppimäärä sekä arvosana. Yhteisten oppiaineiden laajuutta vuosiviikkotunteina ei merkitä. Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistusten arkistointi

Kaikki Vihdin kunnassa tehtävät lukuvuositodistukset tallennetaan sähköiseen järjestelmään.

Oppilaalle annetaan alkuperäinen lukuvuositodistus. Kuudennen luokan oppilaiden lukuvuositodistusten paperikopiot sekä yhdeksännen luokan oppilaiden päättötodistusten paperikopiot jäävät koululle.

Luokanopettaja kopioi sanallista arviointia sisältävät lukuvuositodistukset, jotka arkistoidaan kuudeksi vuodeksi. Aika lasketaan siitä, kun oppilas on lähtenyt ko. koulusta.

Sanallista arviointia sisältävät välitodistukset ja muut sanalliset arvioinnit arkistoidaan lukuvuoden loppuun.

Todistukset säilytetään oppivelvollisuusajan kouluilla. Päättötodistuksista kopiot säilytetään koululla 10 vuotta, jonka jälkeen ne toimitetaan kunnan arkistoon.

9. TIETOSTRATEGIA

Vihtiin on laadittu sivistyskeskuksen informaatioteknologian kehittämissuunnitelma vuosille 2001-2005. Kehittämissuunnitelman pohjalta on päivitetty uusi tietostrategia vuosille 2006-2008.

Tietostrategian tavoitteena on, että informaatioteknologia tulee luonnolliseksi osaksi opetusta. Opetus toteutetaan osana aineiden opetusta. Oppilaat suorittavat vuosiluokkien 1-6 aikana ATK-passin. Opiskelussa pyritään eri aineissa vähitellen toteuttamaan usean asiantuntijan yhteistyönä laatimia opetusjaksoja. Informaatioteknologia koskettaa niin tieto-, taide- kuin välineaineitakin.

Peruskoulun tulee opettaa oppilaat medialukutaitoisiksi jo alaluokilta lähtien. Yläluokilla varmistetaan oppilaiden medialukutaitoisuuden kehittyminen järjestämällä opetus niin, että kaikissa oppiaineissa normaalin opetussuunnitelman puitteissa voidaan hyödyntää informaatioteknologiaa.

Laitteistojen osalta tavoitteena on saada jokaiselle koululle toimivat ja ajanmukaiset tietotekniset välineet ja verkot.

9.1 Tiedot ja taidot, jotka oppilaan tulisi hallita eri luokka-asteilla

Informaatioteknologian käyttötaidon opetusta annetaan kaikilla luokka-asteilla. Tietokoneavusteista opetusta käytetään eri oppiaineissa soveltuvin osin.

Informaatioteknologian opetus sisältää seuraavat osa-alueet:

1. Yleiset tietokoneen käyttötaidot
2. Tiedonhankintataidot
3. Tekstinkäsittely
4. Kuvankäsittely
5. Julkaisujen tekeminen – mahdollisuuksien mukaan
6. Tietokoneavusteinen musiikki – mahdollisuuksien mukaan
7. Hypermedia – mahdollisuuksien mukaan

Yleiset tietokoneen käyttötaidot

Yleiset tietokoneen käyttötaidot ovat Windows-käyttöliittymän käyttötaitoa

Luokat	Sisällöt
1-2	<ul style="list-style-type: none"> • käynnistäminen, sammuttaminen • hiiren käyttö • käynnistäminen kuvakkeesta • kirjainten, numeroiden ja yleisimpien näppäintoimintojen hallinta • tallentaminen kiintolevylle oman luokan kansioon • tiedoston avaaminen • tulostaminen pikapainikkeella • Windowsin yläpainikkeet (kutista kuvakkeeksi, pienennä, suurennä, sulje)
3-4	<ul style="list-style-type: none"> • tulostusasetukset: tulostusalue ja -määrä, mahdollinen skaalaus • useiden sovellusten samanaikainen käyttö (esim. piirros- ja kirjoitusohjelma)
5-6	<ul style="list-style-type: none"> • edellä mainitut rutiinit itsenäisesti • tiedostonhallinnan perusteita: siirrä, kopioi, poista, hakemiston luominen

TAULUKKO 4: Yleiset tietokoneen käyttötaidot vuosiluokittain

Tiedonhankintataidot

Elinikäisen oppimisen tietoyhteiskunnassa hyvien tiedonhankinta- ja hallintataitojen merkitys korostuu. Tiedon määrän lisääntyessä kyky etsiä, arvioida ja käsitellä tietoa tulee yhä tärkeämmäksi. Yleisellä kirjastolla on tärkeä rooli tukea koulua tiedonhallintataitojen opettamisessa. Tiedonhankintataitojen oppiminen kirjastossa on tehokkainta, jos tiedonhankinta liittyy eri oppiaineiden opiskelutehtäviin. Koulun ja kirjaston yhteistyötä tarvitaan, koska koulukirjastot eivät pysty riittävästi vastaamaan oppijoiden tietohuollon tarpeisiin.

Tiedonhankinnassa käytetään hyväksi sekä perinteisiä opetusohjelmia, CD-ROM-tietokantoja, että internetin kautta avautuvia tietokantoja.

Luokat	Sisällöt
1-2	<ul style="list-style-type: none"> tiedon etsiminen esim. opetusohjelmista
3-4	<ul style="list-style-type: none"> tutustuminen CD-ROM -hypermediaohjelmiin ja – tietokantoihin tutustuminen verkkotietokantoihin
5-6	<ul style="list-style-type: none"> CD-ROM –materiaalin käyttäminen Internetin käyttäminen tiedonhaussa

TAULUKKO 5: Tiedonhakutaidot vuosiluokittain

Tekstinkäsittely

Tekstinkäsittely on tekstin tuottamista ja muokkaamista selkeäksi kokonaisuudeksi. Tekstinkäsittelyä käytetään esim. yksittäisten kirjoitelmien tekemisessä, projektityöskentelyssä ja prosessikirjoituksessa.

Luokat	Sisällöt
1-2	<ul style="list-style-type: none"> näppäimistön käyttö yleisimmät näppäimet tekstinkäsittelyssä: kirjaimet ja numerot sekä enter (rivin vaihto), space (sanaväli), shift (isot kirjaimet), del (poistaminen kursorin oikealta puolelta), backspace (poistaminen kursorin vasemmalta puolelta)
3-4	<ul style="list-style-type: none"> tekstin muokkaaminen (aktivoiminen, kirjainkoot, kirjainlajit) tasauksen hallinta (vasen, tasattu, keskitetty) rivivälin vaihtaminen
5-6	<ul style="list-style-type: none"> sivu- ja kappaleasetuksia sarkaimen käyttö

TAULUKKO 6: Tekstinkäsittelytaidot vuosiluokittain

Kuvankäsittely

Kuvankäsittelyn keinoin voidaan tuottaa erilaisia kuvia vaikkapa tutkielmiin ja erilaisiin julkaisuihin.

Luokat	Sisällöt
1-2	<ul style="list-style-type: none"> tutustuminen esim. Paint-ohjelmaan piirrosohjelman perustyökälyt (sivellin, kumi, viiva, geometriset muodot)
3-4	<ul style="list-style-type: none"> piirrosohjelmassa leikkaaminen, kopioiminen, liittämisen
5-6	<ul style="list-style-type: none"> kuvanluku eli skannaus: Tutustutaan skannerin käyttöön. zoomaus ja yksityiskohtien tarkka käsitteleminen

TAULUKKO 7: Kuvankäsittelytaidot vuosiluokittain

Seuraavia osa-alueita voidaan sisällyttää opetukseen mahdollisuuksien mukaan:

Julkaisun teko

Julkaisuja voidaan tehdä esim. äidinkielen aihepiireissä: tiedotteet, tutkielmat, luokkalehdet ja mainokset.

Sisällöt:

- kuva ja teksti Paint-ohjelmassa esim. mainokseen
- erilaiset tekstityylit ja -koot tekstinkäsittelyohjelmassa
- kuvan liittämisen tekstinkäsittelyohjelmaan
- sivun rakentaminen eri tekstityylejä ja -kokoja sekä kuvia yhdistellen tekstinkäsittelyohjelmassa
- erilaisten graafisten tuotosten tekoa (esim. kortit ja mainokset)
- eri tekstityylejä ja -kokoja sekä kuvia yhdistellen Paint- ja tekstinkäsittelyohjelmassa
- Tutustutaan myös sähköisiin julkaisuihin; Oppilaat voivat luoda esim. WWW-sivuja.

Graafinen esitys

Opetellaan ohjatusti tekemään helppoja graafisia esityksiä, esim. pylväs- ja viivadiagrammeja.

Tietokoneavusteinen musiikki

Tutustutaan tietokoneen ja syntetisaattorin avulla tehtyyn musiikkiin.

10. TOIMINNAN ARVIOINTI JA JATKUVA KEHITTÄMINEN

Perusopetuksen valtakunnalliset perusteet määräävät koulutuksen järjestäjän laatimaan opetussuunnitelmaansa suunnitelman toiminnan arvioinnista ja jatkuvasta kehittämisestä.

Opetussuunnitelma on koulun kehittämisen väline. Vihdin kunnan opetussuunnitelman ja koulukohtaisten toimintasuunnitelmien toteutumista ja käytettävyyttä pyritään arvioimaan vuosittain sekä päivittämään säännöllisesti. Opetustoimen kehittämisvastuu ja samalla myös vastuu opetussuunnitelmien kehittämisestä, arvioinnista ja päivittämisestä on sivistysjohtajalla. Koulun toimintasuunnitelman arvioinnista ja päivittämisestä sekä koulun kehittämisestä vastaa koulun rehtori.

Opetuksen arvioinnilla saadaan tietoa opetuksen vaikuttavuudesta, taloudellisuudesta, uudistuvuudesta ja palvelutuotannon sujuvuudesta. Vihdissä arvioidaan opetustoimen strategiaa, opetussuunnitelmia, lukuvuosisuunnitelmia, työyhteisöjen toimivuutta ja huoltajien näkemyksiä.

Arvioinnin tavoitteet

- opetuksen ja koulun toiminnan jatkuva kehittäminen.
- Vihdin kouluissa on toimiva ja opetustyön kehittämistä tukeva arviointijärjestelmä.
- tuottaa tietoa sekä numeerisesti että arvioimalla asetettujen tavoitteiden toteutumista työyksiköissä ja kehityskeskusteluissa.
- saada ja antaa palautetta toteutuneesta toiminnasta ja tehdyistä ratkaisuista.
- opetuksen arviointi on osa kunnan valtuustotason arviointia.

10.1 Arvioinnin keskeiset kohteet

1. Kunnan strategiaan ja vuosittaiseen talousarvioon kirjatut toiminnan sitovat tavoitteet: Perusopetuksen talousarviotavoitteiden toteutumista arvioidaan vuosittain. Arvioinnin pohjalta tavoitteita ja toimintaa tarkennetaan.

2. Lukuvuosisuunnitelmat: Perusopetusasetuksen 9§ mukaiset lukuvuosisuunnitelmat, joista Vihdissä käytetään nimitystä toimintasuunnitelmat, laaditaan vuosittain valtakunnallisen sekä paikallisen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Toimintasuunnitelmissa määritellään lukuvuodelle oppimisen ja kasvatuksen tarkennetut tavoitteet. Niiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Toimintasuunnitelmat tehdään yhtenevän rungon mukaan Wilmassa.

3. Työyhteisöjen toimivuus: Kaikille kouluille tehdään yhtenevä työyhteisökysely säännöllisesti

4. Mittarit: Käytetään opetustoimen perustehtävää tukevia numeerisia mittareita. Keskeiset mittarit liitetään talousarvioon. Seurattavia mittareita ovat mm.

Vaikuttavuus

- oppimistulokset valtakunnallisissa testeissä
- lukutaito (Allu-testi)
- opetustunteja/oppilas
- toimintaraha/oppilas
- oppilaita/kuraattori
- oppilaita/koulupsykologi
- oppilaita/terveydenhoitaja
- oppilaita/opinto-ohjaaja
- koulutustilaisuuksiin osallistuvien opettajien määrä

Taloudellisuus

- käyttömenot/oppilas
- euroa/opetustunti
- koulukuljetukset euroa/kuljetusoppilas
- koulunkäyntiavustajien tuntimäärä/vuosi

Uudistuminen

- koulujen koulutussuunnitelmia valmiina %
- sairauspoissaolojen määrä %
- päteviä opettajia %
- päteviä koulunkäyntiavustajia %
- oppilaita/opettaja

Palvelutuotannon sujuvuus

- oppilaita/koulu
- pienin ryhmäkokoo
- suurin ryhmäkokoo
- erityisluokkien oppilasmäärä

5. Arvioinnin vaihtuvat painopistealueet: Lautakunta päättää arvioinnin vaihtuvista painopistealueista (perusopetuksen laatukriteereistä) muutamaksi vuodeksi kerrallaan. Painopistealueiden arvioinnissa käytetään myös ulkoista arviointia.

6. Kaikille kouluille yhteiset huoltajakyselyt

7. Kouluikkuna

10.2 Vihdin kunnan arviointimatriisi

Arvioinnin suorittaja	Arvioinnin menetelmät	Aikataulu	Arviointitulosten käyttö	Arviointitulosten saaja
Huoltaja	huoltajakyselyt	säännöllisesti	<ul style="list-style-type: none"> • kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen • toiminnan kehittäminen 	koulut/kooste ltk julkiset mediat
	suora palaute	säännöllisesti		koulut
	keskustelutilaisuudet	säännöllisesti		koulut
Oppilas	palautteet	säännöllisesti	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnan kehittäminen 	opettaja
	oppilaskyselyt	säännöllisesti		opettaja
Opettaja/opettajaryhmä	oma toimintasuunnitelma	vuosittain	<ul style="list-style-type: none"> • oman työn kehittäminen 	rehtori
	asiakaspalautteet	säännöllisesti		rehtori
Opettajakunta	koulun toimintasuunnitelman arviointi	vuosittain	<ul style="list-style-type: none"> • koulun kehittämiskohdeiden tunnistaminen • työyhteisön toimivuuden varmistaminen 	lautakunta
	työyhteisön tilan kartoitus	säännöllisesti		koulut kooste lautakunnalle
Rehtori	kehittämiskeskustelut	vuosittain	<ul style="list-style-type: none"> • muutostarpeiden tunnistaminen ja muutosprosessin ylläpitäminen 	luottamuksellinen
Sivistysjohtaja	kehittämiskeskustelut	vuosittain	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnan strategiset muutokset 	luottamuksellinen
	kyselyt/kartoitukset	tarvittaessa		koulut/kooste ltk/julkiset mediat
	asiakaspalautteet	säännöllisesti		koulut/ltk/julkiset mediat
Kasvatus- ja koulutuslautakunta, valtuusto	kyselyt/kartoitukset	säännöllisesti	<ul style="list-style-type: none"> • strateginen linjaus 	julkinen/tapauskohtainen
	ulkopuolinen arviointi	säännöllisesti		
Valtakunnallinen arviointi	kyselyt/kartoitukset	velvoitettaessa	<ul style="list-style-type: none"> • valtakunnallinen linjaus 	julkinen/tapauskohtainen

TAULUKKO 8: Vihdin kunnan arviointimatriisi

LIITE 1. Valtakunnallisten opetussuunnitelmaperusteiden määräämä paikallisen opetussuunnitelman sisältö

Perusopetuksen opetussuunnitelmasta tulee ilmetä seuraavat seikat sen mukaan kuin opetuksen järjestäminen edellyttää:

- arvot ja toiminta-ajatus
- yleiset kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet
- kieliohjelma
- noudatettava paikallinen tuntijako
- toimintakulttuurin, oppimisympäristön ja työtapojen kuvaukset
- opetuksen mahdolliset painotukset, kielikylypy tai vieraskielinen opetus
- opetuksen mahdollinen eheyttäminen
- aihekokonaisuuksien toteuttaminen
- opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain eri oppiaineissa tai opintokokonaisuuksittain vuosiluokkiin jakamattomassa opetuksessa
- valinnaisaineiden opetus
- tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle
- yhteistyö esiopetuksen ja muun perusopetuksen kanssa
- kodin ja koulun yhteistyö
- yhteistyö muiden tahojen kanssa
- oppilashuollon suunnitelma ja siihen liittyvän yhteistyön järjestäminen
- oppimissuunnitelman laatimisen periaatteet
- ohjaustoiminta opiskelun tukena ja työelämään tutustumisen järjestelyt
- kerhotoiminnan järjestäminen
- tukiopetuksen järjestäminen
- erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus
- eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien oppilaiden opetus
- oppilaan arviointi ja sen perustuminen hyvän osaamisen kuvauksiin ja päättöarvioinnin kriteereihin
- opinnoissa etenemisen periaatteet
- todistukset
- tietostrategia
- toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen.

LIITE 2. Vihdin kunnan koulujen toimintasuunnitelman sisältö

1. Koulun arvopohja ja toiminta-ajatus
2. Opetus ja oppimisjärjestelyt
  - 2.1 Koulun toimintakulttuuri
    - 2.1.1 Koulun järjestyssäännöt
    - 2.1.2 Koulun käytänteet ja painotukset
    - 2.1.3 Kouluvuoden juhlat ja perinteet
    - 2.1.4 Teemapäivät ja tapahtumat, koulun ulkopuolella annettava opetus
    - 2.1.5 Oppilaan ojentamisen muodot ja käytänteet
  - 2.2 Lukuvuoden työ- ja loma-ajat
3. Arviointi
  - 3.1 Oppilasarviointi
  - 3.2 Arvioinnin toteuttaminen lukuvuoden aikana
  - 3.3 Oppilaan itsearviointi
4. Oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki
  - 4.1 Yleinen tuki
    - 4.1.1 Eriyttäminen
    - 4.1.2 Joustavat ryhmittelyt ja tiimiopettajuus
    - 4.1.3 Oppilaan ja huoltajien osallisuus tuen suunnittelussa
    - 4.1.4 Oppilaanohjaus
    - 4.1.5 Tukiopetus
    - 4.1.6 Osa-aikainen erityisopetus
    - 4.1.7 Kouluohjaajat
    - 4.1.8 Aamu- ja iltapäivätoiminta
    - 4.1.9 Kerhotoiminta
    - 4.1.10 Joustava perusopetus
    - 4.1.11 Hoidollispedagoginen luokka
  - 4.2 Tehostettu tuki
  - 4.3 Erityinen tuki
    - 4.3.1 Erityisellä tuella yleisopetuksen ryhmässä
    - 4.3.2 Osa-aikainen pienryhmäopetus
    - 4.3.3 Kokoaikainen pienryhmäopetus
  - 4.4 Oppilashuolto
5. Yhteistyö
  - 5.1 Kodin ja koulun yhteistyö
  - 5.2 Yhteistyö esiopetuksen ja muun perusopetuksen kanssa
  - 5.3 Vanhempaintoiminta
  - 5.4 Muut yhteistyötahot
6. Osallisuus ja vaikuttaminen
  - 6.1 Tukioppilas-, kummioppilas-, oppilaskuntatoiminta, vertaissovittelu, kiusaamisen vastainen toiminta, Kiva –koulu

7. Oppimisympäristö

7.1 Koulun oppimisympäristön kuvaus

7.1.1 Fyysinen oppimisympäristö

7.1.2 Psyykkinen oppimisympäristö

7.2 Oppimisympäristön turvallisuus

8. Valinnaisaineet

9. Toiminnan arviointi

10. Lisäykset / muutokset

Liite 3 Valtakunnallisten opetussuunnitelmaperusteiden määräämä oppilashuollon sisältö paikalliseen opetussuunnitelmaan

Opetussuunnitelmaan tulee laatia suunnitelma, jossa kuvataan oppilashuollon tavoitteet ja keskeiset periaatteet:

- toiminta kouluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin, turvallisuuden, sosiaalisen vastuullisuuden ja vuorovaikutuksen edistämiseksi
- oppilaalle tarjottava yleinen oppilashuollollinen tuki ja ohjaus koulunkäynnissä sekä lapsen ja nuoren fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisessa
- yhteistyö oppimissuunnitelman tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa ja seuraamisessa sekä jatko-opintojen suunnittelussa
- oppilaalle tarjottava oppilashuollollinen tuki erilaisissa vaikeuksissa ja kurinpitorangaistuksen yhteydessä sekä silloin, kun opetukseen osallistuminen on evätty
- oppilashuollon yhteistyö kodin, koulun, oppilashuollon palvelujen asiantuntijoiden tai muiden asiantuntijoiden ja paikallisten tukiverkostojen kanssa
  - toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi tai hoitamiseksi:
    - poissaolojen seuranta
    - kiusaaminen, väkivalta ja häirintä
    - mielenterveyskysymykset
    - tupakointi ja päihteiden käyttö
    - erilaiset tapaturmat, onnettomuudet ja kuolemantapaukset
- koulumatkakuljetuksissa yleiselle turvallisuudelle asetettujen tavoitteiden toteuttaminen
- kouluruokailun järjestämisessä huomioon otettavien terveys- ja ravitsemuskasvatuksen ja tapakasvatuksen tavoitteet.

Kuvataan Vihdin oppilashuollon käsikirjassa ja kriisi- ja turvallisuussuunnitelmassa

LIITE 4 Oppiainekokonaisuudet

Kuva 2

Oppiainekokonaisuus	Sisältöalueita	Tavoite	Menetelmiä esimerkiksi
Kielen taidot	Sanaston laajentaminen Korvaavan kommunikoinnin keinot Lukeminen Kirjoittaminen Ajatusten ilmaiseminen Tiedon hakeminen Kielellinen ilmaisu Ruotsin ja englannin kieli	Oppilas kehittyy omia vahvuuksiaan tunnistaen ja käyttäen mahdollisimman itsenäiseksi ja rikkaaksi kielen avulla toimijaksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa.	- AAC-menettelyt - myös erityiset lukimenettelyt - ehyttävät ja kokonaisvaltaiset aihekokonaisuudet
Ilmaisutaidot	Laulaminen Soittaminen Draama Kuvataiteet Käsityöt ja askartelu Liikeilmaisu Vuorovaikutustaidot	Oppija pystyy tunnistamaan, arvostamaan ja toteuttamaan sekä kehittämään omia ilmaisullisia taitojaan ja luovuuttaan. Hän saa toteuttaa yhdessä tekemistä.	-senso-motorinen harjoitus sekä leikkiliikunta - ehyttävät ja kokonaisvaltaiset opintokokonaisuudet
Arkitaidot	Perhe ja ihmissuhteet Seksuaalisuus Pukeutuminen Ravinto Ajanhallinta Perinteet Terveys ja hygienia Koulutyö Kodin työ Työelämä Yhdistys- ja järjestötoiminta Harrastukset Asiointi Ympäristössä liikkuminen	Oppija kehittyy mahdollisimman itsenäiseksi, omat vahvuudet tunnistavaksi toimijaksi elämän eri osa-alueilla. Oppija kehittyy hallitsemaan sopivat käytössäännöt esim. suhteessa vuorovaikutukseen, hygieniaan tai seksuaalisuuteen. Oppija oppii tunnistamaan ne elämän hallintaan liittyvät asiat, joissa hän tarvitsee tukea.	- ehyttävät ja kokonaisvaltaiset aihekokonaisuudet - työelämään tutustuminen eli TET
Tietoaineet	Biologia Maantieto Historia Uskonto Fysiikka Kemia Terveystieto Oppilaanohjaus	Oppija tutustuu ympäristönsä, maansa, maailman ja maailmankaikkeuden ilmiöihin. Oppija tutustuu terveen elämän perusteisiin. Hän tutustuu myös siihen, miten ennen elettiin. Oppija tutustuu uskontonsa mukaiseen vuoteen ja sen sisältöihin ja perinteisiin. Oppija tutustuu ammatteihin ja työelämään.	- ehyttävät ja kokonaisvaltaiset aihekokonaisuudet - ympäristössä tutkiminen ja toiminta - työelämään tutustuminen eli TET
Taitoaineet	Liikunta Käden taidot Taiteeseen tutustuminen	Oppija saa harjoitella itsenäistä taiteellista työskentelyä ja nauttia omin käsin tekemisestä. Hän tutustuu erilaisiin liikuntamuotoihin ja harrastuu liikuntaan.	- soveltava liikunta - sensomotorinen leikkiliikunta - ehyttävät ja kokonaisvaltaiset aihekokonaisuudet
Matematiikkataidot	Lukukäsitetaidot Numerotaidot Laskutaidot Matematiikan apuvälineiden käyttötaidot Rahataidot Ajan hahmottamisen taidot Tilan hahmottamisen taidot Geometrian taidot Mittaaminen	Oppija kehittyy lukujen vertailutaidoissa, laskutaidoissa ja arjen hallinnan matemaattisissa taidoissa mahdollisimman itsenäiseksi toimijaksi.	- konkretiavälineet - ympäristössä tutkiminen ja toiminta - ehyttävät ja kokonaisvaltaiset aihekokonaisuudet

TOIMINTA-ALUE	TAVOITTEET	TAITOPORRAS 1	TAITOPORRAS 2	TAITOPORRAS 3
PÄIVITTÄISTEN TOIMINTOJEN TAI DOT	<p>edistää omatoimisuutta ja itsenäisyyttä</p> <p>lisätä aktiivista osallistumista elinympäristön toimintoihin</p> <p>vahvistaa terveyttä, turvallisuutta, arkipäivän elämän taitoja, tukea asumista, liikkumista ja vapaa-ajan viettoa</p> <p>vahvistaa omaa opintopolkua ja huolehtia jatkumosta tulevaisuuteen perusopetuksen jälkeen</p>	<p>ajankulkuun ja päivärhythmiin mukautuminen</p> <p>kehonkontrolli mahdollisimman itsenäiset arjen taidot</p> <p>turvallisen arjen jäsentyminen</p>	<p>osoittaa omatoimisuutta ja selviytymistä tutuissa ympäristöissä</p> <p>harjoittelee itsenäistä turvallista liikkumista sisällä ja ulkona</p> <p>hygienia, turvallisuuden ja terveellisen elämäntavan merkityksen ymmärtäminen</p> <p>harjoittelee arjen perustaitoja ja niiden soveltamista koulussa ja vapaa-ajalla</p> <p>arjen jäsentäminen työ- ja vapaa-aikana</p> <p>tulevan autonomisen elämän tiedostaminen, itsenäisyyden harjoittelu, tunnistaa omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet</p>	<p>kehittyy mahdollisimman itsenäiseksi, omat vahvuudet tunnistavaksi toimijaksi elämän eri osa-alueilla</p> <p>kehittyy hallitsemaan sopivat käytöstavat esimerkiksi suhteessa vuorovaikutukseen, hygieniaan tai seksuaalisuuteen</p> <p>suunnittelee perusopetuksen jälkeisen opintopolkua, hallitsee autonomisen elämän mahdollisimman itsenäisesti</p> <p>tiedostaa opintojen ja työelämän merkityksen tulevaisuudessa</p>

HIENOMOTO-RISET TAI DOT	<p>toimintojen suunnittelu</p> <p>toimintojen ohjaus</p> <p>koordinaation kehittäminen</p> <p>rytmin kehittäminen</p> <p>lihasvoiman kehittäminen</p> <p>kestävyyden kehittäminen</p>	<p>silmän ja käden yhteistyön kehittyminen, tarttuminen</p> <p>suun motoriiikan harjoittelu</p> <p>katseen suunnan harjoittelu</p> <p>liikkeiden mallittaminen ja rytmit</p> <p>tarkoituksenmukaisten liikkeiden oppiminen ja taidon ylläpitäminen</p>	<p>tietoinen silmän ja käden yhteistyö</p> <p>suun motoriiikan kehittäminen</p> <p>näön käytön vahvistuminen</p> <p>kätisyyden vakiintuminen</p> <p>lihashuolto</p> <p>tarkoituksenmukainen voimankäyttö</p>	<p>joustavat ja iloa tuottavat kädentaot</p>
--------------------------------	---	--	--	--

TOIMINTA-ALUE	TAVOITTEET	TAITOPORRAS 1	TAITOPORRAS 2	TAITOPORRAS 3
KOKONAIS- MOTORISET TAIDOT	toimintojen suunnittelu toimintojen ohjaus tasapaino koordinaation kehittäminen rytmien kehittäminen kestävyyden kehittäminen lihasvoiman kehittäminen	kehonhahmotus oman liikehännän aktivoituminen liikunnan apuvälineistä ja virikkeistä hyötyminen suojarefleksit kehon kontrollin ja koordinaation kehittyminen liikkeiden mallintaminen peruskunnan ja liikelaajuuksien ylläpitäminen	kehon osien nimeäminen ja tunnistaminen vasemman ja oikean aivopuoliskon eriytyminen kehon ylä- ja alapuoliskon eriytyminen keskiviivan tietoinen ylittäminen tarkoituksenmukaisen liikkeen suunnittelu ja aloittaminen joustavan ja tarkoituksenmukaisen liikkumisen harjoittelu erilaisiin liikuntatapoihin tutustuminen ohjaaminen ja kannustus oman lajin löytymiseen vapaa-ajalla liikunnallisten taitojen tiedostaminen, niistä iloitseminen motivoituminen harjoitteluun ja ponnisteluun	hallittu tiedostamaton keskiviivan ylitys ja kehon neljänneksen yhteiskoordinaation tietoinen harjoittaminen erikoistuminen omin liikuntalajeihin ja niihin liittyviin välineisiin vapaa-ajalla joustava ja tarkoituksenmukainen liikkuminen tiedostettu tavoite liikkua riittävästi päivittäin osana omasta itsestä huolehtimista

KIELI JA KOMMUNI- KAATIO	orientoituminen	orientoitumisreaktion muodostuminen	tarkkaavuuden suuntaaminen ja ylläpitäminen	osallistuva kommunikointi
erilaisten ilmaisujen ymmärtäminen ja tuottaminen harjoitetaan ajattelua kehittäviä osa-alueita kehittää itseilmaisua ja tulee ymmärretyksi kielellistä tietoisuutta vahvistetaan lukemisen ja kirjoittamisen taito kehitetään ajattelua ja ilmaisua käsite- ja sanavarastoa laajentamalla ohjataan ilmeiden ja eleiden ja muun kehon kielen ymmärtämiseen	nähdyn, kuuluun ja tunnistellun liittäminen oikeaan asiayhteyteen ilmeet, eleet, ääntelyt symbolifunktion herääminen kommunikointikeinojen etsiminen ja kokeilu vuorovaikutuksellinen ympäristö	tarkkaavuuden suuntaaminen ja ylläpitäminen tarkoituksenmukaisen kielen käyttäminen sisäisen ajattelun kehittyminen, tiedostus sana- ja käsitevaraston laajentaminen ja luokittelu tavoitteiden, tarpeiden, tahdon, tunteiden ja ajatusten oma-aloitteinen ja rakentava ilmaisu äännetietoisuus, kirjaintietoisuus, kielen yksiköiden havainnointi lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen korvaavien ja puhetta tukevien kommunikaatiomenetelmien tavoitteellinen harjoittelu kertominen, kuunteleminen, kirjoittaminen ja lukeminen toisten ilmeiden, eleiden, äänenpainon ja kehonkielen merkitysten ymmärtämisen harjoittelu	itseohjautuva tiedonhaku, keskustelu ja tuottaminen, myös omien kiinnostuksenkohteiden mukaan, luova tuottaminen kielen rakenteiden tunteminen ja joustava käyttö luetun ymmärtäminen ja kirjallinen tuottaminen tiedonhankinnan ja -hallinnan taidot, opiskelutaidot ja -strategiat kielellisen ja kehonkielen nyanssien ymmärtäminen, huumori	

TOIMINTA-ALUE	TAVOITTEET	TAITOPORRAS 1	TAITOPORRAS 2	TAITOPORRAS 3
KOGNITIIVISET TAIDOT	<p>aktivoida oppilasta käyttämään aistejaan</p> <p>kehittää hahmottamisen taitoja</p> <p>kehittää oppimisen, muistamisen ja ajattelun prosesseja</p> <p>oppii oman toimintansa avulla jäsentämään tietoaan ja taitoaan sekä osaa yhdistää asioita ja tapahtumia mielekkäällä tavalla</p> <p>oppii vastaanottamaan ja hankkimaan tietoa, soveltamaan niitä eri tilanteissa sekä toiminnoissa ja ratkaisee ongelmia</p> <p>harjoittelee tarkkaavuutta ja toiminnanohjaavuutta</p>	<p>aistien stimulointi ja harjoittaminen</p> <p>signaalien ja tapahtumien järjestyksen ennakoiminen</p> <p>jäljittelytaitojen kehittyminen</p>	<p>aistien harjoittaminen</p> <p>valinnan, luokittelun, vertailun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon harjoituksia konkretia-välineillä</p> <p>muodot, aika, avaruus</p> <p>syy-seuraussuhteen oppiminen</p> <p>muistitikien käytön harjoittelu, struktuurien joustava käyttö, muistitekniikoiden harjoittelu</p> <p>mielenkiinnon säilyttäminen ulkoisesti ohjattuna</p> <p>tosiasioiden ja mielikuvituksen erottaminen</p> <p>tarkkaavuuden heräämisen, suuntaamisen, ylläpitämisen ja siirtämisen harjoittelu</p> <p>toiminnanohjauksen harjoittelu</p>	<p>tiedostaa aistit ja osaa käyttää aistejaan tarkoituksenmukaisesti</p> <p>hallitsee ajan, tilan ja suunnat</p> <p>osaa käyttää itselleen sopivia muistitekniikoita ja opiskelustrategioita</p> <p>osaa käyttää metatietoja oman ajattelunsa kehittämiseksi</p> <p>osaa sekä pilkkoa tietoa että koota siitä uudenslaisiin kokonaisuuksiin abstraktilla tasolla</p> <p>osaa nauttia fiktiosta ja fantasiasta ja erottaa ne selkeästi todellisuudesta</p> <p>innostuu sisäisen motivaation kautta</p> <p>pystyy säätelemään tarkkaavuuttaan ja toiminnanohjaustaan itsenäisesti</p>
SOSIAALISET TAIDOT	<p>vuorovaikutustaitojen harjoittaminen ja kehittyminen sosiaalisissa suhteissa sekä erilaisissa ympäristöissä</p> <p>tunnetaidot</p> <p>itsehallintataidot</p>	<p>orientoituminen aikaan ja paikkaan</p> <p>osallistuminen monipuolisesti yhteisön erilaisiin toimintoihin ja tilaisuuksiin</p> <p>tarpeiden ilmaisu</p> <p>tunteiden ilmaisu</p> <p>tarkkailee ja tekee havaintoja ympäristön ihmisistä tutuissa ympäristöissä</p>	<p>itsetuntemuksen ja –luottamuksen kasvattaminen</p> <p>taitojen kehittyminen vastavuoroisiksi taitojen joustava käyttäminen</p> <p>sääntöjen oppiminen ja noudattaminen omassa ympäristössä</p> <p>oman vuoron odotus</p> <p>avun pyytäminen, tarjoaminen, vastaanottaminen</p> <p>ymmärtää oikean ja väärän</p> <p>yhteistyön harjoittelu (pari-, ryhmätyö, muu)</p> <p>toverisuhteiden luominen, ristiriitojen ratkaisemisen harjoittelu</p> <p>yhteisistä tilanteista iloitseminen ja nauttiminen</p> <p>itsesäätelyn ja impulssien vastustamisen harjoittelu</p> <p>ongelmien ratkaisu tutussa ympäristössä</p>	<p>hyvät ,rakentavat taidot itsenäisessä vuorovaikutuksessa</p> <p>tarkoituksenmukaisten taitojen käyttäminen mukauttaen niitä toimintaympäristön tarpeiden mukaiseksi</p> <p>yhteisöjen ja yhteiskunnan sääntöjen ja lakien omaksuminen</p> <p>vastuun ottaminen omista tekemisistään</p> <p>rehellisyden ja oikeudenmukaisuuden ymmärtäminen</p> <p>eettisyys</p> <p>itsenäistyminen</p> <p>toverisuhteiden ylläpito, vastuu ystävyysuhteista</p> <p>ystävyyden osoittaminen ja ylläpito</p> <p>toimiva itsesäätely ja impulssien hallinta ongelmien ratkaisu uusissa ympäristöissä</p>